

8

Aktuální výsledky
odpadové
statistiky

12

Boban Ilievski:
Makedonská
statistika se stále
zlepšuje

27

Tomáš Kučera:
Senioři jsou
jako zlato

32

Pandemický účet
kultura snadno
nevyrovná

34

Polovina
českých seniorů
je online

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

01 | 2024 – ROČNÍK 14

TÉMA

Demografická projekce obyvatelstva

- Z čeho se vychází
- Kolik nás bude a v jakém věku?
- O 27 milionů obyvatel méně

1:1

by měl být poměr ekonomicky aktivních
a neaktivních obyvatel Česka na konci
tohoto století.

Zastoupení seniorů v populaci vzroste ze současných 20 %
až mírně nad 30 %. Podíl dětí mladších 15 let nepřesáhne 14 %.

DOBRÉ ZPRÁVY

2023

Na seznam
UNESCO přibyla
letos další česká
památka

**Žatec
a krajina
žateckého
chmele**

a je jich u nás
tedy už

17

Cena másla meziročně klesla
z původních 226 Kč na

164 Kč

za kilogram v říjnu 2023.

Za první tři čtvrtletí
letošního roku se
u nás **ubytovalo** o

13 %

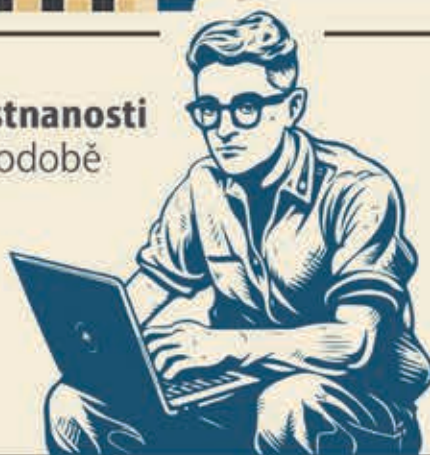
víc **domácích turistů**
než ve stejném období
roku 2019, tedy před
covidovou krizí.

Míra nezaměstnanosti

je u nás dlouhodobě
nízká a v říjnu
2023 byla

3 %

Letošní volby
prezidenta se
u nás ve 2. kole
zúčastnilo
rekordních

70,3 %
voličů

Počet rozvodů
v prvním pololetí se
meziročně snížil o

0,5 tisíce

Během prvního
pololetí letošního
roku zemřelo o

3,4 tisíce

obyvatel Česka méně
než ve stejném
období roku
2022.

Navzdory stárnutí

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

hlavním tématem lednového vydání časopisu je nová demografická projekce obyvatelstva, kterou jsme uveřejnili na konci loňského roku. Náš úřad ji zpracovává každých pět let a publikovaná čísla jsou výsledkem práce odborného týmu složeného jak z interních zaměstnanců úřadu, tak i externích specialistů. Projekce potvrdila trend postupného stárnutí

populace v Česku a dlouhodobé snižování podílu osob v produktivním věku. Zajímavé je, že tento vývoj významně neovlivní ani poměrně silná migrační vlna spojená s příchodem uprchlíků z Ukrajiny. Zprávu o situaci v Česku jsme doplnili ještě prognózou vývoje v celé EU, která se s tou naší v mnoha ohledech značně shoduje. Téma nakonec uzavírá rozhovor s Tomášem Kučerou z Katedry demografie a geodemografie Přírodovědné fakulty Univerzity Karlovy. Jeho pohled na stárnutí evropské populace rozptyluje obavy, které po zveřejnění prognózy šířila mnohá média, a jistě stojí přinejmenším za zamýšlení.

Dále v letošním prvním vydání přinášíme dvě sondy do světa ICT. První rozkrývá, jak digitální technologie ovládají seniory, druhý se zabývá postavením ICT profesionálů na trhu práce. Pracovní trh, tentokrát v EU, je rovněž námětem makroekonomické analýzy. Uvnitř časopisu na vás čekají ještě články o statistice odpadů, potravinářského průmyslu či hodnocení kvality života ve městech, rozhovor s Bobanem Ilievskim ze Statistického úřadu Severní Makedonie a řada dalších témat.

Přeji vám, ať se vám náš časopis dobře čte a ať se vám v roce 2024 daří i přesto, že stárnutí společnosti ani jednotlivců zastavit nedokážeme.

MAREK ROJÍČEK
předseda ČSÚ

DEMOGRAFICKÁ PROJEKCE OBYVATELSTVA ČR

- 17** Z čeho vychází demografická projekce obyvatelstva
- 20** Kolik nás bude a v jakém věku?
- 24** O 27 milionů obyvatel méně

UDÁLOSTI

- 4** Další úleva pro firmy
- 4** Statistika pro praxi
- 5** Statistiky o vědě a inovacích
- 5** Jsme součástí Eduroam
- 5** Soutěž pro mladé statistiky
- 5** O udržitelné populaci v Edinburghu
- 5** Mladí demografové se sejdou v Praze

ZE SVĚTA

- 6** Produkci mléka v EU obohacují ovce, kozy a buvoly
- 7** Demografie podniků
- 7** Užívání kokainu v Kanadě nadále vykazuje známky nárůstu

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 8** Aktuální výsledky odpadové statistiky
- 11** Pivo, párky a chléb se drží v čele

ROZHOVOR

- 12** Makedonská statistika se stále zlepšuje
- 27** Senioři jsou jako zlato

ÚHEL POHLEDU

- 14** Jak hodnotit udržitelný rozvoj města?

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 32** Pandemický účet kultura snadno nevyrovná
- 34** Polovina českých seniorů je online

ANALÝZA

- 36** Ekonomický pokles ovlivnila domácí i zahraniční poptávka
- 38** Pracovat v ICT se vyplatí

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 39** Trh práce v EU je zatím stabilní

HISTORIE

- 40** Cesta do hlubin študákovy duše z první republiky

KRÁTCE

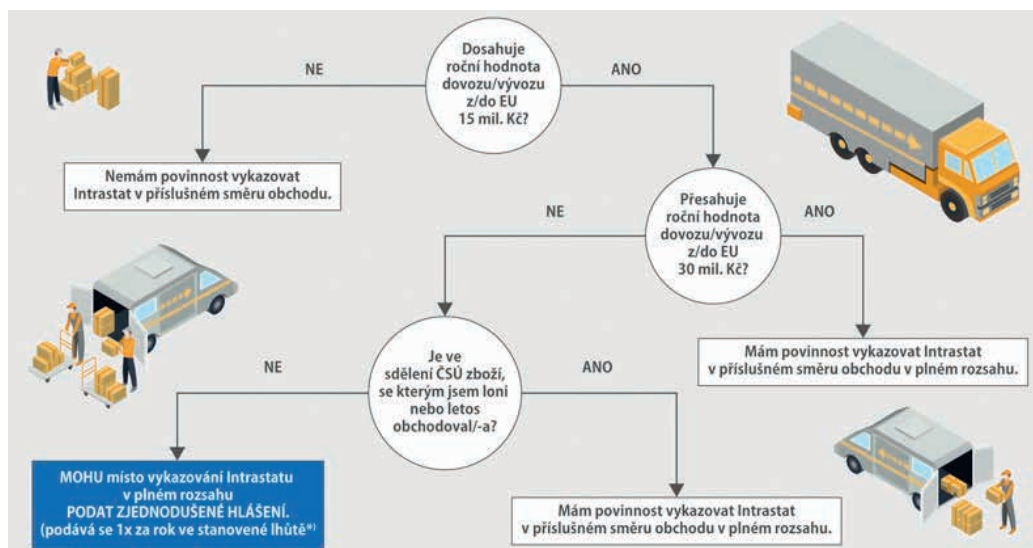
Dne 23. listopadu se uskutečnilo v pořadí 6. výroční jednání vrcholových představitelů ČSÚ a Nejvyššího kontrolního úřadu. Zástupci NKÚ seznámili naše kolegy z oblasti vládní statistiky s hlavními výsledky finančních auditů a s nástrojem na analýzu rizik z účetních a rozpočtových dat. Odborníci ČSÚ představili nový statistický geoportál a jeho možnosti a informovali o revizi manuálů SNA 2008, ESA 2010 a klasifikace COFOG.

ČSÚ vydal publikaci Finanční situace domácností, která shrnuje výsledky výběrového šetření prováděného v letech 2021 a 2022. Publikace obsahuje data o finančních a majetkových poměrech domácností, především hodnoty a složení majetku, výši a typ dluhů a využívaných finančních produktů. Součástí je ukazatel čistého jmění, a to rovněž v mezinárodním srovnání.

 bit.ly/474GEiW

Společnost Google projevila zájem o využívání svých dat pro statistické účely. Jednání o možné spolupráci s ČSÚ začnou pravděpodobně v lednu.

Další úleva pro firmy

ČSÚ pokračuje ve snižování administrativní zátěže podnikatelů. Tentokrát v oblasti zahraničního obchodu.

Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem financí a Celní správou ČR ulehčil vykazování statistických údajů, a to zejména malým a středním podnikatelům. S účinností od 1. ledna 2024 došlo ke zvýšení prahů pro vykazování zahraničního obchodu v rámci EU a zároveň ke zvýšení hodnoty pro možnost využití zjednodušeného hlášení v systému Intrastat. Nové nařízení vlády č. 442/2023 Sb. zvýšilo prahy povinného vykazování do Intrastatu (tj. zahraničního obchodu se zeměmi EU) z 12 mil. Kč na 15 mil. Kč, u zjednodušeného hlášení pak z 20 mil. Kč na 30 mil. Kč. Změna platí pro oba směry

obchodu, tj. pro dovoz i vývoz, které se v systému Intrastat posuzují zvlášť. Povinné vykazování se tak týká subjektů, jejichž roční objem dovozu či vývozu překračuje uvedený práh, přičemž nyní až do 30 mil. Kč (pokud v daném či předchozím roce neobchodovaly se zájmovými komoditami uvedenými v příslušném sdělení ČSÚ) mohou podat zjednodušené hlášení bez dalšího podrobného vykazování.

V důsledku nové právní úpravy se sníží počet zpravodajských jednotek, které budou mít povinnost vykazovat data pro Intrastat, a současně se zvýší počet zpravodajských jednotek, které budou moci vykazovat zjednodušeným postupem. Celkově se možná úspora vztahuje na 18 % zpravodajských jednotek a lze uspořit více než 35 tisíc výkazů Intrastatu za rok.

Statistika pro praxi

V pondělí 8. ledna proběhlo v pražském sídle Českého statistického úřadu slavnostní předání certifikátů absolventům 28. běhu specializovaného statistického studia, které organizoval ČSÚ ve spolupráci s Fakultou informatiky a statistiky VŠE v Praze. Studium je určeno pro absolventy vysokých škol počínaje bakalářským stupněm vzdělání a vhodné je zejména pro ty, kteří pracují se statistickými údaji, a to jak na straně uživatelů, tak i poskytovatelů. Základ výuky tvoří problematika číselného zobrazování sociálně ekonomických jevů a procesů, jejich analýza a interpretace. Studijní program, jehož právě ukončený běh byl zahájen v září 2019, zahrnuje 384 hodin výuky rozdělených do čtyř semestrů (12 týdenních soustředění v rozsahu 32 hodin). Vydání certifikátu je podmíněno obhajobou závěrečné práce.

Statistiky o vědě a inovacích

Posílení spolupráce mezi organizacemi, které se zabývají sběrem a zpracováním dat, organizacemi, které s těmito daty pracují a připravují analýzy, a také těmi, kteří data a analýzy využívají k rozhodování a formulaci politik v oblasti výzkumu a vývoje, bylo cílem čtrnáctého ročníku semináře s názvem Výzkum, vývoj a inovace ve statistikách a analýzách. Seminář zaměřený letos na téma Technologie a společnost připravily společně ČSÚ a Technologické centrum Praha. Vystoupili na něm odborníci z obou uvedených institucí, za ČSÚ hovořil ředitel odboru statistik rozvoje společnosti

Martin Mana, který ve svém příspěvku představil nejnovější data o stavu výzkumu, vývoje a digitalizace v Česku a v zemích EU. Prezентující z Technologického centra se zabývali především dopady aktuálních technologických trendů na společnost.

Závěrem proběhla panelová diskuse se zástupci veřejné správy. Hovořilo se hlavně o nových výzvách, které pro statistiky a analytiky představují inovace ve sběru a zpracování dat. Prezентace přednesené v rámci semináře najdete na níže uvedeném odkazu.

bit.ly/3S3mykQ

Jsme součástí Eduroam

ČSÚ se připojil k organizacím, které ve svých objektech nabízejí uživatelům přístup na internet prostřednictvím sítě Eduroam. Tato síť umožňuje využívat wi-fi připojení u všech zúčastněných subjektů, aniž by bylo třeba vyplňovat přihlašovací údaje do jejich sítí. Uživatelé jsou identifikováni prostřednictvím účtu ve své domovské organizaci a připojení do sítí ostatních účastníků probíhá automaticky, podobně jako roaming v sítích mobilních operátorů. Síť Eduroam je přístupná jak v centrále ČSÚ v Praze, tak i v sídlech všech krajských správ.

Soutěž pro mladé statistiky

Organizace International Association for Official Statistics (IAOS) vyhlásila další ročník tradiční soutěže pro mladé statistiky do 35 let – 2024 IAOS Prize for Young Statisticians. V rámci soutěže jsou hodnoceny práce zabývající se oblastí oficiální statistiky, které dosud nebyly publikovány. Práce musí být v angličtině a nesmí být delší než 4 000 slov. Dovolena je spolupráce maximálně tří spoluautorů. Uzavěrka pro zaslání příspěvků je 10. února 2024.

Autoři tří nejlepších prací obdrží finanční odměnu, vítěz získá navíc letenku a zaplacené ubytování na mezinárodní konferenci IAOS v Mexico City, kde bude moci prezentovat svůj příspěvek. Bližší informace k soutěži lze nalézt na

bit.ly/47R6JmG

O udržitelné populaci v Edinburghu

Evropská asociace pro populační studie pořádá 12.–15. června ve skotském Edinburghu další ročník European Population Conference. Hlavním tématem letošního jednání bude udržitelná populace. Příspěvky budou rozděleny do 15 tematických okruhů, které kompletně pokrývají problematiku populačního vývoje. V rámci konference tak dojde k diskusi o širokém okruhu problémů týkajících se jak demografického vývoje, ekonomických a sociálních problémů, tak i životního prostředí nebo zdraví obyvatelstva. Podrobné informace o programu a možnostech účasti najdete na odkaze pod článkem.

epc2024.eaps.nl/

Mladí demografové se sejdou v Praze

Ve dnech 7.–9. února se v prostorách Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze uskuteční 15. ročník mezinárodní konference mladých demografů. Cílem je představit práce mladých vědců v oboru demografie a dalších příbuzných oborech a dosud měli málo příležitostí prezentovat své výsledky odbornému publiku. Organizátoři slibují přátelské prostředí, řadu nekonvenčních příspěvků a diskuse i o neobvyklých tématech. Účast na konferenci není zpoplatněna.

bit.ly/41yf1NR

KRÁTCE

Za prvních 9 měsíců roku 2023 se v Mongolsku meziročně zvýšil HDP o 6,9% (ve stálých cenách roku 2015). U HDP na obyvatele došlo k nárůstu o 8,2%.

bit.ly/4a7A8uy

Na Novém Zélandu bylo v roce končícím zářím 2023 vydáno 40 408 nových stavebních povolení, což je o 20% méně než v roce končícím zářím 2022. Od října 2022 do září 2023 byla schválena výstavba 23 789 bytů v bytových domech, tedy meziročně o 15% méně. Samostatně stojících domů bylo povoleno 16 619 (pokles o 27%) a v domech pro seniory se plánovalo postavit 2 688 jednotek (pokles o 6,8%).

bit.ly/47FPDlp

Ve francouzských pohraničních departementech v letech 2013–2022 převažovala porodnost nad úmrtností, přičemž porodnost zůstala vyšší než v sousedních zemích. Na druhé straně hranice, tj. z pohledu Francie v zahraničí, byl růst počtu obyvatel udržován především tím, že se do těchto oblastí přistěhovalo více nových obyvatel, než se z nich vystěhovalo.

Produkcí mléka v EU obohacují ovce, kozy a buvoly

Eurostat odhaduje, že v roce 2022 vyprodukovaly farmy v EU 160 mil. tun syrového mléka, tedy meziročně o 0,3 mil. tun méně.

EVA HENZLEROVÁ
odbor komunikace

Převážná většina syrového mléka (149,9 mil. tun) byla dodána do mlékáren, zbytek byl využit přímo v zemědělských podnicích.

Mlékárny v EU v roce 2022 mimo jiné vyrobily 22,5 mil. tun konzumního mléka, dále bylo ze 6,0 mil. tun plnotučného mléka a 1,7 mil. tun odstředěného mléka vyrobeno 7,7 mil. tun zakysaných mléčných výrobků. Na výrobu 2,3 mil. tun másla se použilo 46,4 mil. tun plnotučného mléka a z 59,2 mil. tun plnotučného mléka a 16,9 mil. tun odstředěného mléka se vyprodukovalo 10,4 mil. tun sýrů. Na výrobu sýrů a másla se dohromady spotřebovalo 70% veškerého plnotučného mléka, které měly mlékárny v EU k dispozici.

Ze zemí EU bylo největším producentem konzumního mléka Německo, kde se vyrobilo 19% z celkového množství v EU. První příčku naši západní sousedé obsadili i v případě másla (20%) a zakysaných mléčných výrobků, jako jsou jogurty (29%), a sýrů (22%). Druhé místo z hlediska produkce másla a sýrů patřilo Francii (18% z celkového množství obou výrobků). Spolu s Německem patří mezi velké producenty konzumního mléka ještě Španělsko (15% z celkového množství v EU), Francie (13%), Itálie (11%) a Polsko (9%). Tyto země se v roce 2022 podílely na celkové produkci v EU ze dvou třetin.

V určitých kategoriích mléčných výrobků se ale dokázaly prosadit i další země: Nizozemsko bylo druhým největším výrobcem zakysaných mléčných výrobků v EU (15% z celkového množství), čtvrtým největším výrobcem sýrů (9%) a pátým výrobcem másla (10%). Irsko bylo třetím největším

výrobcem másla (13% z celkového množství v EU) a pátým největším výrobcem zakysaných mléčných výrobků (7%).

CENY MLÉKA NAROSTLY

V průběhu roku 2022 docházelo k výraznému a trvalému růstu cen mléka vyplácených zemědělcům, přičemž průměrná cena za celý rok byla o 35,1% vyšší než průměrná cena v roce 2021. K ještě výraznějšímu než průměrnému nárůstu ceny mléka došlo v roce 2022 v Nizozemsku (+47,0%), Polsku (+46,9%), Irsku (+44,9%) a Německu (+44,8%). Oproti roku 2021 narostly ceny mléka v roce 2022 ve všech členských státech EU, stejně tak ve srovnání s rokem 2020. Předběžné údaje za rok 2023 naznačují opětovný pokles ceny, která však v říjnu 2023 stále zůstávala nad úrovní roku 2022.

Ve většině členských států EU převažuje kravské mléko, nicméně v několika zemích se na celkové produkci mléka významně podílejí i jiná hospodářská zvířata. Je tomu tak v mnoha venkovských nebo suchých oblastech, zejména ve Středomoří. Od ovcí a koz v roce 2022 pocházelo 1,1 mil. tun mléka ve Španělsku, 0,9 mil. tun v Řecku a 0,8 mil. tun ve Francii. Itálie vyprodukovala 0,7 mil. tun mléka od jiných zvířat než krav, a to včetně téměř veškeré unijní produkce buvolího mléka, z něhož se vyrábí mozzarella. V Řecku byla více než polovina (57,7%) mléka dodaného do mlékáren v roce 2022 od ovcí a koz, na Kypru přibližně pětina (21,1%).

bit.ly/46XH3TW

Demografie podniků

V roce 2021 činila míra vzniku podniků v EU 10,7 %, zatímco předběžná míra zániku podniků byla 8,5 %.

Eurostat v listopadu 2023 poprvé zveřejnil podrobnou demografickou statistiku podniků s komplexními údaji za rok 2021. Ve většině zemí EU vzniklo více podniků, než zaniklo. Výjimku tvořily Estonsko, Litva, Bulharsko, Polsko, Dánsko a Německo, kde byl počet zaniklých podniků vyšší než vzniklých.

Do podnikové databáze přibýly údaje umožňující analýzu činnosti podniků v EU, zejména u těch zavedených, které zaznamenaly náhlý rychlý růst, a také u zajímavé skupiny mladých rychle

rostoucích podniků (známých také jako gazely). Údaje nyní zahrnují více ekonomických činností, např. v rámci služeb (do nichž patří vzdělávání; zdravotní a sociální péče; umění, zábava a rekreace) nebo finančních a pojišťovacích činností. Databáze demografie podniků umožňuje nyní i tvorbu regionálních statistik pro všechny země EU.

V roce 2021 byla nejvyšší míra vzniku podniků ze zemí EU zaznamenána v Litvě (20,2 %), ve Francii (16,2 %) a na Maltě a v Portugalsku (obě země 14,4 %). Nejnižší míry byly zaznamenány v Estonsku (3,1 %), Rakousku (6,0 %) a Řecku (7,2 %). Lepší pokrytí statistik demografie podniků ukazuje dynamiku ekonomiky služeb, např. v oblasti

vzdělávání nebo u firem působících v oblasti umění, zábavy a rekreace.

Průměrná zaměstnanost v nově vzniklých podnicích se v roce 2021 pohybovala mezi 0,4 osoby v Nizozemsku a 2,3 osoby v Litvě. Na úrovni EU zaměstnávaly nově vzniklé podniky v průměru 1,1 osoby.

Pokud jde o míru předběžného zániku podniků, nejnižší míru mezi zeměmi EU zaznamenaly v roce 2021 Řecko (2,2 %), Belgie (3,6 %) a Nizozemsko (4,2 %). Nejvyšší míru zániku evidují v Estonsku (23,4 %), následovaném Litvou (22,6 %) a Bulharskem (17,6 %).

 bit.ly/3NaUnNL

Užívání kokainu v Kanadě nadále vykazuje známky nárůstu

Ve většině kanadských obcí se množství kokainu v odpadních vodách od počátku roku 2020 významně zvýšilo. Tento trend potvrzují i předběžné výsledky za rok 2023.

Podle kanadské agentury pro veřejné zdraví vzrostl počet předávkování drogami mezi lety 2020 a 2022 o více než 30 %. Velkou měrou se na tom podílel nárůst užívání stimulačních drog, mezi něž patří mj. kokain, metamfetamin (pervitin), extáze a amfetaminy (speed). Amfetaminy jsou však dostupné také na lékařský předpis k léčbě stavů, jako je porucha pozornosti/hyperaktivita (ADHD).

Množství amfetaminu naměřené v odpadních vodách se před rokem 2023 v některých kanadských městech výrazně zvýšilo. První výsledky z roku 2023 však naznačují, že hladiny amfetaminu se mohly stabilizovat. Naproti tomu hladiny kokainu v roce 2023 i nadále rostly. Odpadní vody kanadských měst vykazovaly ve srovnání s městy v jiných zemích světa také velmi vysoké množství metamfetaminu. Ze zemí s dostupnými údaji o odpadních vodách, které používají srovnatelnou metodiku, vykazovala v roce

2022 nejvyšší míru užívání metamfetaminu města ve Spojených státech, Česku, Austrálii, Kanadě a na Novém Zélandu.

Metamfetamin v posledních letech vykazuje známky zvýšeného užívání, zatímco u amfetaminu došlo v letech 2020–2022 k výraznému nárůstu. Metamfetamin je stimulační droga, která je silná a vysoce návyková. Amfetamin je metabolitem při odbourávání metamfetaminu, z čehož vyplývá, že užívání metamfetaminu velmi významně přispívá k hladinám amfetaminu v odpadních vodách.

Vzhledem k tomu, že tyto zvýšené hladiny amfetaminu v odpadních vodách nekorespondují se zvýšením hladin metamfetaminu, znamená to, že došlo ke zvýšenému užívání amfetaminu a dalších drog souvisejících s amfetaminem, což by mohlo zahrnovat léky užívané na ADHD. Je zapotřebí dalšího výzkumu, aby bylo možné lépe pochopit, zda se jedná především o zvýšené užívání amfetaminových drog na předpis, nebo nelegálních drog (tj. rekreační a jiné nelékařské užívání).

 bit.ly/3RtOoGF

Aktuální výsledky odpadové statistiky

Průměrná produkce odpadů v Česku za rok 2022 byla 3 643 kg na obyvatele. Obecního komunálního odpadu vyprodukoval každý občan 362 kg.

TOMÁŠ HARÁK

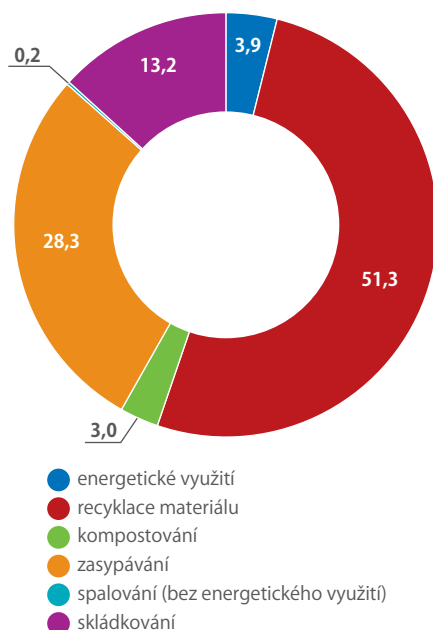
vedoucí oddělení datové podpory statistiky obchodu, služeb a životního prostředí

Podle evropské definice je odpad jakákoliv látka nebo předmět, kterých se držitel zbavuje nebo má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil. Existuje několik výjimek z této definice, které statistika odpadů nepokrývá, např. plynny odpad vypouštěný do atmosféry, budovy trvale spojené s půdou, radioaktivní odpad nebo vyřazené výbušniny.

Český statistický úřad (ČSÚ) sleduje odpadovou problematiku ze dvou úhlů: produkce a nakládání. Produkce odpadů zahrnuje veškerý odpad vzniklý na území České republiky v daném časovém úseku, včetně produkce sekundárního odpadu (odpad ze zpracování odpadu). Nakládáním s odpady se rozumí finální využití či odstraňování odpadů. Do nakládání se nezahrnují přípravné operace, vývoz odpadu, uskladnění ani předání jiné oprávněné osobě. Naopak nakládání může kromě vlastní produkce zahrnovat i dovezené odpady nebo zůstatek na skladech z předchozích období, pokud s nimi bylo daný rok nakládáno.

Zdrojem pro odpadovou statistiku ČSÚ je již několik let Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností (ISPOP), což je systém provozovaný Českou informační agenturou životního prostředí (CENIA), který zajišťuje příjem a zpracování vybraných evidencí z oblasti životního prostředí a další distribuci takto

NAKLÁDÁNÍ S ODPADY V ČESKU V ROCE 2022

Zdroj: ČSÚ

ohlášených informací dotčeným institucím státní a veřejné správy.

NEJVÍC ODPADU PRODUKUJE STAVEBNICTVÍ

V roce 2022 dosáhla produkce odpadů v České republice 39 191 940 tun. Je to přibližně o 0,3 % méně než v roce předešlém. Z celkového množství tvořily 60,9 % odpady minerální. Do této skupiny odpadů spadají např. stavební a demoliční odpady, zeminy nebo odpad ze spalování. Dalšími 13,4 % se na celkovém množství vyprodukovaných odpadů podílel kovový odpad následovaný smíšeným odpadem (11,3 %) a nekovovým odpadem, který tvořil 7 %. Nekovový odpad se skládal hlavně z odpadu z papíru a lepenky (51,1 %), odpadních plastů (22,7 %), skleněného odpadu (11,2 %) a odpadu ze dřeva (9,8 %). Zbývající část nekovového odpadu obsahovala pryžový odpad, textilní odpad a odpad obsahující polychlorované bifenylly – PCB, které spadají do kategorie nebezpečných odpadů. Nebezpečné odpady musí vykazovat jednu nebo více nebezpečných vlastností uvedených v nařízení Komise (EU) č. 1357/2014, jimiž jsou např. výbušnost, dráždivost nebo toxicita. Z celkového množství 39 191 940 tun vyprodukovaného odpadu tvořily nebezpečné odpady necelá 4 %. V absolutním vyjádření to bylo 1 557 262 tun a oproti roku 2021 se jednalo o více než 10% pokles.

Při posouzení vzniku odpadu z hlediska ekonomické činnosti původce jasně dominuje stavebnictví (odděly 41 až 43 dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE) se 17,2 miliony tun odpadu, tedy s téměř 44 %. Druhým největším producentem je veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení

(oddíl 84 dle CZ-NACE) se skoro 6 miliony tun. Do této kategorie náleží i obce, které zajišťují mj. sběr odpadu od občanů. Přimo obcemi bylo vyprodukováno 4,3 milionu tun odpadu.

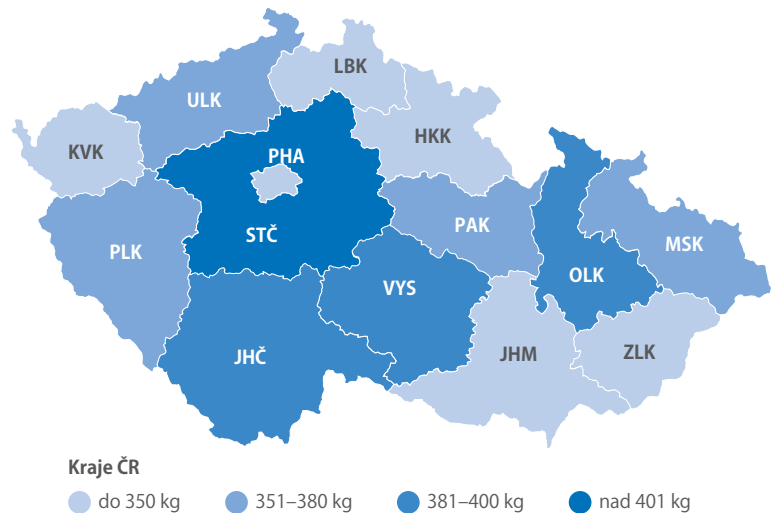
V krajském srovnání produkce odpadů na základě sídla provozovny daného původce bylo v roce 2022 nejvíce odpadů (5,3 mil. tun) vytvořeno ve Středočeském kraji. Nejméně pak v Karlovarském kraji, a to 0,6 mil. tun. Při zohlednění počtu obyvatel se na první příčku dostal kraj Jihomoravský se 4 385 kg odpadu na jednoho obyvatele. Celorepublikový průměr činil 3 643 kg na obyvatele. Nebezpečných odpadů bylo v tuzemsku na jednoho obyvatele v roce 2022 vyprodukováno 145 kg. Nejvíce (284 kg) v Moravskoslezském kraji, nejméně (67 kg) v Praze.

KOMUNÁLNÍHO ODPADU LEHCE PŘIBYLO

Významnou součástí odpadů je komunální odpad. Ten podle definice EU zahrnuje veškeré odpady od domácností a odpad podobný povahou a složením odpadu z domácností. Kromě tzv. „černých popelnic“, kontejnerů pro sběr tříděného odpadu, biologicky rozložitelného odpadu nebo odpadu ze sběrných dvorů tak obsahuje i odpad z podnikatelské sféry, pokud je povahou a složením podobný odpadu z domácností a nepochází z výroby.

Celkem bylo v roce 2022 vyprodukováno 5 423 686 tun komunálního odpadu (o 1,3 % více než v roce předešlém), z toho 3 899 245 tun pocházelo z obcí, resp. od občanů, kterým sběr odpadu právě obce zajišťují, a dalších subjektů zapojených do obecního sběru odpadu. V přepočtu na jednoho obyvatele České republiky se jednalo o 362 kilogramů „obecního komunálního odpadu“. Krajem, kde se komunálního odpadu v obcích na jednoho obyvatele vyprodukovalo nejvíce, byl Středočeský kraj se 421 kilogramy na osobu. Z celkového množství komunálních odpadů

PRODUKCE KOMUNÁLNÍCH ODPADŮ OD OBCÍ V ROCE 2022 PODLE KRAJŮ (kg na obyvatele)

Zdroj: ČSÚ

tvorily 59,1 % směsné odpady, 16,1 % nekovové odpady a 15,8 % odpady živočišného a rostlinného původu. Největší část nekovových odpadů pak tvořil s podílem 45,5 % odpad z papíru a lepenky, 22,9 % bylo odpadního plastu a 19,1 % skleněného odpadu. Minderitními složkami nekovových komunálních odpadů pak byly odpad ze dřeva (8 %) a textilní odpad (4,5 %). Nebezpečných komunálních odpadů vzniklo 9 242 tun, přičemž v meziročním srovnání se jedná o pokles o 12,3 %.

K RECYKLACI MÍŘÍ POLOVINA

Jak již bylo řečeno, kromě produkce odpadů sleduje statistika i nakládání s nimi. Jedná se o tzv. konečné nakládání, tedy stav, kdy je odpad odstraněn nebo využit a přestane být odpadem. Do nakládání se tedy

ŘÍJEN 2023

nezapočítává předání odpadu jiné oprávněné osobě či provozovně, jeho uskladnění ani předúpravy odpadu (třídění, míšení aj.).

Celkové množství odpadu, s nímž bylo v roce 2022 nakládáno, činilo 34 091 539 tun. Rozdíl mezi celkovou produkcí odpadů a celkovým množstvím odpadů, s nimiž bylo finálně naloženo, je dán tím, že do produkce vstupuje veškerý odpad, který byl na daném území v daném období vytvořen, bez ohledu na to, zda s ním bylo nakládáno. Započítává se tedy i odpad, který byl uskladněn pro využití či odstranění v letech následujících nebo byl vyvezen za hranice našeho státu. Naproti tomu je do nakládání započítáván i odpad, který byl do tuzemska dovezen, a také vyskladněný odpad vytvořený v letech minulých. Další rozdíl mezi celkovou produkcí a celkovým množstvím odpadů, s nímž bylo nakládáno, je způsoben hmotnostními „ztrátami“ vzniklými na cestě mezi původcem a zpracovatelem. Typickým příkladem takových ztrát je odpařování vlhkosti.

Důležitější než absolutní čísla je tedy sledovat relativní poměry jednotlivých forem využití či odstranění. Z celkového množství odpadů, s nimiž bylo nakládáno, bylo 3,9 % energeticky využito, tedy jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie. Pro recyklaci materiálů bylo využito 51,3 %. Do této kategorie spadá například znovuzískání kovů, jiných anorganických látek či rafinace použitých olejů. V předchozím roce (2021) bylo pro recyklaci využito 50,6 % odpadů. Pro účely kompostování sloužila 3 % odpadů a podíl odpadů využitých k zaspávání činil 28,3 %. Zaspávání znamená využití odpadů na terénní úpravy nebo pro rekultivace skládek. Skládkováno bylo 13,2 % odpadů a pouze 0,2 % bylo spáleno bez energetického využití. Poměry mezi jednotlivými způsoby nakládání se samozřejmě liší při pohledu na konkrétní druhy odpadů. Zatímco 97,5 % skleněných odpadů, 96,8 %

papírových odpadů či 90 % dřevěných odpadů bylo využito pro recyklaci materiálů, v případě plastových odpadů tvořila materiálová recyklace již o poznání menší podíl (60,9 %). Dále bylo 20,8 % plastových odpadů energeticky využito a 18,3 % skládkováno. Textilních odpadů bylo využito pro recyklaci materiálů 36,6 %, energeticky bylo využito 22,9 % a skládkováno 37,6 %. U směsných odpadů tvořilo skládkování 70,5 % z celkového nakládání a 23,3 % směřovalo k energetickému využití. Z minerálních odpadů byl největší podíl (56,1 %) využit pro materiálovou recyklaci a 39 % sloužilo k zaspávání.

NA EXPORT JDOU HLAVNĚ KOVY

Informace, které ČSÚ získává prostřednictvím IS-POP, nám umožňují sledovat také import a export odpadů. V roce 2022 byly do Česka dovezeny téměř 3 mil. tun odpadu. Z toho 42,2 % tvořily minerální odpady. Další příčky v dovozu zaujímaly kovový odpad (23,6 %) a nekovový odpad (23,1 %), ve kterém byly nejvíce zastoupeny odpadní plasty (0,3 mil. t). Oproti roku 2021 kleslo množství importovaného odpadu o 3,4 %. Naopak z České republiky bylo vyvezeno téměř 3,4 mil. tun odpadu, přičemž více než 70 % tohoto množství tvořil kovový odpad. Podíl nekovového odpadu na celkovém exportu činil 26,3 %. Konkrétně se jednalo o odpad z papíru a lepenky, kterého bylo v roce 2022 z České republiky vyvezeno více než 0,7 mil. tuny. V porovnání s rokem 2021 bylo z tuzemska exportováno o 2 % odpadů méně. Nebezpečných odpadů bylo do Česka dovezeno 44 tis. tun a 28,6 tis. tuny bylo vyvezeno.

V době psaní článku nebylo bohužel možné provést mezinárodní srovnání ukazatelů statistiky odpadů, neboť na stránkách Eurostatu jsou poslední dostupné údaje pro produkci odpadů a nakládání s nimi z roku 2020.

5,4 mil. t

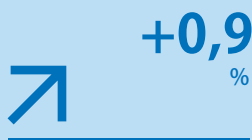
komunálního odpadu bylo vyprodukováno v Česku v roce 2022.

LISTOPAD 2023

PRŮMYSL

Průmyslová produkce v listopadu 2023 po očištění o vliv počtu pracovních dnů meziročně klesla o 2,7 %. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 1,4 %.

MALOOBCHOD

Tržby v maloobchodě očištěné od kalendářních vlivů se v listopadu reálně meziročně zvýšily o 0,9 %. Tržby za potraviny meziročně klesly devátý měsíc v řadě.

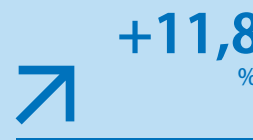
STAVEBNICTVÍ

Stavební produkce v listopadu meziročně klesla o 6,5 %. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 3,8 %.

SLUŽBY

Tržby za služby očištěné od kalendářních vlivů reálně meziročně klesly o 3,0 %. Největší pokles zaznamenaly tržby v sekci dopravy a skladování.

CESTOVNÍ RUCH

Podle předběžných dat ubytovací statistiky za listopad se počet ubytovaných hostů v hotelech meziročně zvýšil o 11,8 % a počet přenocování vzrostl o 9,0 %.

Pivo, párky a chléb se drží v čele

Podíl výroby potravin a nápojů na celkové přidané hodnotě průmyslu v Česku se v posledních dvaceti letech drží na 7 %.

MARTA ORTOVÁ
oddělení statistiky
průmyslu

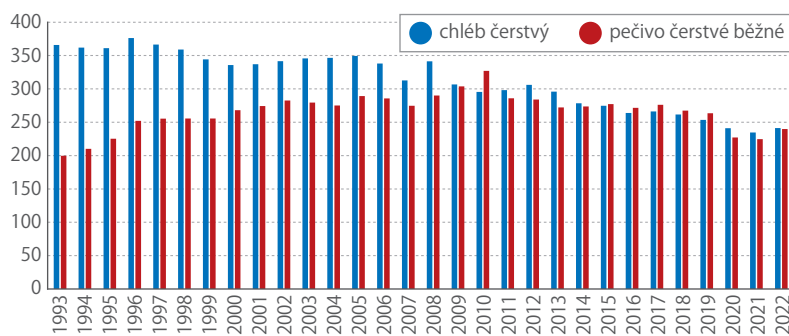
Výroba potravin dnes už sice nepatří mezi nejsilnější odvětví co do přidané hodnoty jako v prvním desetiletí existence ČR, kdy byl její příspěvek k celkové přidané hodnotě průmyslu až 8 %, ale i po poklesu svého podílu mezi lety 2002 a 2006 zůstává významným odvětvím s příspěvkem stabilizovaným na úrovni (mírně pod) 5 %. Nápojový průmysl už od vzniku České republiky přispívá k celkové přidané hodnotě průmyslu 2 %. Obě odvětví dohromady zaměstnávají kolem 120 tisíc osob.

Potravinářská výroba čítá několik set produktů výrobové klasifikace PRODCOM, nápojový průmysl jich vykazuje podstatně méně. Pokud spojíme obě odvětví dohromady a podíváme se, které výrobky dosahují nejvyšších hodnot produkce, najdeme na prvních příčkách

sympatickou trojici – pivo, párky (uzenky, salámy a podobné výrobky) a chléb. Tyto tři produkty hrají prim stejně tak dnes jako před dvaceti lety. Nejvyšších hodnot dosahuje produkce piva. V roce 2022 ho u nás bylo vyrobeno za 32 mld. Kč, což představuje objem téměř 19 mil. hl. V roce 1993 to bylo přes 17 mil. hl. Následuje výroba uzenek a salámů v hodnotě 16 mld. Kč a objemu 180 tis. tun v roce 2022 a dále chleba a pečiva, kterého bylo v součtu vyprodukováno za 15 mld. Kč. Zajímavostí je, že v Česku (na rozdíl od ostatních států EU) sledujeme produkci chleba odděleně od běžného pečiva typu rohlíků a housek. Využíváme tzv. národní detail ve výrobové klasifikaci CZ-PRODCOM. Od roku 1993 produkce chleba klesá, zatímco běžného pečiva se vyrábí více. Na pomyslném startu bylo 366 tun chleba a 200 tun běžného pečiva, v roce 2009 se produkovaná množství vyrovnala a od té doby už obě kategorie „běží“ bok po boku. V roce 2022 dosahovala produkce každé z nich 240 tun. Specifické pro naši českou statistiku jsou také kyselé okurky, které jsme si vyčlenili ze široce definovaného evropského kódu zeleniny nakládané v octě. V roce 2022 se jich vyprodukovalo 17 tis. tun, tedy o 6 tis. tun více než v roce 2004.

Kromě potravin pro lidskou spotřebu patří do potravinářského průmyslu i produkce krmiv pro hospodářská a domácí zvířata, která rovněž dosahuje vysokých hodnot. Produkce maloobchodních balení krmiv pro psy a kočky v roce 2022 činila 450 tis. tun za 12 mld. Kč.

VÝROBA ČERSTVÉHO CHLEBA A PEČIVA (tis. t)

Zdroj: ČSÚ

PROSINEC 2023

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Indikátor důvěry podnikatelů se meziměsíčně zvýšil o 1,7 bodu na hodnotu 95,2, důvěra spotřebitelů poklesla o 5,8 bodu na hodnotu 84,9. Meziročně je celková důvěra v ekonomiku vyšší.

+0,3
bodu

+2,3
bodu

PRŮMYSL

V odvětví průmyslu se důvěra podnikatelů meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 2,3 bodu na hodnotu 95,1. Ve srovnání s prosincem 2023 je důvěra v průmyslu vyšší.

-5,4
bodu

STAVEBNICTVÍ

Mezi podnikateli ve stavebnictví se důvěra v ekonomiku meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 5,4 bodu na hodnotu 101,4. Meziročně je důvěra ve stavebnictví nižší.

+2,6
bodu

OBCHOD

V odvětví obchodu se důvěra podnikatelů oproti srpnu snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,2 bodu na hodnotu 90,1. Meziročně je důvěra v obchodu také nižší.

+1,5
bodu

SLUŽBY

Mezi podnikateli ve vybraných odvětvích služeb se důvěra zvýšila. Indikátor důvěry oproti listopadu vzrostl o 1,5 bodu na hodnotu 95,1. Meziročně je důvěra ve službách vyšší.

-5,8
bodu

SPOTŘEBITELÉ

Důvěra spotřebitelů v ekonomiku se meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 5,8 bodu na hodnotu 84,9. V meziročním srovnání je ale důvěra spotřebitelů vyšší.

Makedonská statistika se stále zlepšuje

O rozdílech mezi prací statistiků v Česku a v Severní Makedonii jsme hovořili s Bobanem Ilevskim ze Statistického úřadu Severní Makedonie. Stihli jsme však probrat i nepracovní témata.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Foto: Tomáš Kubašta

Kdy začala vaše spolupráce s Českým statistickým úřadem?

Spolupráci jsme zahájili v roce 2007, kdy se poprvé sešli odborníci z oddělení národních účtů statistických úřadů Severní Makedonie a Česka. Do dnešních dnů se tato spolupráce rozšířila téměř na všechny oblasti statistických dat regulované Eurostatem. S českými experty konzultujeme i další makroekonomické statistiky, jako jsou vládní a finanční účty, cenové statistiky nebo statistiky mezinárodního obchodu. Spolupráci ale rozvíjíme i na poli demografických a sociálních statistik.

Využíváte rovněž konzultací s odborníky z jiných zemí než z Česka?

Makedonský statistický úřad spolupracuje i s dalšími úřady v jiných zemích, zejména z balkánského

regionu, ale obracíme se také na experty z ostatních zemí Evropské unie. Spolupráce s Českým statistickým úřadem má však strategický charakter. Umožnila nám mimo jiné vybudovat efektivní systém správy dat a produkce potřebných dat v soustavě národních účtů Statistického úřadu Severní Makedonie.

Kdy jste poprvé navštívil Českou republiku?

Do České republiky jsem přijel poprvé v roce 2013 a od té doby jsem tu byl už čtyřikrát. Vždy se jednalo o studijní návštěvu v rámci mezinárodního programu IPA podporovaného Evropskou unií.

Co vás v Česku nejvíce překvapilo?

Organizace, přístup a kvalita veřejných služeb a jejich dostupnost pro obyvatele. To je v zde na vysoké

úrovni. Na druhé straně život tady je ve srovnání se Severní Makedonií více formální. U nás jsou lidé spontánnější a méně upjatí.

Kde vidíte největší rozdíly mezi statistikou v Česku a v Severní Makedonii?

Řekl bych, že největší rozdíl je ve způsobu organizace a fungování statistik a také v přístupu ke kvalifikovaným a vyškoleným odborníkům. Osobní zkušenost mám hlavně z oblasti makroekonomických statistik, v níž to v Česku funguje perfektně.

Ve kterých oblastech potřebuje makedonská statistika nejvíce pomoci?

Není to jen jediná oblast, ale potřeba pomoci se vyvíjí s tím, jak se mění situace v našem statistickém úřadě. Jedná se o dynamický proces. Makedonský statistický úřad se potýká s trvalým úbytkem zaměstnanců v důsledku odchodu do jiných institucí a firem nebo do důchodu. Takže požadavky na školení a získávání nových dovedností se objevují stále a zahrnují všechny oblasti statistiky a všechna naše oddělení.

Můžete přesto označit nějaké oblasti, v nichž makedonská statistika dosahuje vynikající úrovně?

Makedonská statistika se díky programu IPA neustále zlepšuje a posouvá na vyšší úroveň. Díky aktivní podpoře českých expertů se nám daří předávat data Eurostatu v souladu s evropskými standardy a zvyšovat kvalitu těchto dat. Obzvláště oddělení národních účtů makedonského statistického úřadu, které zastupují, dokázalo adekvátně odpovědět na všechny výzvy vyplývající z přibližování k evropské statistice a kvalita jeho výstupů se i nadále zlepšuje.

Stihl jste během pobytu v Česku navštívit nějaká zajímavá místa?

Ano, kromě Prahy jsem byl také v Brně, Karlových Varech, Plzni, Kutné Hoře a Českém Krumlově. Všechna tato města jsou hezká a pro návštěvníky nabízejí řadu možností, jak zde trávit čas a poznat něco zajímavého. Já jsem navštívil několik muzeí a zúčastnil jsem se i místních kulturních událostí. Obzvláště bohatá nabídka je v Praze, kde se současnost mísí s úžasnou historickou tradicí.

Co konkrétně vás zde nejvíc zaujalo?

Moc se mi líbil festival světla a videomappingu Signal, bohaté zážitky mám i z návštěv Národního muzea, Národního technického muzea nebo Národní galerie. Kolegové z ČSÚ mě také vzali na představení do Divadla v Dlouhé a na zajímavou procházku Prahou. A vzpomínat budu rovněž na bowlingový turnaj nebo na ochutnávku kvalitních českých piv doplněnou o speciality zdejší kuchyně.

Můžete nám doporučit místa, která bychom neměli minout, pokud se rozhodneme cestovat do Severní Makedonie?

Boban Ilievski

Nejprve musím uvést, že Makedonie je plná nádherných míst, která stojí za návštěvu. V první řadě je to hlavní město Skopje s jeho náměstím a Starým bazarem. Kromě nich je tu i spousta dalších památek. Prohlídku města můžete zakončit výletem na horu Vodno a do kaňonu řeky Treska. Nacházejí se u obce Matka zhruba 20 kilometrů od Skopje. Podívat byste se měli také k jezeru Ohrid, na jehož břehu se rozkládá stejnojmenné město označované za makedonský Jeruzalém. Jen o necelých 15 kilometrů dál se nachází další starobylé město Struga, jež si v malebnosti s Ohridem nijak nezádá.

Pokud budete mít dost času, doporučuji vypravit se na výlet do hor v západní části země. Najdete zde národní parky Šar Planina, Mavrovo, Galičica a Pelister s nedotčenou přírodou a nádhernými výhledy do makedonské krajiny. V tomto regionu leží města Bitola a Kruševo s překrásnou starou architekturou. Na východě země doporučuji k návštěvě megalitickou observatoř Kokino nebo skalní město s kamennými sloupy ve tvaru panenek a dalších pohádkových postav. Nachází se Nedaleko města Kratovo známého jako makedonské živé muzeum. Za zhlédnutí jistě stojí i další města jako Berovo nebo Pehčevo v Maleševském pohoří. Na hranicích s Řeckem a Bulharskem se rozkládá pohoří Belasica a v něm vodopády Smolarský a Kolešinský, a také Dojranské jezero. Zmínit musím také velké množství klášterů, které se nacházejí na svazích a v údolích hor. Většina z nich je otevřena pro návštěvníky, a dokonce je v nich možné i velmi levně přespat. Pro milovníky vína mohou doporučit vinohrady v centrální části země, kde také najdete širokou nabídku ubytování a služeb pro turisty.

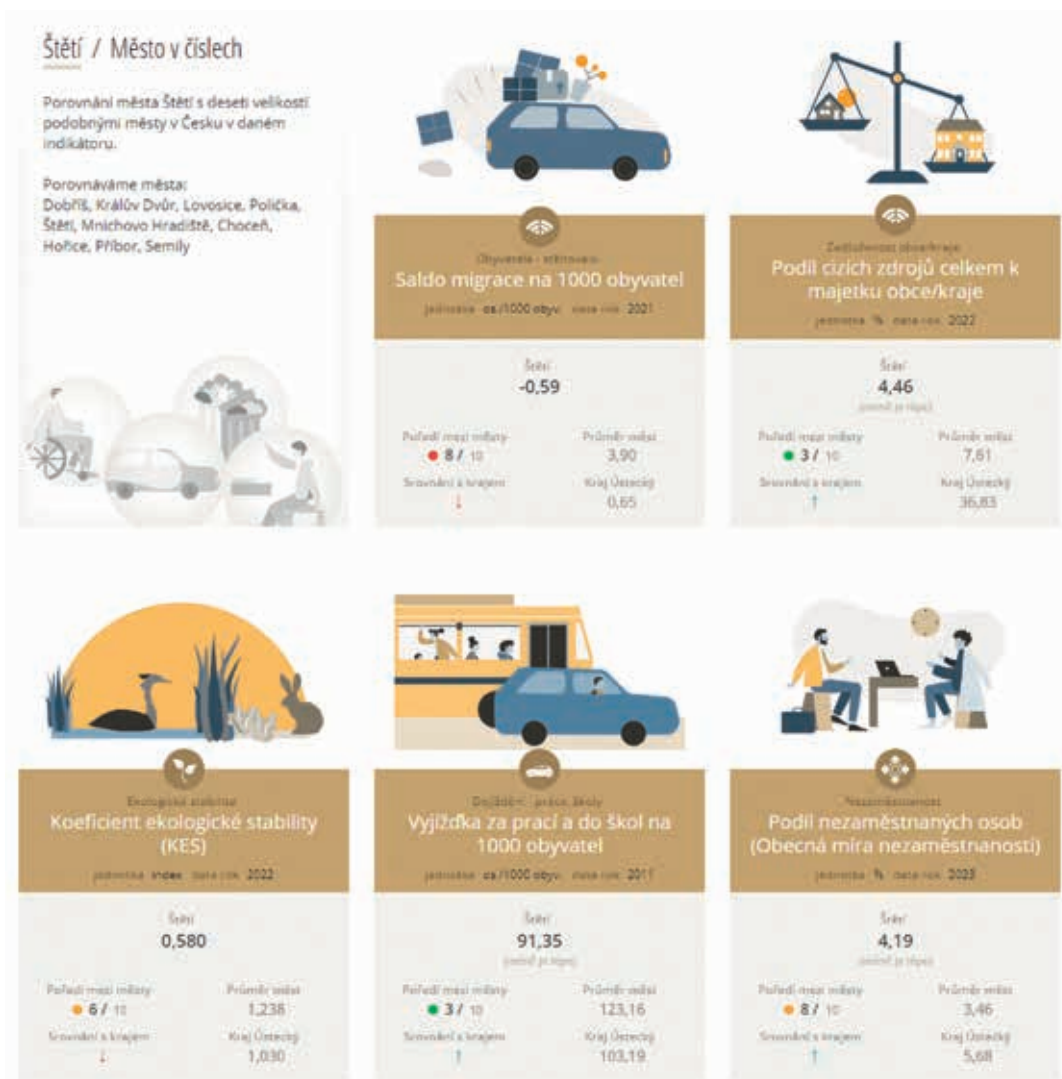
Vystudoval Ekonomickou fakultu Univerzity Cyrila a Metoděje ve Skopje. Ve statistickém úřadě Severní Makedonie působí již 24 let, v současné době na pozici poradce pro nefinanční účty. Zaměřuje se především na oblasti národních účtů, agregátů HDP a tvorby a spotřeby fixního kapitálu. S Českým statistickým úřadem spolupracuje od roku 2007.

Jak hodnotit udržitelný rozvoj města?

Umožňuje to systém vytvořený Národní sítí Zdravých měst ČR.

PETR ŠVEC
Národní síť
Zdravých měst ČR

Web Město v číslech přibližuje indikátory široké veřejnosti

V současné době existují v České republice stovky městských dokumentů, které mají směřovat k udržitelnému rozvoji, dlouhodobé kvalitě života a zdraví obyvatel. Aby se nejednalo o pouhou deklaraci bez reálného naplnění, je pro přípravu i hodnocení těchto strategií či koncepcí vždy nutné využívat expertní data, náměty z participace a jiné vstupy. Práce s indikátory a daty je ovšem odborně i kapacitně náročná. Vyžaduje moderní „smart“ přístupy, tedy využití informačních systémů a nástrojů, které zároveň šetří městům čas i peníze. Na praktickou pomoc pro města se zaměřila asociace Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM) v odborné spolupráci s Univerzitou Karlovou.

PROČ JE TO POTŘEBA

Nejprve dovolte malé zastavení u pojmu „udržitelný rozvoj“. Co je – nebo spíše není – udržitelné město, je sice intuitivně pochopitelné, nicméně definice vyžaduje systémový přístup. Tedy model se stanovenými hranicemi, prvky a vztahy mezi nimi, nebo jinak konceptualizovanou představu interakcí mezi lidským a přírodním systémem. Mezi takové pokusy systémově popsat a analyzovat udržitelné město patří např. koncepty městského metabolismu nebo ekologické stopy. Úvahy o udržitelném rozvoji, jak na globální úrovni, tak na úrovni měst, se objevily již na přelomu 60. a 70. let minulého století v souvislosti s významnými krizemi. S krizí ekologickou

v důsledku znečištění životního prostředí a hrozby nedostatku surovin (ropná krize), která dala vznik celosvětovému environmentálnímu hnutí. A s krizí urbanistickou, při níž eskalovaly problémy znečištění městského prostředí a živelného rozrůstání městských aglomerací se zřetelným důsledkem snižování kvality života obyvatel.

Systémově byly problémy dlouhodobé udržitelnosti pojmenovány na první celosvětové konferenci OSN o lidských sídlech Habitat v roce 1976. Zde ale ještě termín „udržitelné město“ nepadl, neboť práce Světové komise pro udržitelný rozvoj začala až o 10 let později. Ve zprávě „Naše společná budoucnost“ věnovala OSN městům 9. kapitolu, kde o udržitelném rozvoji měst mluví v širších environmentálních, ekonomických a sociálních souvislostech. Na konferenci OSN v Riu (1992) již zazněl jasný požadavek na měřitelnost postupu k udržitelnému rozvoji na všech úrovních, což aktuálně reflektuje sada indikátorů k cílům udržitelného rozvoje OSN (SDGs) z roku 2015.

BEZ DAT BY TO NEŠLO

V praxi snaha o udržitelnost předpokládá, že města svůj rozvoj řídí na základě dat. Indikátory a data se stávají pro moderní územní veřejnou správu nezbytnou součástí strategické práce. Městské strategie mají mít kvalitní vstupní analýzy místního stavu a trendů s vlivem na kvalitu života, zdraví a udržitelnost. Je důležité sledovat i širší megatrendy, jako jsou např. klimatická změna nebo stárnutí populace. Při implementaci strategie je doporučeno používat ukazatele úspěšnosti, opět na základě sledovaných dat. Často se však opomíná, že data také měří efektivitu využití veřejných prostředků, což je pro municipality odborníky i politiky požadavek. V této souvislosti je na místě upozornit vedení měst a úřady, že indikátory budou prakticky využitelné i pro budoucí vyhodnocování ESG faktorů (Environmental, Social and Governance), tedy dopadů veřejných investic na udržitelnost. Tuto

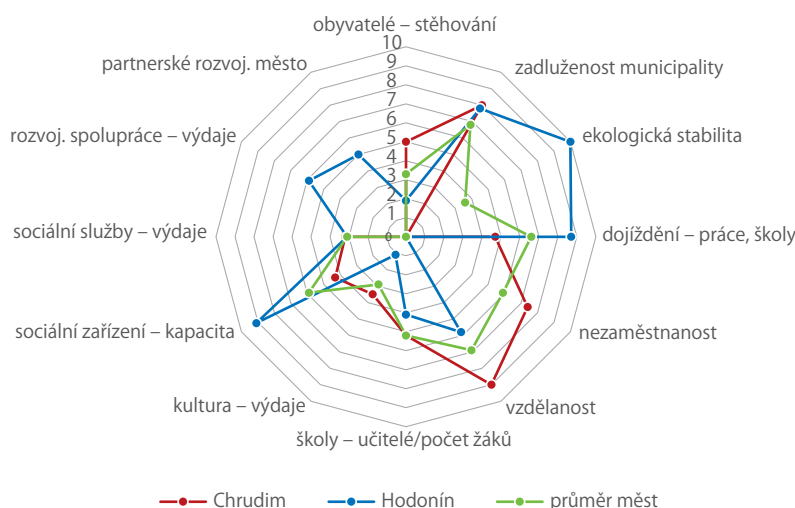
Zdravá města, obce, regiony České republiky

novou taxonomii aktuálně zavádí EU, prozatím pro podnikatelský a bankovní sektor.

Jak již bylo uvedeno, je pro města výhodné využívat moderní přístupy pro práci s indikátory a daty. Informační „dashboards“ jsou však běžné spíše ve větších městech, malá a střední města mohou mít problém zajistit si pro indikátory vlastní informační systém. Problém nastává zejména při snaze o porovnávání (benchmark) mezi městy, protože je zapotřebí pracovat s rozsáhlými soubory dat pro více než 6 000 obcí z celé republiky, a to z různých národních informačních zdrojů.

Z toho důvodu vytvořila asociace NSZM řadu praktických nástrojů pro strategickou práci zdravých měst ve vlastním online systému Dataplán. Pro identifikaci významných indikátorů v souvislosti s jevy udržitelného rozvoje i pro benchmarking byla využita expertní spolupráce s Centrem pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, které se po několik desetiletí na špičkové mezinárodní úrovni zabývá udržitelným rozvojem. Veškeré indikátory jsou v systému Dataplán přehledně členěny podle 10 témat udržitelného rozvoje (dle tzv. Aalborských závazků evropských udržitelných měst). Část dat si

POROVNÁNÍ (BENCHMARK) MĚST PODLE INDIKÁTORŮ

Zdroj: NSZM

NÁRODNÍ SÍŤ ZDRAVÝCH MĚST ČR

Založena v roce 1994
 139 členů
 2 597 příkladů na DobráPraxe.cz
 7 referenčních zdravých měst
 35 000 fanoušků na Facebooku
 57 TV vysílání a webinarů
 60 akreditovaných škol a kurzů
 65 tematických seminářů
 721 diskuzních akcí s veřejností
 217 mladých/školních fór
 29 celostátních konferencí
 1 181 akcí celkem

Mezinárodní Program Zdravé město v roce 1988 iniciovala OSN-WHO a k jeho realizaci přizvala nejvýznamnější evropské metropole. Od té doby vzniklo v Evropě více než 1 400 zdravých měst ve 30 zemích. Základním cílem programu je podpořit na úrovni měst, obcí a regionů realizaci mezinárodně uznávaných hodnot: kvalita života, zdraví, udržitelný rozvoj.

Národní síť Zdravých měst ČR je národní asociací sdružující města, obce a regiony, které realizují v prostředí České republiky mezinárodní program Zdravé město OSN-WHO. Zdravá města, obce a regiony systematicky podporují kvalitu veřejné správy, kvalitu strategického plánování a řízení s ohledem na udržitelný rozvoj a podporu zdraví, ptají se svých obyvatel na jejich názory. Územně má asociace vliv na více než 50% populace Česka.

 www.zdravamesta.cz
 bit.ly/3GuwuNB

každé město může sledovat a evidovat samostatně. Hlavní praktickou pomocí je ovšem „dolování“ dat o městech z národních informačních zdrojů, které je pro většinu měst technicky nedosažitelné nebo zbytečně pracné.

DATA DOSTUPNÁ VŠEM

Díky Dataplánu je možné všestranně využívat aktuální data, která z větší části nemusejí zjišťovat samotná města, ale jsou snadno a přehledně k dispozici pro každodenní strategickou práci. Snahou zdravých měst je ovšem též připoutání pozornosti laické i odborné veřejnosti k indikátorům udržitelnosti. K tomu slouží v rámci systému speciální veřejný web „Město v číslech“, který má každé město individuálně k dispozici. Může zde jednoduchým způsobem zveřejňovat významné indikátory místního stavu a jejich porovnání v rámci kraje i celé republiky.

Ještě širší možnosti pro práci s indikátory v systému Dataplán mají zdravé kraje. Kromě krajských indikátorů a porovnávání s ostatními kraji mohou snadno sledovat a porovnávat stav všech ORP ve svém území.

JAK DLOUHO JIŽ MĚSTO ŠTĚTÍ INDIKÁTORY UDRŽITELNÉHO ROZVOJE SLEDUJE A VE KTERÝCH INDIKÁTORECH SE PODAŘILO DOSÁHNOUT NEJVĚTŠÍHO ZLEPŠENÍ? CO SE NAOPAK ZLEPŠOVAT NEDAŘÍ?

Prostřednictvím indikátorů dokážeme komplexně posuzovat život v našem městě až poslední tři roky, od roku 2021, kdy jsme ve spolupráci s NSZM ČR aktualizovali Strategický plán rozvoje města Štětí. Výhodou ale je, že trendy, které sledujeme, mají zpravidla datovou základnu delší než 15 let. Samotné hodnocení toho, co se daří a nedaří, má pak v praxi dvě roviny: zda posuzujete vývoj určitého jevu pouze u sebe a porovnáváte ho v čase, nebo zda se poměřujete s obdobnými městy a zkoumáte,

”

**MIROSLAV
ANDRT**
starosta Štětí

jestli se zlepšujete v tomto relativním srovnání. Nejlepšího výsledku jsme dosáhli především u podílu nezaměstnaných osob, a zvláště těch dlouhodobě nezaměstnaných. Ruku v ruce s tím se zlepšují třeba i ukazatele v oblasti nápadu trestné činnosti a výskytu přestupků. Naproti tomu se nám nedaří zlepšovat index vzdělanosti našeho obyvatelstva, v němž jsme na chvostu i ve srovnání s podobně velkými městy. Je nám ale jasné, že zvrátit zrovna tento nepříznivý trend je během na hodně dlouhou trať.

“

STATISTIKA VĚDA JE...

Vydáváme mezinárodní
odborný recenzovaný
časopis **STATISTIKA**

Vychází 4x ročně anglicky
tištěný i online

Objednávejte

STATISTIKA:
Statistics and Economy
Journal
na stránkách
czso.cz/statistika_journal

Z čeho vychází demografická projekce obyvatelstva

Populační vývoj obyvatelstva v příštích letech bude záviset na celé řadě faktorů. Před zpracováním projekce je nezbytné odhadnout budoucí průběh demografických procesů ovlivňujících velikost a složení obyvatelstva podle pohlaví a věku.

MICHAELA NĚMEČKOVÁ
oddělení
demografické
statistiky

TEREZIE ŠTYGLEROVÁ
vedoucí oddělení
demografické
statistiky

Po pěti letech Český statistický úřad vypracoval nový dlouhodobý výhled populačního vývoje Česka do roku 2100. Ukazuje, jak by se vyvíjel počet a složení naší populace podle pohlaví a věku, kdyby se naplnily všechny předpoklady o budoucím vývoji plodnosti, úmrtnosti a migrace.

Scénáře vývoje jednotlivých složek populačního vývoje vycházejí zejména z analýzy trendů v předchozích letech a demografického vývoje v jiných evropských zemích. Budoucí vývoj projekce předpokládá „hladký“, neboť není možné předvídat větší či menší kolísání hodnot demografických ukazatelů v konkrétním čase způsobené vnějšími vlivy. Těmi bývají například zhoršená epidemická situace, fáze hospodářského cyklu, větší migrační vlny vyvolané náhlou změnou podmínek v potenciálně zdrojových zemích, úprava legislativy apod. V dlouhodobějším horizontu mohou odklon reálného vývoje od projektovaného stavu způsobit mj.

nové objevy v lékařské vědě, větší a déletrvající změny v systému sociálních opatření či v jiných oblastech zasahujících do demografického vývoje země, např. v oblasti migrace.

Odrážem nejistoty budoucího vývoje je i běžná praxe zpracovávat projekce obyvatelstva variantně. Český statistický úřad kromě střední varianty, která má reprezentovat z pohledu autorů nejpravděpodobnější scénář budoucího vývoje populace, připravuje také tzv. nízkou a vysokou variantu. Ty dávají mantinely očekávanému vývoji početní velikosti a věkového složení obyvatelstva. Nízká varianta je z pohledu budoucího vývoje porodnosti, úmrtnosti a migrace oproti variantě střední ve všech ohledech pesimističtější, vysoká varianta naopak optimističtější.

AŽ PĚTINA ŽEN BEZDĚTNÝCH

V případě plodnosti byly základním vstupem do projekce očekávané míry plodnosti žen v jednotlivých věcích

DEMOGRAFICKÁ PROJEKCE OBYVATELSTVA

OBSAH

17

Z čeho vychází demografická projekce obyvatelstva

Po pěti letech Český statistický úřad vypracoval nový dlouhodobý výhled populačního vývoje Česka do roku 2100. Ukazuje, jak by se vyvíjel počet a složení naší populace podle pohlaví a věku, kdyby se naplnily všechny předpoklady o budoucím vývoji plodnosti, úmrtnosti a migrace.

20

Kolik nás bude a v jakém věku?

Česko čeká další stárnutí populace, zvyšování podílu i počtu osob ve starších věkových skupinách, a naopak snížení zastoupení a velikosti populace osob v ekonomicky aktivním věku a dětí.

24

O 27 milionů obyvatel méně

Projekce demografického vývoje Evropy je podobná situaci v Česku. Do konce tohoto století se počet obyvatel zemí EU sníží o 6,1 %.

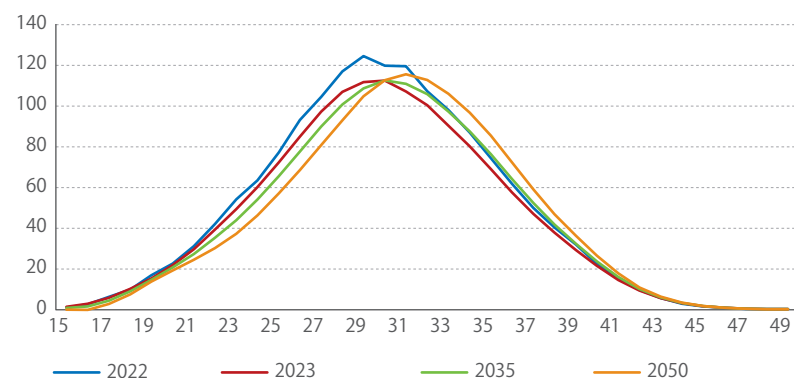

a kalendářních letech, tedy počty živě narozených dětí na tisíc žen daného věku. Součet těchto měr, tzv. úhrnná plodnost, pak charakterizuje celkovou úroveň plodnosti žen, neboť vypovídá o průměrném počtu živě narozených dětí, který by připadl na jednu ženu při zachování měr plodnosti daného roku.

Úroveň plodnosti měla v Česku v letech 2000–2018 rostoucí trend (z 1,13 v roce 1999 na 1,71 v roce 2018). Ten vystřídala tříletá stagnace (do roku 2020) na úrovni 1,71 dítěte na jednu ženu. Poslední předprojektční období charakterizovaly nemalé meziroční změny: v roce 2021 se úroveň plodnosti skokově zvýšila na 1,83 (šlo o druhou nejvyšší hodnotu mezi evropskými zeměmi), v roce 2022 klesla na 1,62 a průběžná data za rok 2023 ukazují na další pokles na úroveň okolo 1,50 dítěte na jednu ženu. Klesající je aktuálně trend úrovně plodnosti také ve většině evropských zemí, přičemž úhrnná plodnost nad 1,6 je spíše výjimečná.

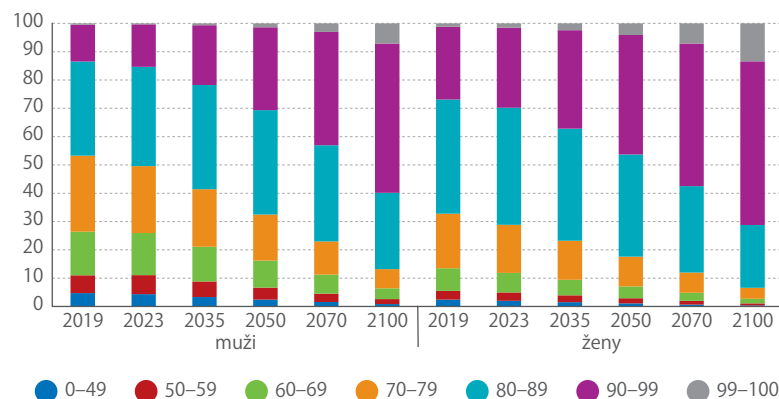
Vzhledem k neurčitosti dalšího vývoje a s přihlédnutím k situaci v jiných evropských zemích nepředpokládá střední varianta nové projekce obyvatelstva Česka oproti současné situaci významnou změnu v úrovni plodnosti. Pro každý projekční rok počítá s úhrnnou plodností 1,5 dítěte na jednu ženu – tuto hodnotu je však třeba považovat za očekávaný dlouhodobý průměr. Do roku 2050 se předpokládá další mírný posun těžiště plodnosti do vyššího věku. Stejně jako dnes bude relativně nejvíce dětí připadat na ženy ve věkové skupině 30–34 let. Jejich váha na celkové úrovni plodnosti ovšem mírně stoupne z 33 na 36 %, a posílí se tak dominance této skupiny. Podíl žen ve věku 25–29 let na celkové plodnosti, který je druhý nejvyšší, by měl totiž klesnout z 32 % na 27 %. Snížení se očekává i u mladších věkových skupin, naopak u žen starších 35 let by měla plodnost růst, váha skupiny 35–39 let vzroste z 16 % na 20 %. To se projeví růstem průměrného věku žen při narození dítěte ze současných 30,4 let na 31,3 let v roce 2050. Týž průměrný věk vykazovala v roce 2021 populace rodiček v Německu. V dalších evropských zemích (Švýcarsko, Itálie, Španělsko, Irsko) přesahuje již nyní i hranici 32 let. Úroveň třiceti let by podle projekce měl překonat také průměrný věk žen při narození prvního dítěte.

MÍRY PLODNOSTI (POČET NAROZENÝCH DĚTÍ NA TISÍC ŽEN)

Zdroj: ČSÚ

VĚKOVÉ SLOŽENÍ ZEMŘELÝCH PŘI ÚMRTNOSTI DANÉHO ROKU (%)

Zdroj: ČSÚ

Ze současných 28,8 let má do roku 2050 dosáhnout 30,2 let. Od roku 2051 do konce projekčního období zůstávají veškeré míry plodnosti podle věku ukotveny na úrovni roku 2050, průměrný věk matek při narození dítěte se tak již dále nemění.

Předpokládaný vývoj plodnosti se v dlouhodobém horizontu odrazí i v úrovni konečné plodnosti, tj. v průměrném počtu živě narozených dětí ženám daného ročníku narození. Konečná plodnost budoucích (ještě nenarozených) generací žen bude ve střední variantě konvergovat k hodnotě 1,5 dítěte na jednu ženu. Bude tak nižší než plodnost generací žen dnes žijících. V nejsilnější generaci „Husákových dětí“ narozených v roce 1974 připadlo na jednu ženu ještě 1,81 dítěte, v generaci žen narozených roku 1978 to bude jen 1,71 dítěte (vzhledem k věku žen 44 let v roce 2022 již navýšení plodnosti nelze očekávat). U žen narozených v letech 1979–1984 se očekává (se sestupnou tendencí) výsledná plodnost 1,69 až 1,65 dítěte, u generací narozených od poloviny 80. do poloviny 90. let 20. století by se měla pohybovat v rozmezí 1,62 až 1,65 dítěte narozených jedné ženě. U mladších ročníků však bude dle projekce dále klesat až ke zmíněným 1,5. Zároveň se předpokládá změna ve složení ženské populace podle počtu dětí. Tradiční model dvoudětné rodiny bude postupně slábnout, sníží se i podíl žen se třemi či více dětmi. Naopak v budoucnu posílí zastoupení žen bezdětných a mírně i žen s jedním dítětem. Pro srovnání: ženy narozené v roce 1974 měly z 52 % dvě děti, z 22 % jedno dítě, z 16 % tři či více dětí a 10 % zůstalo bezdětných, zatímco v generaci žen narozených v roce 2000 se očekává 42% podíl dvoudětných, 23% podíl jednodětných, 20% bezdětných a 14 % žen se třemi či více dětmi.

DALŠÍ RŮST STŘEDNÍ DÉLKY ŽIVOTA

Základní premisou scénáře vývoje úmrtnosti je pokračování trendu snižování úmrtnosti. Zvýšená úmrtnost v období epidemie covidu-19 se jeví jako dočasná. Střední délka života neboli naděje dožití udávající průměrný počet let života, které má před sebou osoba narozená v daném roce, pokud by zůstaly zachovány úmrtnostní podmínky z roku jejího

narození, by se tak měla dále zvyšovat a zároveň se přibližovat demograficky vyspělejšími evropskými zeměmi. Projekce úmrtnosti pracuje s modelem tzv. evropského úmrtnostního potenciálu, který byl sestaven z nejnižších (v rámci 17 sledovaných evropských zemí) zaznamenaných měr úmrtnosti podle pohlaví a věku před rokem 2020. Budoucí vývoj úmrtnosti Česka byl modelován tak, že vývoj úmrtnosti v České republice bude sledovat projektovanou trajektorii vývoje úmrtnosti tohoto potenciálu, přičemž v čase dojde ke zmenšení rozdílu naděje dožití při narození v Česku oproti potenciálu.

Dostupné údaje za uplynulou část roku 2023 naznačují, že naděje dožití při narození by v roce 2023 měla o 0,7 roku u mužů a o 0,9 u žen překonat dosud nejvyšší hodnoty z roku 2019, a dosáhnout tak u mužů na 77 let a u žen na 83 let. Do roku 2050 se očekává růst na 82 let pro muže a na 87 let pro ženy. Podobné hodnoty zaznamenaly některé evropské země (např. Španělsko, Švýcarsko, Itálie) již v roce 2019. Do konce století by se naděje dožití při narození měla zvýšit až na 89 let u mužů a téměř 93 let u žen. Předpokládá se, že tento růst bude zejména odrazem poklesu úmrtnosti ve starších věcích – v posledních dvaceti letech projektovaného období hlavně ve věkových skupinách 80–84, resp. 85–89 let. Počty zemřelých se tak budou stále více koncentrovat kolem nejčastějšího věku úmrtí, který se zároveň bude pozvolna posouvat k vyšším hodnotám.

Předpokládané mírně větší přírůstky naděje dožití na straně mužů povedou v čase ke sblížení úrovně úmrtnosti mužů a žen. Dnešní téměř šestiletý rozdíl průměrné délky života by se tak měl do poloviny 70. let postupně snížit na 4 roky, do konce století pak až na 3,2 roku.

PŘÍRŮSTKY OBYVATEL ZAHRAŇIČNÍ MIGRACÍ

Česká republika dlouhodobě zaznamenává kladné saldo zahraničního stěhování a jinak by tomu podle projekce mělo být i v dalších desetiletích. Střední varianta projekce předpokládá (pravidelně od roku 2028) roční saldo zahraniční migrace jen mírně nižší než průměr z let 2018–2021, a to 35 tisíc osob. Stejně jako v předchozích letech by největší zisky obyvatel zahraniční migrací měly nadále připadat na osoby ve věku 20–34 let (zhruba polovina celkového salda) s maximem ve věkové skupině 25–29 let. Nadpoloviční zastoupení by v saldu měli mít muži. I když, v souvislosti s rostoucími požadavky na pracovní místa v oblasti pečovatelských, sociálních a zdravotních služeb, které většinou zastávají ženy, se předpokládá mírný pokles podílu mužů mezi přistěhovalými, a tím i v saldu zahraniční migrace (z 60 % pro rok 2028 na 53 % v roce 2060).

Poslední předprojekční rok 2022 byl silně poznamenán válkou na Ukrajině a tím, že se Česko stalo jednou z hlavních cílových zemí osob odcházejících z Ukrajiny. Na počátku roku 2023 bylo v naší populaci téměř 300 tisíc osob s dočasnou ochranou. Příliv uprchlíků z Ukrajiny neustal ani v roce 2023, i když ve srovnání

MĚLO BY SE NĚJAK PODPOROVAT ZVÝŠENÍ PORODNOSTI? JAKÁ OPATŘENÍ BY BYLA NEJÚČINNĚJŠÍ?

KAMILA SVOBODOVÁ

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Ano. V plánování rodičovství hraje roli mnoho faktorů. Kromě subjektivních, jako je spokojený partnerský vztah, dobrý zdravotní stav a samozřejmě věk, je to celá řada vnějších okolností, které může rodinná politika do určité míry ovlivnit. Patří mezi ně především samostatné bydlení a finanční zajištění, resp. přesvědčení budoucích rodičů o tom, že rodina zvládne v době péče o malé děti vyjít s jedním pracovním příjmem. Důležité je též vědomí, že po návratu zpět na pracovní trh bude možné skloubit pracovní a rodičovské povinnosti. Zde hrají klíčovou roli flexibilní formy práce, jako jsou částečné úvazky, práce z domova či pružná pracovní doba a též služby péče o děti. Finanční podpora pracujících by měla být spíše nepřímá, například formou slev na daních či daňových bonusů. Jedním z důležitých cílů rodinné politiky je podpora včasného zakládání rodin a zabránění odkladu rození dětí do vyššího věku žen, ale i vytváření podmínek pro to, aby rodiny měly více dětí.

3,2 roku

by měl v roce 2100 činit rozdíl průměrné délky života žen a mužů v Česku.

s rokem 2022 byl mírnější, a projekce tak očekává, že i v tomto roce budou většinu zisku zahraniční migrací tvořit osoby s udělenou dočasnou ochranou.

Se zvýšeným migračním objemem (úhrn přistěhovalých a vystěhovalých) a specifickou skladbou migrantů podle pohlaví a věku v důsledku uprchlické vlny z Ukrajiny je počítáno celkem v prvních pěti letech projekce. Ve vazbě na další novelizaci zákona (tzv. Lex Ukrajina) je očekáván příchod migrantů – potenciálních držitelů dočasné ochrany i v průběhu roku 2024. V letech 2024–2027 se pak předpokládá postupný odchod větší části (ve střední variantě 60 %) příchozích uprchlíků pryč z Česka. Projektovaný vyšší počet vystěhovalých na počátku projekce se stal důvodem výjimečně záporného salda zahraniční migrace pro roky 2025–2027.

Kolik nás bude a v jakém věku?

Česko čeká další stárnutí populace, zvyšování podílu i počtu osob ve starších věkových skupinách, a naopak snížení zastoupení a velikosti populace osob v ekonomicky aktivním věku a dětí.

MICHAELA NĚMEČKOVÁ
oddělení
demografické
statistiky

TEREZIE ŠTYGLEROVÁ
vedoucí oddělení
demografické
statistiky

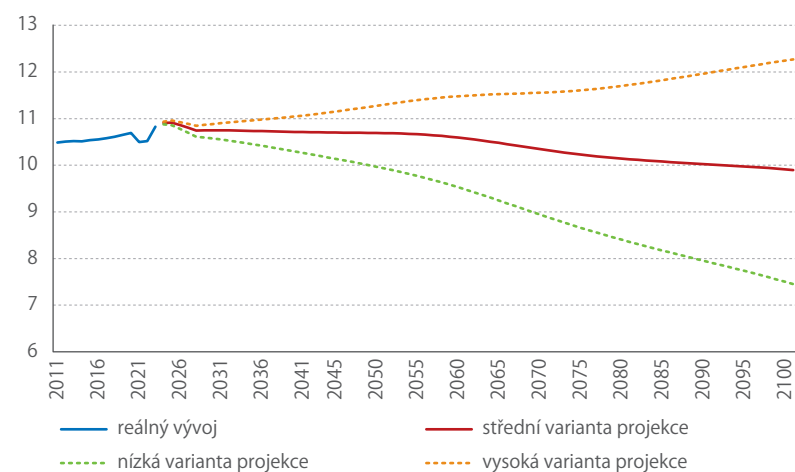

Výchozím počtem obyvatel nové projekce obyvatel ČSÚ je stav na počátku roku 2023. K 1. lednu patřilo k obyvatelům Česka 10,83 milionu osob, včetně těch s udělenou dočasnou ochranou. Při naplnění scénářů o budoucím vývoji plodnosti, úmrtnosti a migrace vložených do střední varianty projekce se bude počet obyvatel Česka dále zvyšovat již pouze v letech 2023 a 2024, a to na 10,91 milionu na počátku roku 2025,

a pak v letech 2028 a 2029. V mezidobí 2025–2027 se důsledkem očekávaného odchodu uprchlíků počet obyvatel sníží. Poté, od konce tohoto desetiletí až do konce projektovaného období, tj. do roku 2100, bude velikost populace Česka klesat nepřetržitě.

Úbytky obyvatel budou během 30. a 40. let mírné (–0,2 až –0,4 % ročně). Ještě v polovině století by tak počet obyvatel měl dosahovat úrovně 10,7 milionu. V 50. a 60. letech 21. století ale snižování početnosti naší populace zrychlí a nejhlubší úbytky očekáváme zkraje druhé poloviny 60. let (až –2,6 % ročně). Ke zpomalení poklesu počtu obyvatel by mělo dojít až během 70. a 80. let (k –1,0 % ročně). Populace Česka se tak bude zmenšovat: do poloviny 60. let na 10,5 milionu, v první polovině 90. let na 10 milionů. Poslední údaj z nové projekce ČSÚ hovoří o očekávaném počtu obyvatel 9,9 milionu na počátku roku 2101. To je cca o 9 % méně než na prahu roku 2023. Nízká (pesimistická) varianta, která oproti střední variantě počítala s nižší úrovní plodnosti, horšími úmrtnostními poměry a nižšími zisky obyvatel zahraniční migrací, vede k poklesu počtu obyvatel těsně pod hranici 10 milionů již v polovině století a do jeho konce pak na úroveň 7,5 milionu. Naplnění předpokladů zanesených do vysoké (optimistické) varianty by pak znamenalo zvýšení počtu obyvatel na téměř 11,3 milionu v polovině století, resp. 12,3 milionu na počátku roku 2101.

PROJEKTOVANÝ VÝVOJ POČTU OBYVATEL ČESKA K 1. 1. (mil.)

Zdroj: ČSÚ

JAKÉ FINANČNÍ NÁSTROJE BYSTE DOPORUČIL LIDEM V EKONOMICKY AKTIVNÍM VĚKU, ABY SE JIŽ DNES ZAJISTILI NA STÁŘÍ?

VLADIMÍR BEZDĚK

předseda
představenstva
Avant investiční
společnost

Doufám, že státní důchodový systém budou vlády spravovat odpovědně tak, aby se dokázal vyrovnat s demografickými tlaky a poskytoval penzistům (dnešním i budoucím) solidní náhradový poměr. Nicméně je evidentní, že se budeme muset zabezpečit na své stáří více i my sami. V tomto směru pomůže, když si během pracovní aktivity dokážeme vyřešit vlastní bydlení. Určitě také pomůže, pokud co nejdříve začneme pravidelně spořit, resp. investovat na stáří. Čas a složené úročení umějí dělat divy. A v neposlední řadě nepamínejme na vlastní rodinu – jak se dokážeme starat o malé děti, tak se jednou oni mohou ve stáří postarat i o nás.

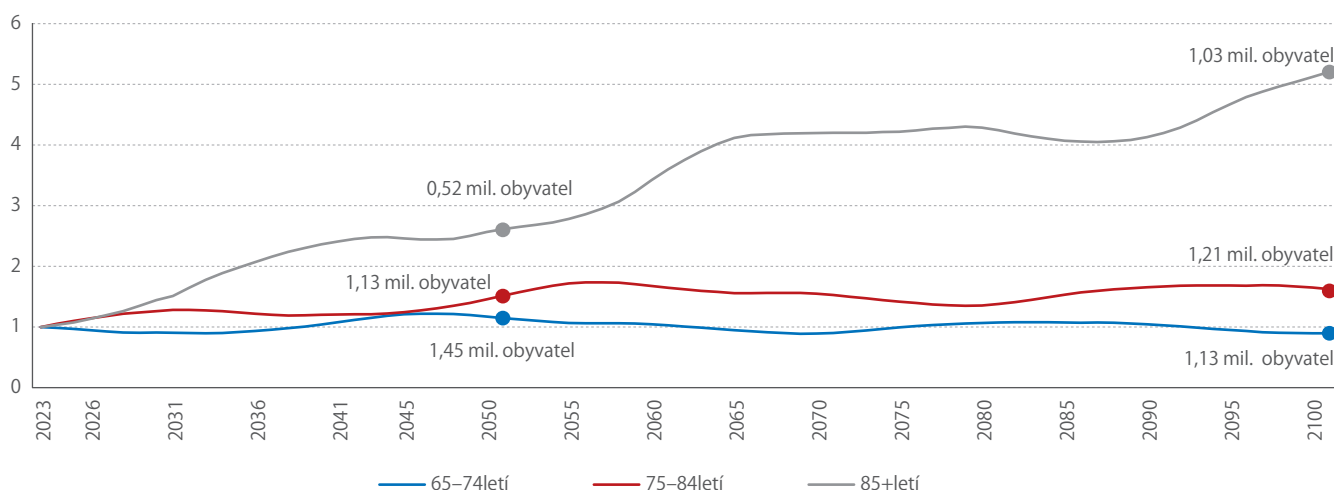
VÍCE ZEMŘELÝCH NEŽ NOVĚ NAROZENÝCH

Tempo snižování počtu obyvatel v čase bude určovat vývoj přirozené měny – jak velká bude převaha zemřelých obyvatel nad živě narozenými dětmi. Ta totiž bude trvalým znakem demografického vývoje následujících desetiletí. Úbytky obyvatel přirozenou měnou se významně prohloubí právě v 50. a 60. letech 21. století. Kulminovat by měly v 2. polovině 60. let, kdy se očekává až o 62 tisíc zemřelých ročně více než živě narozených dětí. Úbytky obyvatel přirozenou měnou budou podle projekce mírněny očekávanými zisky obyvatel díky zahraniční migraci (od roku 2028 ve výši 35 tisíc osob ročně).

Roční počty zemřelých se budou ve zbytku 20. i v 30. letech tohoto století zvyšovat. Do věku vysoké úmrtnosti (nad 80 let) totiž budou vstupovat silné ročníky narozených ve čtyřicátých a v první polovině padesátých let 20. století. Ze 110 tisíc zemřelých v prvním projektovaném roce 2023 poroste roční úhrn na 130 tisíc na sklonku 30. let. Poté by měl zhruba deset let stagnovat. Další růst počtu zemřelých bude souviset se silnými generacemi narozených v 70. letech 20. století. Započne v 50. letech a vrchol této vlny je očekáván kolem roku 2069 s počtem 141 tisíc zemřelých. Teprve po odchodu těchto ročníků z populace žijících se v 70. a 80. letech počty zemřelých sníží, avšak měly by zůstat nad 120 tisíci ročně. Predikované počty zemřelých se odvíjejí nejen od velikostí jednotlivých generací, ale také od očekávaného, do projekce zaneseného postupného prodlužování délky života.

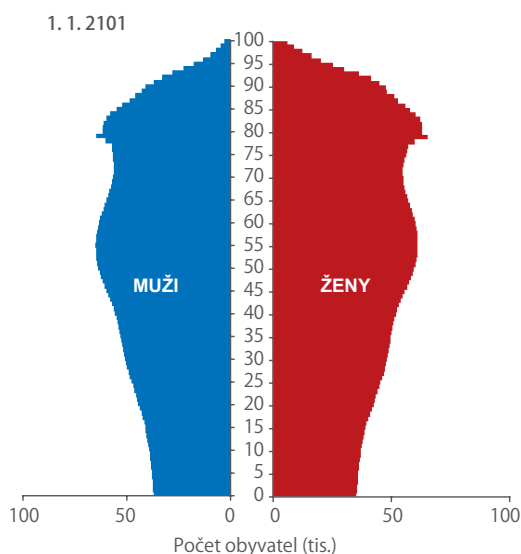
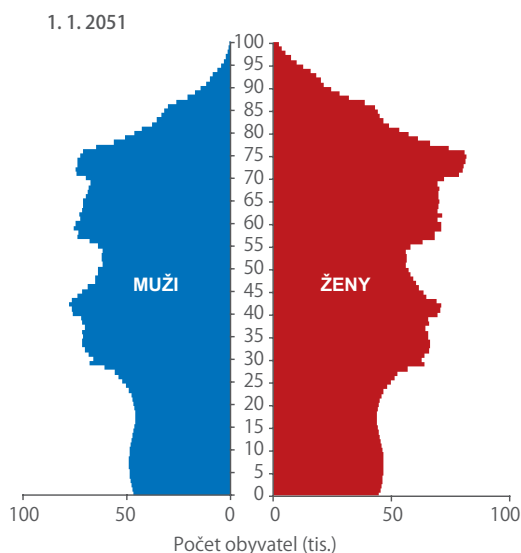
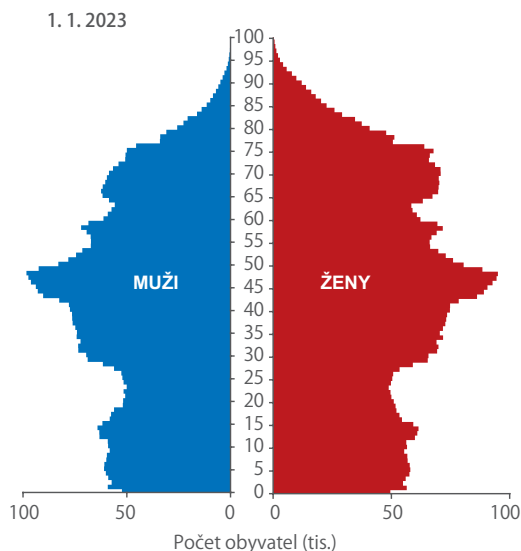
Počet živě narozených dětí bude mít v nejbližších letech klesající trend. Pro rok 2023 projekce očekává 94 tisíc narozených dětí (meziročně o 7 % méně) a do konce 20. let by se roční úhrn narozených měl přiblížit k 84 tisícům. Do věku nejvyšší plodnosti se totiž dostávají slabé ročníky žen narozených v 90. letech 20. století, navíc projekce počítá s nižší úrovní plodnosti, než jaká byla na počátku 20. let. K obrátu ve vývoji porodnosti (počtu narozených dětí) by mělo

TEMPO RŮSTU POČTU SENIORŮ V DÍLČÍCH VĚKOVÝCH SKUPINÁCH (index oproti stavu k 1. 1. 2023)

Zdroj: ČSÚ

POČET OBYVATEL PODLE POHLAVÍ A VĚKU

54 %
by měl dosáhnout podíl obyvatel v produktivním věku 15–64 let na konci roku 2100.

dojít počátkem 30. let. Následný růst bude odrazem zvyšování porodnosti v prvním desetiletí tohoto století. Avšak ani na vrcholu této vlny v polovině 40. let již očekávaný počet narozených dětí nepřesáhne stotisícovou hranici. Obdobný cyklus by se měl do konce století ještě opakovat. Další klesající trend počtu živě narozených dětí potrvá zhruba do poloviny 60. let a bude přispívat k nejhlubším úbytkům populace.

JIŽ V POLOVINĚ STOLETÍ BUDE V PRODUKTIVNÍM VĚKU O 700 TISÍC OSOB MÉNĚ

Přestože celkový počet obyvatel by se do poloviny století nemusel nijak razantně snížit, významné změny dozná věkové složení populace.

Počet dětí ve věku 0–14 let se bude v následujících minimálně deseti letech snižovat. Do konce 30. let by měl klesnout ze současných 1,75 milionu až na 1,33 milionu (tj. o 24 %). Přestože později bude v některých obdobích (ve 40. letech, příp. v 70. letech a na počátku 80. let) opět růst, velikost dětské složky populace z počátku roku 2023 by již neměla být nikdy překonána. Obdobně tomu bude v případě relativní váhy dětí v populaci. Nejvyšší podíl dětí 16,2 % patří prahu projekce (1. 1. 2023) a následujících zhruba patnáct let se bude snižovat. Na sklonku 30. let by měly děti mladší 15 let představovat 12 % populace a vyššího než 14% zastoupení již po zbytek století nedosáhnou.

Nejširší a také nejpočetnější hlavní věková skupina osob ve věku 15–64 let zahrnovala na prahu projekce skoro 6,9 milionu osob. Zatímco od roku 2009 až do roku 2021 počet obyvatel tohoto věku klesal, v roce 2022 v důsledku příchodu uprchlíků naopak vzrostl. Další posílení obyvatelstva ve věku 15–64 let je očekáváno i v letech 2023 a 2024 (na téměř 7 milionů k 1. 1. 2025). Následný mírný pokles je odrazem předpokládaného odchodu větší části uprchlíků, ale ještě zkraje druhé poloviny 30. let se počet 15–64letých obyvatel dle projekce drží nad hladinou 6,8 milionu. Poté přijde rychlý pokles, do roku 2051 na necelých 6,2 milionu. Zároveň se bude posouvat těžiště této věkové skupiny obyvatelstva do vyššího věku. Zatímco dnes jsou nejpočetnější osoby ve věku 45–49 let, na konci 30. let a po celá 40. léta by již mělo jít o osoby předdůchodového věku 60–64 let, příp. starší padesátníky. Teprve v 50. letech by opět měli v této „produktivní“ složce převažovat čtyřicátníci. Pokles celkového počtu obyvatel v hlavní věkové skupině 15–64 let se zastaví až v průběhu 60. let na úrovni 6,0 milionu. Po následující desetileté stagnaci pak pokles počtu osob v této hlavní věkové skupině bude podle projekce pokračovat na 5,39 milionu na konci století.

Podíl obyvatel ve věku 15–64 let bude v souladu s vývojem absolutního počtu v populaci nejprve stagnovat, resp. pohybovat se v úzkém rozpětí 63 až 64 %. Poté bude mít v dlouhodobém pohledu klesající trend, až na 54 % v závěru projektovaného období.

Zdroj: ČSÚ

JAKÁ OPATŘENÍ BY MĚLA NAŠE SPOLEČNOST PŘIJMOUT, ABY SOUČASNÝM I BUDOUCÍM SENIORŮM ZAJISTILA DŮSTOJNÝ ŽIVOT?

LENKA DESATOVÁ
předsedkyně
Rady seniorů ČR

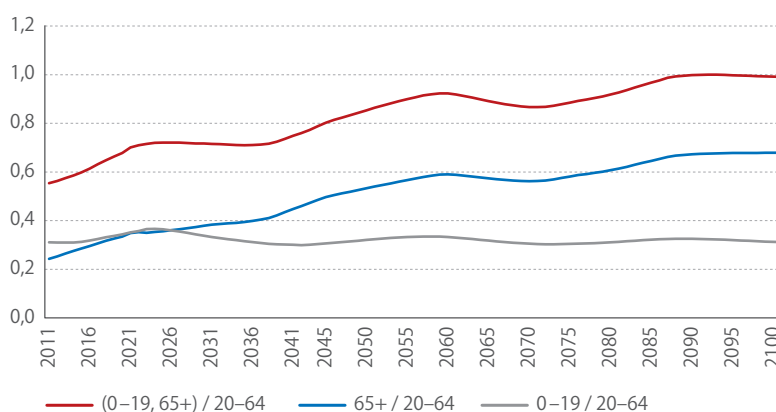
Těch kroků je samozřejmě několik, jeden nestačí. Dle názoru Rady seniorů ČR je třeba zajistit příjmy státního rozpočtu tak, aby financování důchodů nebylo pouze ze sociálního pojištění, ale byly více zapojeny i daňové výnosy, což nám ostatně doporučila OECD již v roce 2017. S tím by ale souvisela reforma daňového systému. Dále je třeba zaměřit se na zvyšování věku dožití ve zdraví, neboť bez toho nemá smysl bavit se o prodlužování věku odchodu do starobního důchodu. Věk dožití ve zdraví klesá, a to zejména u mužů, stejně tak se stále níže posouvá hranice významných chorob – například kardiovaskulárních. Je tedy nutné zaměřit se na prevenci a posilování zdravého životního stylu napříč generacemi.

NEJVYŠŠÍ PŘÍRŮSTKY V NEJSTARŠÍCH VĚKOVÝCH SKUPINÁCH

Obyvatel ve věku 65 a více let v populaci Česka přibývá dlouhodobě. Nejvýraznější meziroční přírůstky (3 až 4 %) byly zaznamenány na počátku druhé dekády 21. století v souvislosti s přechodem silných ročníků narozených ve 40. letech minulého století do seniorské věkové kategorie. Poslední meziroční nárůst o 1,8 % v roce 2022 navýšil počet seniorů na 2,21 milionu k 1. 1. 2023 (na prahu projekce). Další zvyšování početnosti seniorské populace by mělo nepřetržitě trvat až do konce 50. let, s největší intenzitou růstu (cca 2%) na přelomu 30. a 40. let. V té době se budou přes věkovou hranici 65 let přesouvat osoby narozené v 70. letech 20. století. V lokálním maximu na počátku 60. let by počet seniorů měl dosahovat 3,25 milionu, tedy být o 1,04 milionu vyšší (o 47 %) než na prahu projekce. Zastoupení seniorů v populaci vzroste ze současných 20 % až mírně nad 30 %. Teprve v 70. letech bude velikost seniorské populace mírně, ale pouze dočasně klesat. Do konce

POMĚR POČTU OSOB EKONOMICKY NEAKTIVNÍHO A EKONOMICKY AKTIVNÍHO VĚKU K 1. 1.

Zdroj: ČSÚ

století by ale neměl počet seniorů spadnout zpět pod 3 miliony a jejich váha pod 30 %.

Nepravidelnosti v předchozím vývoji porodnosti, konkrétně zejména existence velmi silných ročníků narozených v poválečném období a pak v 70. letech 20. století, se budou odrážet také v proměnách detailnější věkové struktury seniorů. Hned v letech 2025–2029 by například mělo dojít k dočasné převaze 70–74letých osob nad 65–69letými. Tradičně přitom (od druhé poloviny 80. let 20. století) nejvíce seniorů připadá na nejmladší skupinu 65–69 let. Ke stejné situaci dojde i ve 40. letech zásluhou silných ročníků narozených v 70. letech 20. století. Navíc tyto generace budou v populaci Česka nejsilnější až do první poloviny 50. let, kdy se dostanou do věku sedmdesátníků. Relativně největší přírůstky obyvatel se ale obecně očekávají v nejstarších věkových skupinách.

JEDEN AKTIVNÍ NA JEDNOHO NEAKTIVNÍHO

Změny dozná i vzájemná bilance složek populace definovaných věkem na základě potenciální ekonomické (ne)aktivity. Pokud věk ekonomické aktivity budeme aproximovat věkovým rozpětím 20–64 let, a naopak za ekonomicky neaktivní uvažovat všechny osoby před dosažením 20 let a po dosažení 65 let věku, pak jejich vzájemný poměr vyjadřuje tzv. index ekonomické závislosti. Na počátku projekce jsme měli 72 osob ekonomicky neaktivních na sto ekonomicky aktivních a na podobné úrovni (71 až 72 na 100) by se měl index udržet až do druhé poloviny 30. let. V nejbližších letech by tak mělo dojít k dočasnému zastavení rostoucího trendu indexu, který trvá od roku 2008. V průběhu 40. a 50. let se však hodnota ukazatele ekonomické závislosti opět zvýší, podle střední varianty projekce na 92 osob ekonomicky neaktivních na sto ekonomicky aktivních. Teprve v 60. letech se bude poměr ekonomicky neaktivního obyvatelstva k velikosti ekonomicky aktivního znovu snižovat, ovšem pouze dočasně a mírně na úroveň 87 ku 100. V průběhu 70. a 80. let 21. století naopak dále poroste, a to až v podstatě k početnímu vyrovnání obou skupin.

O 27 milionů obyvatel méně

Podle projekce demografického vývoje Europop2023 se do konce tohoto století sníží počet obyvatel EU o 6,1 %.

ŠTĚPÁNKA ZVONKOVÁ
oddělení
demografické
statistiky

Koncem března 2023 zveřejnil Eurostat svou nejnovější dlouhodobou projekci obyvatelstva s názvem Europop2023. Ta nabízí pohled na očekávaný demografický vývoj od roku 2022 až do roku 2100 pro všechny členské státy Evropské unie (27) a také pro tři země Evropského sdružení volného obchodu (EFTA) – Island, Norsko a Švýcarsko. Projekce obyvatelstva, které zpracovává Eurostat, jsou deterministické, tj. předpokládají naplnění konkrétních předpokladů o budoucím vývoji plodnosti, úmrtnosti a migrace. Ty jsou v dlouhodobém horizontu založeny na metodě částečné konvergence, tj. na vzájemném přibližování hodnot vybraných demografických ukazatelů, resp. jejich shodě za horizontem projekce. Například se předpokládá, že úhrnná plodnost (průměrný počet dětí, který by se narodil jedné ženě během jejího reprodukčního období za předpokladu zachování měr plodnosti daného roku) bude ve všech pozorovaných zemích směřovat k hodnotě 1,77 dítěte na jednu ženu (dosažené ale později než v roce 2100). Totéž se předpokládá v případě naděje dožití, která se očekává rostoucí pro všechny země v průběhu celého projektovaného období. Konvergence je zanesena i do migrace – rozložení přistěhovalých by mělo v budoucnu odpovídat podílu dané země na celkové populaci EU a míry vystěhování by měly odpovídat průměru EU.

Projekce Europop2023 zahrnuje základní variantu projekce, tzv. baseline, a dalších pět „what-if“ (co se stane, když) scénářů. V tomto článku jsou představeny

pouze výsledky základní varianty projekce, která je považována za nejpravděpodobnější.

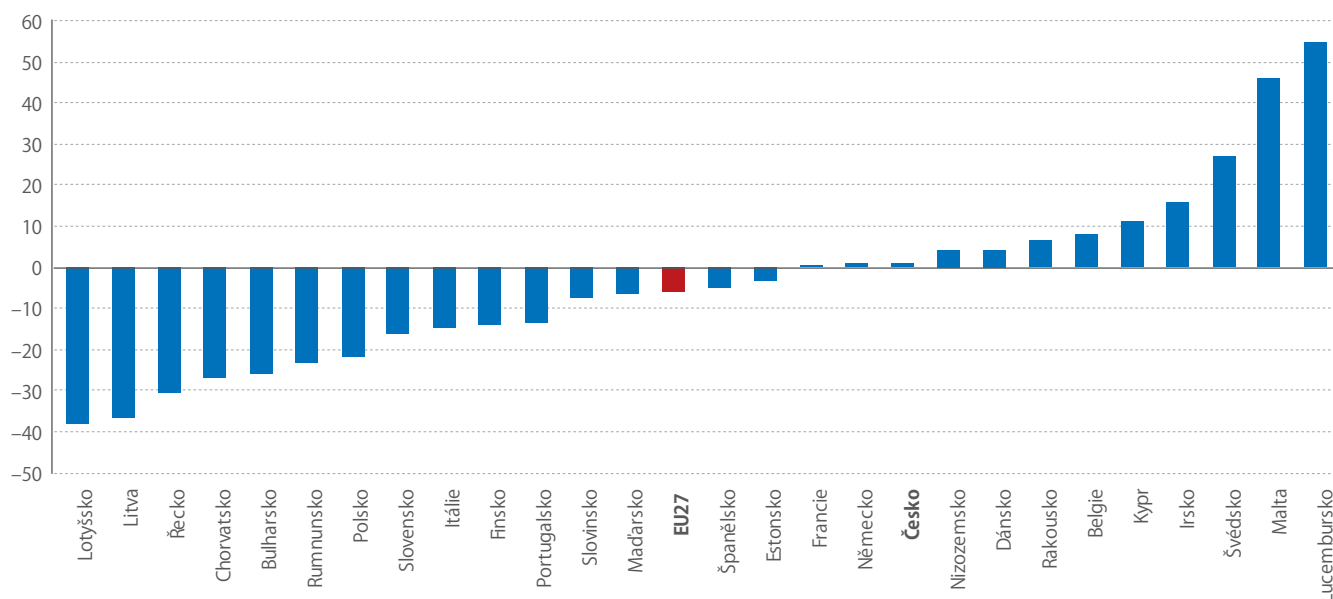
NEJLIDNATĚJŠÍ ZŮSTANE NĚMECKO

Prahem projekce (posledními reálnými údaji) jsou počty obyvatel k 1. lednu 2022. V prvních pěti letech se očekává, že počet obyvatel Evropské unie každoročně poroste. Mezi lety 2022 a 2026 (k 1. 1.) se zvýší o 1,5 %, ze 446,7 milionu na 453,3 milionu. V dalších letech až do konce století bude populace EU naopak podle projekce početně slábnout. Do roku 2050 poklesne na 447,9 milionu (o 1,2 % mezi roky 2026 a 2050) a do roku 2100 na 419,5 milionu (o 6,3 % mezi roky 2050 a 2100). Celkový úbytek obyvatel EU od roku 2022 do 2100 by měl činit 27,3 milionu (6,1 %).

K poklesu počtu obyvatel mezi uvedenými roky dojde u 15 členských zemí EU. Největší, více než čtvrtinové úbytky obyvatel by měly zasáhnout populaci Lotyšska (−37,8 %), Litvy (−36,7 %), Řecka (−30,4 %), Chorvatska (−26,9 %) a Bulharska (−25,8 %). Naopak u 12 členských států očekává projekce navýšení velikosti populace. Největší přírůstky obyvatel nastanou v případě Lucemburska (+54,5 %), Malty (+45,7 %) a Švédska (+27,0 %).

Pořadí 27 zemí EU podle počtu jejich obyvatel by nemělo doznat výraznějších změn. Stejně jako v roce 2022 by mělo i na konci století zůstat nejlidnatější Německo (84,1 mil.), následované Francií (68,0 mil.),

ZMĚNA POČTU OBYVATEL MEZI ROKY 2022 A 2100 (%)

Zdroj: Eurostat

ŽEBŘÍČEK ZEMÍ EU PODLE POČTU OBYVATEL

k 1. 1. 2022			k 1. 1. 2100	
pořadí	země	počet obyvatel	země	počet obyvatel
1.	Německo	83 237 124	Německo	84 117 337
2.	Francie	67 871 925	Francie	68 042 806
3.	Itálie	59 030 133	Itálie	50 194 524
4.	Španělsko	47 432 893	Španělsko	45 121 447
5.	Polsko	37 654 247	Polsko	29 516 003
	Česko (9.)	10 516 707	Česko (10.)	10 645 693
23.	Lotyšsko	1 875 757	Estonsko	1 289 504
24.	Estonsko	1 331 796	Lotyšsko	1 165 838
25.	Kypr	904 705	Kypr	1 007 739
26.	Lucembursko	645 397	Lucembursko	997 267
27.	Malta	520 971	Malta	759 097

Zdroj: Eurostat

Itálií (50,2 mil.), Španělskem (45,1 mil.) a Polskem (29,5 mil.). Na konci pomyslného žebříčku se udrží Malta (0,8 mil.), Lucembursko (1,0 mil.) a Kypr (1,0 mil.) a z páté nejnižší pozice se na čtvrtou posune Lotyšsko (1,2 mil.), čímž vystřídá Estonsko (1,3 mil.).

PŘEVAHA ZEMŘELÝCH NAD ŽIVĚ NAROZENÝMI

Demografický vývoj EU jako celku bude charakterizovat neustálá převaha zemřelých obyvatel nad živě narozenými dětmi. Ta se propíše až do každoročního celkového úbytku obyvatel s výjimkou prvních čtyř let, kdy budou ztráty obyvatel přirozenou měnou ještě vykompenzovány kladným přírůstkem stěhováním (rozdíl mezi přistěhovanými a vystěhovanými). V dalších letech projektovaného období se očekává, že kladné migrační saldo již tyto přirozené ztráty nedokáže vyrovnat, a proto bude docházet k poklesu počtu obyvatel EU. K největším celkovým úbytkům obyvatel by mělo docházet v období let 2055–2064, kdy každý rok v EU ubude přes 800 tisíc lidí.

Nepřetržitě záporný přirozený přírůstek postihne většinu členských zemí s výjimkou osmi (Dánsko, Francie, Irsko, Kypr, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Švédsko). Naproti tomu u přírůstku stěhováním se očekává, že bude ve všech zemích (až na výjimky) od 30. let do konce století kladný. Pro prvních deset let projekce se pracovalo s předpokladem, že bude docházet k odlivu převážné části (dvou třetin) ukrajinských uprchlíků ze zemí, které jim poskytly dočasnou ochranu před válkou, zpět do rodné země. To se promítlo do výše projektovaného migračního salda, které bude v některých zemích dočasně záporné.

SENIORŮ BUDE TŘETINA

Současný trend stárnutí obyvatel EU by měl podle projekce nadále pokračovat. Podíl osob starších 65 let (tzv. seniorská složka populace) na celkovém počtu obyvatel EU vzroste z 21,1 % (94,3 mil. osob) k 1. 1. roku 2022 na 29,0 % (129,8 mil. osob) v roce 2050 a do roku 2100 se očekává nárůst až na 32,5 % (136,1 mil. osob). To znamená, že se mezi roky 2022 a 2100 zvýší

podíl seniorů na celkové populaci EU o 11 procentních bodů a jejich počet absolutně o 41,8 milionu osob.

Na úrovni jednotlivých zemí se zastoupení osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel v roce 2022 pohybovalo mezi 14,8 % (Lucembursko) a 23,8 % (Itálie). Do roku 2100 by se mělo dané rozpětí posunout na 30,2 % (Česko) až 35,9 % (Malta). Nárůst podílu seniorů v populaci by se tak měl u zemí EU pohybovat mezi 8,5 p. b. (v Portugalsku z 23,7 % na 32,2 %) a 17,9 p. b. (v Irsku z 15,0 % na 32,9 %). Společně s Portugalskem se nárůst podílu seniorů o méně než 10 procentních bodů očekává v Německu (z 22,1 % na 31,3 %), Česku (z 20,6 % na 30,2 %) a Řecku (z 22,7 % na 32,6 %). Naopak, o více než 15 procentních bodů by se měl zvýšit kromě Irsku také v případě Lucemburska (z 14,8 % na 32,3 %) a Malty (z 19,2 % na 35,9 %).

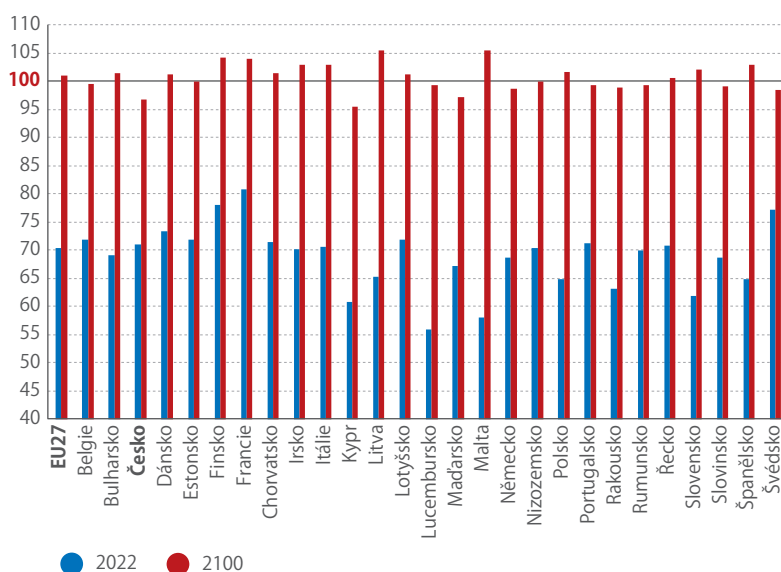
Seniorská složka populace bude jediná, která relativně, ale i absolutně, u všech 27 zemí v období let 2022–2100 poroste. Zastoupení dalších dvou hlavních věkových složek v populaci, dětské (osoby ve věku 0–14 let) a produktivní (osoby ve věku 15–64 let), by mělo naopak spíše slábnout.

Pokles váhy dětí (0–14 let) na celkové populaci EU se má nejvíce projevit do poloviny 30. let, kdy se sníží z počátečních 15,0 % (66,9 mil. osob k 1. 1. 2022) na 13,6 % (61,6 mil. osob k 1. 1. 2035). Na této hladině zůstane až do počátku 50. let. Poté se očekává další mírné snížení, do konce století až na úroveň 13,2 % (55,2 mil. osob.). V jednotlivých zemích bude během období let 2022–2100 podíl dětí v populaci různě kolísat. Avšak při porovnání počátečního a koncového roku projekce by měl být v budoucnu nižší téměř ve všech zemích, s výjimkou Portugalska (12,8 % v roce 2022 a 13,1 % v roce 2100). Rozpětí podílu dětí v jednotlivých zemích EU se mezi roky 2022 a 2100 posune z 12,7 % (Itálie) až 19,7 % (Irsko) na 11,4 % (Malta)

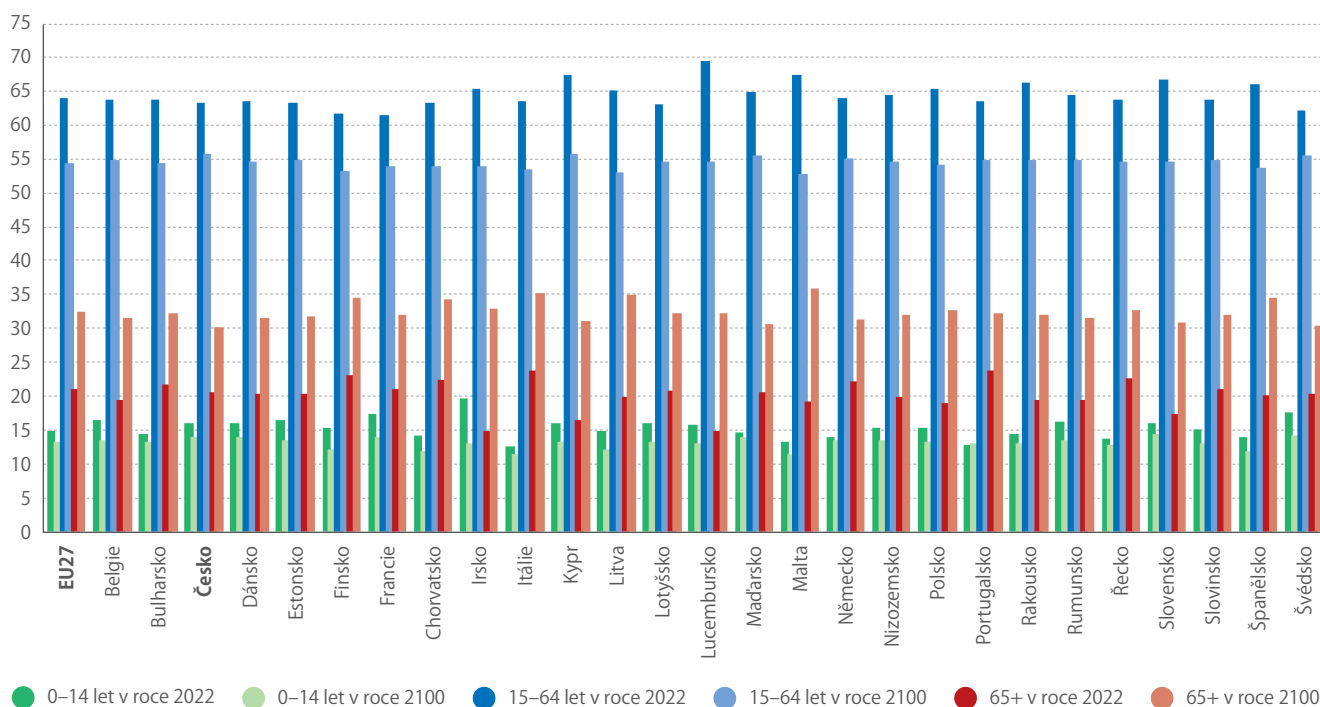
**419,5
milionu**

**obyvatel má mít
EU v roce 2100.**

POMĚR POČTU OSOB EKONOMICKY NEAKTIVNÍHO A AKTIVNÍHO OBYVATELSTVA (%)

Zdroj: Eurostat

REÁLNÝ A PROJEKTOVANÝ PODÍL OSOB PODLE VĚKOVÝCH KATEGORIÍ (%)

Zdroj: Eurostat

až 14,5 % (Slovensko). Největší pokles podílu dětí na celkovém počtu obyvatel se do konce století očekává v Irsku (z 19,7 % v roce 2022 na 13,1 % v roce 2100), ve Švédsku (ze 17,6 % na 14,2 %) a ve Francii (ze 17,5 % na 14,1 %), naopak k nejmenší změně by mělo dojít v případě obyvatelstva Německa (z 13,9 % na 13,6 %), Maďarska (ze 14,6 % na 13,9 %) a Řecka (z 13,7 % na 12,9 %).

Zastoupení osob v produktivním věku (15–64 let) v celkové populaci EU se má mezi roky 2022 a 2100 snížit z 63,9 % (285,5 mil. osob) na 54,4 % (228,1 mil. osob). Největší pokles daného podílu je předpokládán v případě populačně nejmenšího státu EU Malty (z 67,4 % na 52,7 %), poté u Lucemburska (z 69,3 % na 54,6 %) a Španělska (z 65,9 % na 53,6 %). Naopak nejmenší změnu lze očekávat v populaci Švédska (z 62,1 % na 55,4 %), Francie (z 61,5 % na 54,0 %) a Česka (z 63,3 % na 55,8 %). Rozmezí hodnot, kterých nabývá podíl osob ve věku 15–64 let na celkovém počtu obyvatel jednotlivých zemí, se má posunout z 61,5 % (Francie) až 69,3 % (Lucembursko) v roce 2022 na 52,7 % (Malta) až 55,8 % (Česko) v roce 2100.

EKONOMICKY NEAKTIVNÍ PŘIBUDOU

Stárnutí obyvatel povede k růstu věkového mediánu, který rozděluje populaci na dvě stejně početné části, přičemž polovina populace je mladší a druhá starší než mediánový věk. Ten se má v EU jako celku navýšit mezi lety 2022 a 2050 ze 44,4 roku na 48,0 roku a poté do konce století na 50,2 roku. Jeho zvýšení v čase je očekáváno u všech členských zemí. Největší, o více než 10 let do konce století, se předpokládá u zemí, které měly věkový medián v roce 2022 nejnižší. Bude se jednat o Kypr, Irsko, Lucembursko a Maltu (z 38,3

až 40,4 roku v roce 2022 na 48,6 až 53,3 roku v roce 2100). Naopak nejmenší změna, o méně než 5 let, se předpokládá u Portugalska, Německa, Řecka, Česka a Maďarska (z 43,8 až 46,8 roku v roce 2022 na 48,4 až 50,3 roku v roce 2100). Zatímco nejvyšší věkové mediány měly v roce 2022 obyvatelstva Itálie (48,0 roku), Portugalska (46,8 roku) a Řecka (46,1 roku), v roce 2100 se k Itálii (53,0 roku) přidají Malta (53,3 roku) a Litva (52,6 roku). K zemím na opačném konci spektra se budou v roce 2100 řadit Švédsko (48,2 roku), Slovensko (48,4 roku) a Česko (48,4 roku).

Z pohledu ekonomické aktivity bývá obyvatelstvo charakterizováno tzv. indexem ekonomické závislosti. Ten udává počet osob mladších 19 let a starších 65 let (ekonomicky neaktivní) na sto osob ve věku 20 až 64 let (potenciálně ekonomicky aktivní). K 1. 1. 2022 připadlo v EU na 100 potenciálně ekonomicky aktivních 70 osob ekonomicky neaktivních. Do roku 2100 se očekává růst indexu, přičemž v posledním projektovaném roce by měl dosáhnout úrovně 101 osob ekonomicky neaktivních na sto potenciálně ekonomicky aktivních. Na úrovni jednotlivých zemí se rozpětí indexu posune z 56 (Lucembursko) až 81 (Francie) v roce 2022 na 96 (Kypr) až 106 (Litva a Malta) v roce 2100. Projekce Europop2023 očekává, že na konci století bude počet potenciálně ekonomicky neaktivních osob převažovat nad osobami ve věku ekonomické aktivity (index ekonomické závislosti vyšší než 100) u více než poloviny členských zemí. Největší nárůst indexu mezi roky 2022 a 2100 se pak předpokládá u Malty (z 58 na 106), Lucemburska (z 56 na 99) a Litvy (z 65 na 106), naopak nejmenší u Švédska (ze 77 na 98), Francie (z 81 na 104) a Česka (ze 71 na 97).

Senioři jsou jako zlato

„Jen jej musíme umět vytěžit,“ říká Tomáš Kučera, demograf z Katedry demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Foto: Tereza Koutecká

ČSÚ zveřejnil loni v listopadu projekci vývoje obyvatelstva České republiky do roku 2100. Než se budeme věnovat jejím výsledkům, můžete čtenářům popsat, jak se demografické projekce vlastně tvoří?

V prvé řadě bychom měli používat správnou terminologii a rozlišovat mezi projekcí a prognózou. Prognóza odpovídá na otázku, co se stane s největší pravděpodobností. Projekce, nebo raději modelová projekce odpovídá na otázku, co se stane za podmínek, které jsme si před jejím vytvořením stanovili. U prognózy je důležitým parametrem spolehlivost, kdežto u projekce spolehlivost neřešíme.

Především z uživatelského hlediska je třeba tyto dva produkty od sebe odlišit. Výsledky obou sice

vypadají podobně, ale jejich užití je, respektive by mělo být, zcela rozdílné. Prognóza nám řekne, kam současný systém směřuje, modelová projekce ukazuje, co by se stalo, kdyby se předem daným způsobem vyvíjely parametry, tedy jak je daný populační systém citlivý na změny či fixaci parametrů vývoje.

Bohužel, v zákoně o státní statistické službě je nešťastně napsáno, že ČSÚ zpracovává projekce demografického vývoje. Vaším výstupem jsou sice prognózy, ale nazýváte je projekcemi.

Opravuji tedy a opakuji otázku. Jak se tvoří demografické prognózy?

Nejdřív je třeba proniknout do tajů demografie a reprodukce obyvatelstva, což nějaký čas trvá. Samotná

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

prognostická činnost začíná rozdělením populace na takzvané kohorty, tedy skupiny obyvatel podle věku a pohlaví. Tyto kohorty se pak postupně posouvají z nižších věkových hladin do vyšších a počítá se, k jakým změnám v jednotlivých krocích dojde společným působením všech složek reprodukce. Do výpočtu tak vstupují prognostické představy o vývoji plodnosti, úmrtnosti a složek migrace. Demograf musí při prognózování například zvažovat, zda aktuálně pozorované výkyvy v hodnotách analytických ukazatelů jsou jenom nevýznamnou fluktuací, nebo jestli dochází ke změně trendu. Důležité jsou analogie s vývojem v jiných zemích, o nichž víme, že od nich přechází pozorovaný vývoj s nějakým zpožděním i k nám. Šíření inovací představovaných sledovanými změnami se řídí určitými zákonitostmi. Má například různé časování a dynamiku v odlišných sociálních vrstvách obyvatelstva. Probíhá také odlišně v závislosti na geografických podmínkách, na charakteru osídlení a podobně. Demograf, který chce dělat dobré prognózy, musí mít solidní znalosti i určitou zkušenost. Podstatné otázky, které nepatří do jeho odborného portfolia, by měl konzultovat s experty na danou problematiku nebo jim jejich řešení přenechat. Ideální je, když takoví odborníci jsou přímo členy prognostického týmu. Ostatně, prognózování populačního vývoje není práce pro demografa-samotáře. Podle metodických doporučení OSN i dobré praxe, včetně praxe ČSÚ, by za libovolnou populační prognózou měl stát tým odborníků, nikoli jednotlivec.

Jak přesné demografické prognózy jsou?

Asi každý chápe, že prognózy ztrácejí svoji spolehlivost se vzdalujícím se prahem prognózy, tedy jejich výchozím datem. Problém ale je, že spolehlivost prognostických odhadů pro jednotlivé dílčí jevy se může významně lišit. Například odhad vývoje počtu osob v poproduktivním věku v příštích třiceti letech je poměrně snadný a chybovost v něm by neměla přesáhnout zhruba jedno procento. Důvodem je, že při výpočtu vycházíme ze současné populace ve věku, kdy se lidé natrvalo přes hranice státu prakticky již nestěhují a vlastně jenom stárnou a umírají. Proto se naši politici nemohou například v souvislosti důchodovou reformou vymlouvat na demografy, neboť na to, kolik tady bude dnes důchodců, upozorňovaly populační prognózy už před třiceti lety.

Naproti tomu odhad počtu narozených dětí, třeba jen v příštích deseti letech, je velmi nejistý. Když chyba nepřesáhne deset procent, můžeme to stále ještě považovat za slušný výsledek. Na plodnost i migraci mladých žen totiž působí řada různých faktorů, jejichž projevy navíc mohou značně kolísat. Takže v této části populační prognózy to má demograf mnohem složitější.

Kde všude se demografické prognózy a projekce uplatňují v praxi?

Například naše prognóza z počátku roku 1995 přispěla k uzákonění posunu hranice odchodu do

důchodu. Ukázali jsme mezi prvními, jak bude Česko s největší pravděpodobností v dalších desetiletích stárnout, což nakonec vyústilo v politické rozhodnutí.

Tedy u části politiků panovalo přesvědčení, že stárnutí populace lze zastavit řízenou imigrací. Zkusili jsme tedy spočítat, kolik imigrantů bychom museli přijmout v průběhu 21. století, abychom udrželi stabilní průměrný věk populace či hodnoty dalších parametrů struktury. Vycházela přitom naprosto nesmyslná čísla v řádu vysokých desítek až stovky milionů imigrantů. Tento příklad je zároveň ukázkou využití výstupů modelových projekcí, které uživatele upozorní, jaký mají manévrovací prostor, nebo jaké následky by mohla mít plánovaná opatření. Pokud chceme budoucí vývoj pozitivně ovlivnit, musíme mít realistické cíle. A demografie má nástroje, s jejichž pomocí lze odhalit, jak je systém citlivý na různé zásahy a jak bude reagovat.

Prognózy a modelové projekce se využívají i na regionální či lokální úrovni. Třeba rychle se rozvíjející obce v suburbii Prahy řeší palčivé problémy s kapacitou škol, zajištěním pitné vody, likvidace komunálních odpadů nebo odpadních vod, dopravy a dalších veřejných služeb. Přitom je prvořadě důležité mít představu o velikosti a demografické struktuře obyvatelstva v budoucích letech.

Naše praxe se přitom neomezuje jen na Českou republiku. Naše katedra je implementačním partnerem Populačního fondu OSN pro východní Evropu a střední Asii a v rámci této spolupráce sledujeme demografický vývoj ve všech sedmnácti programových zemích. Pro některé z nich jsme také zpracovávali národní, případně i regionální, populační prognózy a modelové projekce. V posledních třech letech to byly například Albánie, Arménie, Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina nebo Uzbekistán.

Umějí politici a další lidé v rozhodujících pozicích demografické prognózy správně využívat?

Jak už jsem zmínil, demografický vývoj má značnou setrvačnost a nějak zásadně jej za běžných podmínek změnit téměř nelze. Přirovnávám populační systém k rozjeté tatrovce plně naložené kamením. Tu také jen tak nezastavíte nebo nevyčlíte ze směru. Velikost a složení populace v příštích deseti až patnácti letech závisí primárně na současné věkové struktuře obyvatel. Opatření zavedená dnes se zpravidla projeví až s mnohaletým zpožděním, a ještě k tomu dosti omezeně. Prostor je tedy spíše pro tzv. adaptační a mitigační opatření, tedy pro přizpůsobení se očekávaným změnám nebo zabránění výrazně negativním dopadům budoucího vývoje, než aby se tok demografické řeky dal zásadně změnit či otočit.

Jsem ale rád, že politici na všech úrovních se o demografii a demografický vývoj zajímají a že roste také informovanost veřejnosti. Ještě začátkem devadesátých let jsme měli problémy vysvětlovat lidem, čím se jako demografové zabýváme. Dnes má o demografii díky sdělovacím prostředkům

»
Na to, kolik tady bude dnes důchodců, upozorňovaly populační prognózy už před třiceti lety.

RNDr. Tomáš Kučera, CSc.

Vystudoval ekonomickou a regionální geografii na UK v Praze. Po aspirantuře v Geografickém ústavu ČSAV v Brně se vrátil na UK a v roce 1990 patřil k zakládajícím členům Katedry demografie a geodemografie, kterou také dvakrát vedl. Nyní zastává pozici zástupce vedoucí katedry. Přednáší i v zahraničí a podílí se také na mezinárodních programech a projektech. Věnuje se zejména populačnímu vývoji zemí regionu střední Asie a východní Evropy.

a důchodům povědomí snad každá babička, a to i v zapadlé podhorské víscce.

To, jak s demografickými údaji odpovědné osoby pracují, závisí prakticky jen na nich. I mezi politiky znám takové, kteří je využívají kvalifikovaně a zodpovědně.

Prognóza vydaná nedávno ČSÚ opět upozornila na stárnutí populace v Česku. Jak nejlépe bychom měli tomuto trendu čelit?

To, že bude populace Česka stárnout, věděli demografové už od začátku osmdesátých let, kdy se o demografickém stárnutí začalo poprvé intenzivněji hovořit na mezinárodním fóru. S tím, nebo dokonce proti tomu, se toho, jak jsem již řekl, moc dělat nedá. Musíme se vydat cestou přizpůsobování se očekávanému vývoji a minimalizace negativních dopadů. Jde o to, aby se na jedné straně našla správná opatření, která nebudou zatěžovat státní rozpočet víc, než je nutné, a na druhé straně bychom se měli naučit lépe využívat potenciál starších obyvatel. Přirovnávám to k těžbě zlata. Dnes už se možná až polovina zlata netěží v dolech. Novými technologiemi se přepracovává hlušina, která tu po těžbě v minulosti zbyla. Umíme využít i to, co dříve nebylo ekonomicky smysluplné. Podobně je to se starými lidmi. V určitém věku jsme je poslali do důchodu a nijak zvlášť jsme je už dál nevyužívali, v ekonomice jsme s nimi nepočítali. S ohledem na pokračující prodlužování lidského věku však stále platí, že dnešní šedesátníci a sedmdesátníci nejsou ti včerejší a ti zítřejší nebudou ti dnešní, jak před téměř třiceti lety napsal v reakci

na naši prognózu do novin tehdejší premiér Václav Klaus. Dneska běžně potkáte na lyžařském svahu sedmdesátníka, a průměrný věk, do kterého jsou lidé v takové kondici, že mohou pracovat a přispívat tak k výkonu ekonomiky, se zvyšuje.

Takže bych se demografického stárnutí populace zase až tolik nebál. Domnívám se dokonce, že budoucí generace budou za aktuální nízkou porodnost vděčné. Až proběhne průmyslová revoluce 4.0, může se nám snadno stát, že nebudeme mít dost práce ani pro ten, z dnešního pohledu nízký počet obyvatel produktivního věku, kteří tady patrně budou.

Můžete uvést nějaký příklad z historie, kdy se lidé pokoušeli cíleně ovlivnit populační vývoj?

U nás pro takový příklad nemusíme chodit nijak daleko do minulosti. Takzvané Husákovy děti z počátku sedmdesátých let minulého století jsou stále velmi výraznou složkou populace Česka. Je sice pravda, že se jedná o reprodukovanou vlnu zvýšené porodnosti po druhé světové válce, ale díky opatřením tehdejší vlády očekávaná vlna zhmotněla. Kdyby tehdejší plodnost byla ponechána svému osudu, šla by naopak do útlumu.

Opatření na podporu porodnosti byla ve skutečnosti navržena, a dokonce oznámena o deset let dříve, na počátku šedesátých let. Na konci padesátých let totiž rapidně klesla porodnost a politici se začali obávat, že nebude dost pracovních sil do továren a mladých mužů do zbraně. Jenže když zjistili, kolik by to státní kasu stálo, celý plán v tichosti odložili. Po sovětské okupaci a následných čistkách komunisté potřebovali získat nespokojený národ na svou stranu, a tak původní návrhy oprášili a uvedli do života. Z demografického hlediska to ale přišlo v nejméně vhodné době, neboť se do věku nejintenzivnější reprodukce dostávaly silné poválečné generace žen a celkový reprodukční potenciál obyvatelstva Česka tak narůstal.

Jak vypadá současná demografická prognóza pro svět?

Pořád víceméně stejně. Že se růst populace zastaví přibližně na jedenácti miliardách, víme už poměrně dlouho a stejně to prognostikům OSN vychází i v kontextu posledního vývoje. Populace stárne a plodnost klesá ve všech zemích světa. V případě porodnosti se nižší plodnost zatím kompenzuje vyšším počtem potenciálních matek. Když je nás osm miliard, rodí se víc dětí i při nižší plodnosti, než když lidí na zemi byly jen miliardy tři a plodnost podstatně vyšší. V současné době se počet dětí mladších patnácti let udržuje přibližně na stejné úrovni, okolo dvou miliard, a lidí na světě přibývá hlavně proto, že se prodlužuje délka lidského života. Prognózy OSN ukazují, že maxima by světová populace měla dosáhnout ještě před koncem 21. století, zhruba v 70. letech.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/3tNb4Zg

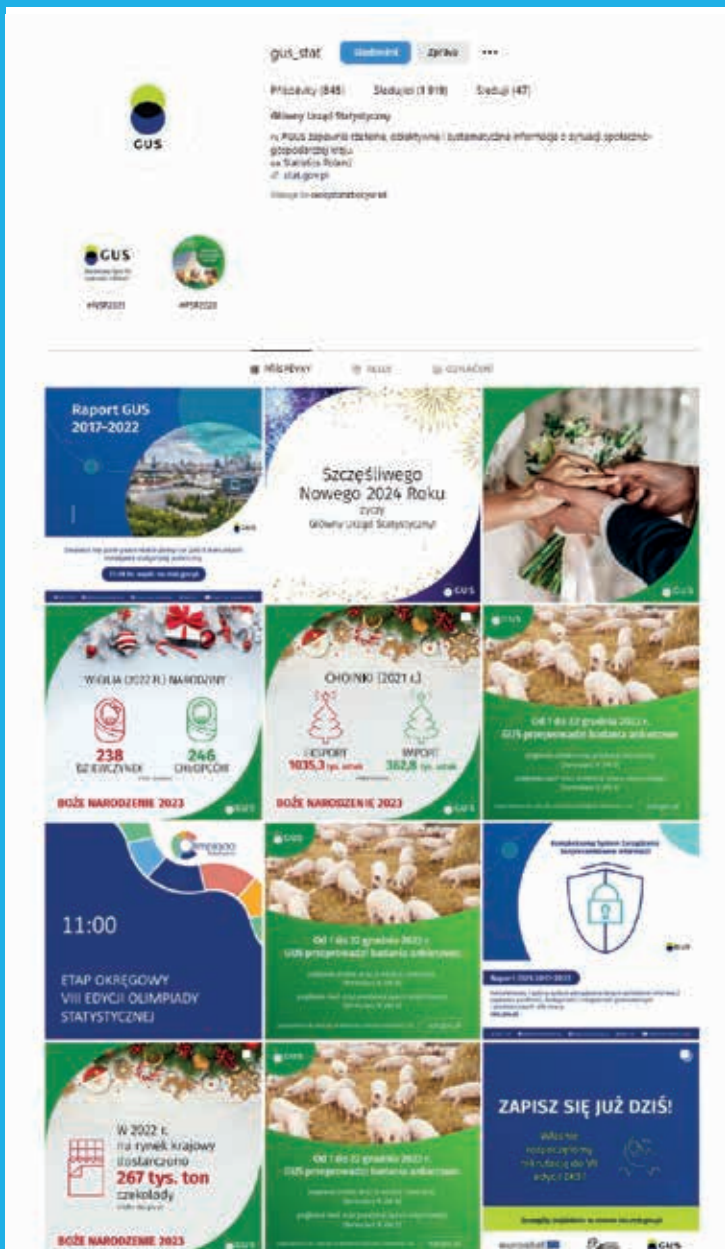

Instagram Polský statistický úřad

Tak například minulý měsíc jste mohli zjistit, že u položky „choinki“ převažuje vývoz nad dovozem. Nevíte, o co se jedná? V roce 2021 se z Polska vyvezlo 1,053 milionu vánočních stromů, těch dovezených bylo jen 362,8 tisíce. V téže roce se u našich severních sousedů sklídilo 750 tisíc tun „kapusty“. Tušíte, že tato zmínka tu není jen tak ... jedná se o zelí. Kdybyste hledali data o kapustě, musíte si do vyhledávače zadat „kapusta wloska“.

bit.ly/3Tt4KRk

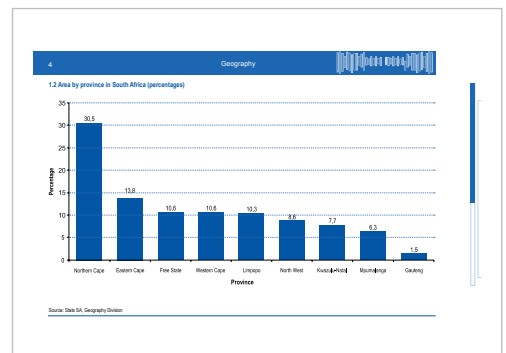
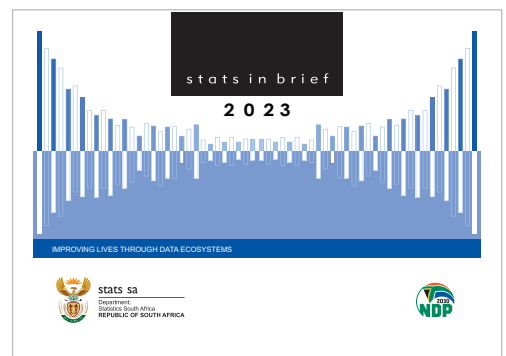

Stručné statistiky o Jižní Africe

Pracovníci jihoafrického statistického úřadu si pojem stručnost vykládají zřejmě po svém, a tak představovaná publikace, která má stručnost přímo v názvu, obsahuje přesně 200 stránek.

Díky tomu se před uživatelem otevírá pohled do mnoha oblastí tamní společnosti tak, jak ji v roce 2022 zachytila oficiální statistika. Kromě obvyklých kapitol popisujících základní geografické, ekonomické a sociální charakteristiky, které najdeme snad v každé statistické ročence, lze např. v demografické části nalézt kapitolu s názvem „Zaznamenaná migrace“. Z ní vyplývá, že od roku 2016 do země nepřicházejí žádní legální imigranti, ale každý rok ji natrvalo opouští okolo 10 tisíc emigrantů. Z pohledu českého uživatele může vypadat zajímavě i kapitola věnovaná těžebnímu průmyslu, jenž v Jižní Africe kromě uhlí a dalších minerálů zahrnuje také dobývání zlata.

bit.ly/3NwYSSE

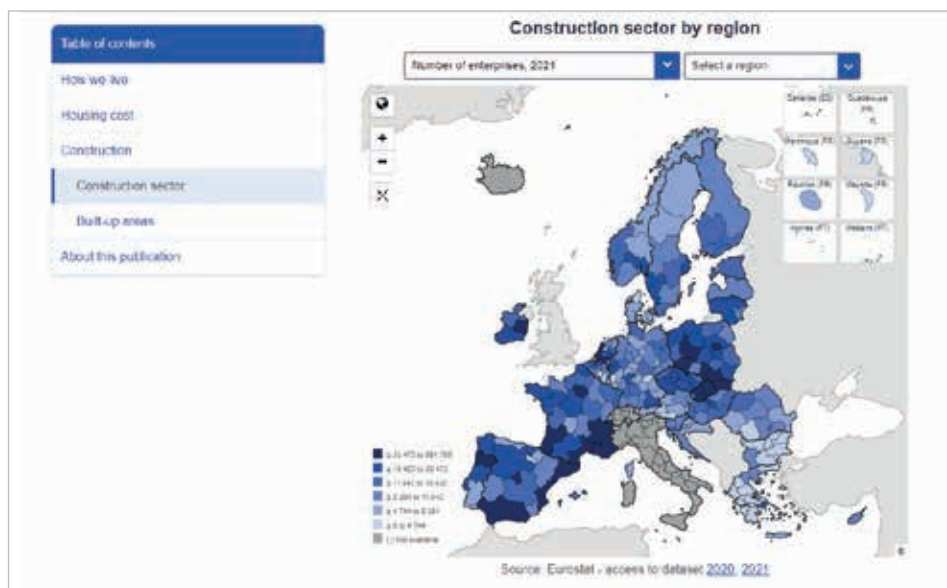
Jak se bydlí v Evropě

V Evropě existují velké rozdíly v tom, jak bydlíme, pokud jde o velikost, druh a kvalitu bydlení a zda bydlíme ve vlastním, nebo v nájmu. Vývoj cen nemovitostí a nájmu se v jednotlivých zemích také výrazně liší.

Interaktivní publikace „Bydlení v Evropě – 2023“ nabízí údaje o mnoha různých aspektech bydlení. Publikace je rozdělena do tří tematických okruhů: jak bydlíme, náklady na bydlení, stavebnictví. Informace ve vizualizacích jsou přímo propojeny s online databází až do

referenčního roku uvedeného v názvu nebo na ose x každého grafu. Doprovodný text byl dokončen koncem listopadu 2023 a odrazí stav dat v daném okamžiku.

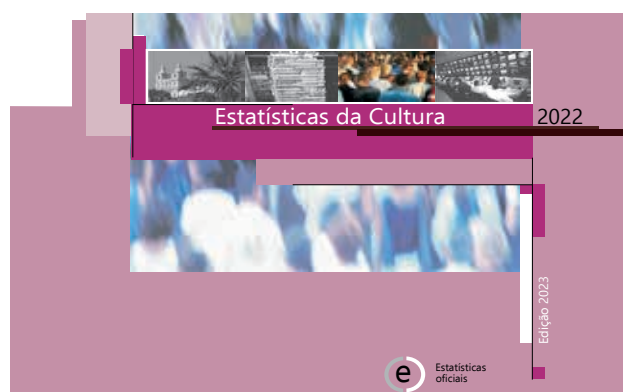
bit.ly/48fvGb8

Jak se daří kultuře v Portugalsku

Portugalský statistický úřad na konci minulého roku zveřejnil publikaci Statistika kultury – 2022, která obsahuje nejnovější informace o kulturních a tvůrčích odvětvích.

V tomto vydání, které respektuje dohodu, již bylo dosaženo v rámci evropského statistického systému o statistikách kultury a tvůrčích odvětví, a které tak umožňuje srovnatelnost informací v zemích EU, jsou statistické informace uspořádány do 12 kapitol: zaměstnanost v kultuře, spotřebitelské ceny kulturních statků a služeb, podnikatelský sektor, mezinárodní obchod s kulturními statky, účast na

kulturním dění, kulturní dědictví, výtvarné umění, tiskoviny a literatura, audiovizuální a multimediální díla, scénická umění, rozhlasové, televizní a internetové vysílání a financování kultury a tvůrčích činností. Zajímavé jsou jak údaje o výdajích na kulturu ze strany

domácností, tak i data o tom, kolik se za kulturu utrácí z obecních rozpočtů.

K dispozici jsou kromě textové části (v portugalské a anglické jazyce) i tabulky v xlsx či csv formátu.

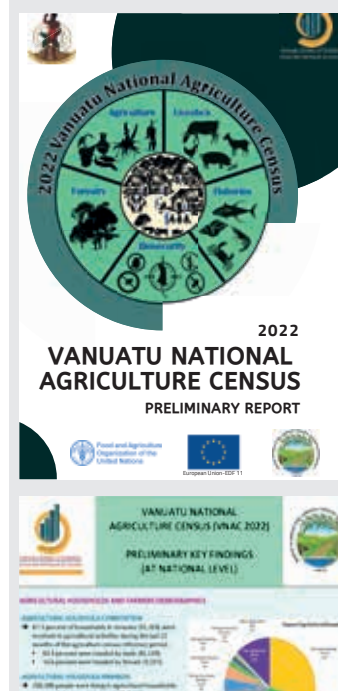
bit.ly/471azbE

Co zjistil zemědělský census na Vanuatu

Více než 87 % domácností této ostrovní země bylo za poslední rok před censem zapojeno do zemědělské činnosti.

Z celkového počtu 55,3 tisíce domácností, jejichž hlavní ekonomická činnost spadala do kategorie zemědělství, mělo 17 % v čele ženu. Pouze méně než 3 % členů domácností zabývajících se zemědělstvím byli lidé starší 70 let, naopak ve více než 60 % domácností žily osoby mladší 15 let. Pro 75 % osob ve věku 15 let a více bylo zemědělství hlavní ekonomickou činností. Soupis byl velmi podrobný, tamní statistici uvádějí, že na ostrovech je například 85 007 mahagonovníků či 1 068 borovic.

bit.ly/3Nwh0wJ

Pandemický účet kultura snadno nevyrovná

Počty návštěvníků i tržby kulturních zařízení se od roku 2021 pomalu zvyšují.

JAROSLAV NOVÁK

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Vývoj hospodaření tradiční kultury v období před pandemií probíhal vcelku pozitivně. Tržby z vlastní činnosti se mezi roky 2015 a 2019 zvýšily o více než 33,5 % a hrubá přidaná hodnota až o 37 %. Až rok 2020 přinesl hluboký propad návštěvnosti a s ním spojené snížení inkasa vstupného a tržeb z vlastní činnosti o 51,2 %, ve kterých představuje vstupné a prodej zboží návštěvníkům více než třípětinový podíl. Další významné ekonomické ukazatele s volnějším vztahem k návštěvnosti nepoklesly až tak hluboko. Např. celkové příjmy a výdaje o 10 až 20 %, ostatní osobní náklady o 26 % a počet zaměstnanců o 2 %. Naopak vzrostly provozní dotace (zejména

z veřejných prostředků) o více než 14 % a průměrná mzda zaměstnanců o 7,4 %.

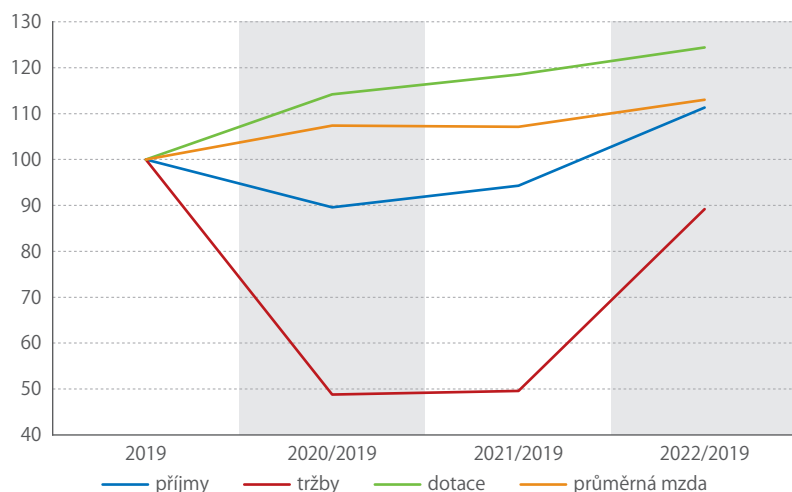
CO ROK, TO MALÝ KRŮČEK Z KRIZE

V roce 2021, kdy se meziročně zvýšila návštěvnost o 3 %, vzrostlo vstupné téměř o 11 %, tržby z vlastní činnosti o 1,5 %, provozní dotace o 4 % a celkové příjmy i výdaje o více než 5 %. Vzrostl také počet zaměstnanců o 4,5 % a při stagnující průměrné mzdě poklesly ostatní osobní výdaje (o 4,3 %).

Rok 2022 již přinesl meziroční zvýšení všech uvedených ukazatelů. Tržby ze vstupenek se meziročně zvýšily o více než 100 % a celkové tržby z vlastní činnosti o 80 %. Za úrovní roku 2019 však tyto ukazatele nadále zaostávaly o 5,5 % a o 10,8 %. Vzrostly také provozní dotace o téměř 5 % a celkové příjmy a výdaje o 18 % a 15,5 %. Zaměstnanost stagnovala, a tak se průměrná mzda zvýšila o 5,5 %, reálně však o 8,3 % poklesla. Předpandemickou úroveň z uvedených ukazatelů překročily zejména provozní dotace (o 4,6 mil. Kč, tj. o 24,4 %) a v souvislosti s nimi celkové příjmy (o 11,3 %). Oproti roku 2019 se zvýšil také počet zaměstnanců (o 2,6 %), nominální průměrná mzda (o 13 %) a ostatní osobní náklady (o 36 %).

Porovnání vývoje hospodaření v kulturním dědictví a ve scénickém umění ukazuje, že přes závažnější počáteční dopady na scénické umění se tato oblast s následky pandemie vyrovnala o něco rychleji. Zejména kulturní domy se po nejhlubším propadu návštěvnosti v rámci celé tradiční kultury (o téměř 67 %) dokázaly v roce 2022 vrátit až k 84 % předpandemické

VÝVOJ VYBRANÝCH UKAZATELŮ TRADIČNÍ KULTURY (rok 2019 = 100)

Zdroj: NIPOS

úrovně. Navíc jejich tržby z vlastní činnosti zůstaly jen o 1 % pod úrovní roku 2019. Rychlý pokrok je patrný také v případě pandemií výrazně zasažených profesionálních hudebních souborů. Uvedené příznivé výsledky lze nejspíše vysvětlit rozšířením aktivit v pandemických letech. Např. hudební soubory v daleko větší míře pořádaly koncerty a jiná vystoupení online či prostřednictvím klasických nahrávek.

ČETNÉ, AVŠAK NESNADNO VYČÍSLITELNÉ ZTRÁTY

Na otázku týkající se kvantifikace dopadů pandemie se nabízí více odpovědí. Pouhé vyčíslení ztrát v období, kdy byly nejhlubší (tj. na základě porovnání výsledků let 2020 a 2019), by určitě rozsah negativních dopadů pandemie značně zmenšilo. Na druhé straně, pokud by spočívalo v porovnání výsledků let 2022 a 2019, pak by naopak byly reálně utrpěné ztráty minimalizovány přírůsky dosaženými v letech 2021 a 2022. Určitým východiskem by proto mohl být součet všech ztrát za tři pandemická léta (2020–2022) do doby, kdy stav daného ukazatele ještě nepřekročil úroveň roku 2019.

Utrpěné ztráty dopadající na kulturní aktivity nelze postihnout jedinou všezahrnující částkou. Vznikají na rozdílných úrovních hospodaření a v souladu s nimi je proto můžeme členit na makroekonomické, mikroekonomické a individuální.

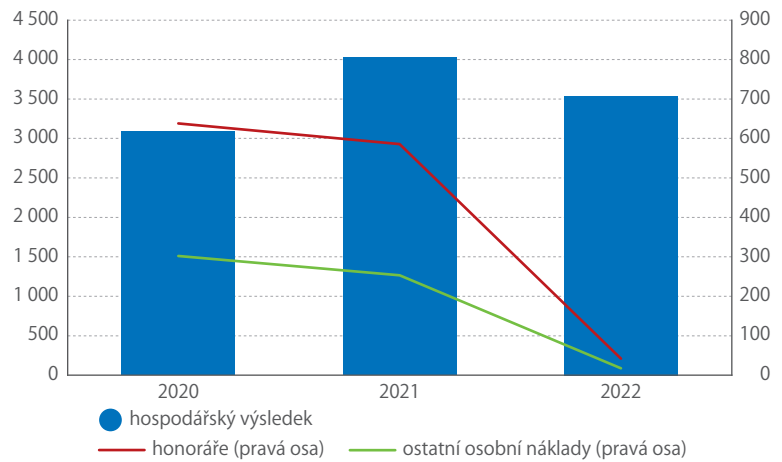
Makroekonomické ztráty v oblasti tradiční kultury lze odhadnout z relací makro ukazatelů roku 2021 a 2019. Hrubá přidaná hodnota v roce 2021 se oproti roku 2019 snížila o 960 mil. Kč, z toho z větší části (942 mil. Kč) ve scénickém umění.

Mikroekonomické ztráty se vztahují k hospodaření na podnikové úrovni a lze je nejlépe kvantifikovat tvorbou hospodářského výsledku (po očištění od provozních dotací). S ohledem na porovnatelnost mezi různými ekonomickými subjekty je namísto vyčíslení utrpěné ztráty také v přepočtu na jednoho zaměstnance. V tradiční kultuře dosáhly tyto kumulované ztráty v letech 2020–2022 celkem 10,7 mld. Kč (396,5 tis. Kč na 1 zaměstnance). Z této částky připadlo na kulturní dědictví 5,7 mld. Kč (449,5 tis. Kč na 1 zaměstnance) a na scénické umění 5,0 mld. Kč (336,6 tis. Kč na 1 zaměstnance). V rámci tří pandemických let došlo k nejvyšším meziročním ztrátám v hospodaření v roce 2021 (4 024,8 mil. Kč). Zřejmě i proto, že pandemické období v roce 2020 trvalo „jen“ po čtyři pětiny z celého roku.

INDIVIDUÁLNÍ ZTRÁTY BOLÍ NEJVÍCE

Konečně, individuální ztráty se projevují na odměnách za provedenou práci a dopadají na konkrétní osoby. Těmi mohou být zaměstnanci či pracovníci na dohody, účinkující a autoři pobírající honoráře a OSVČ. Jak již bylo uvedeno, ke ztrátám na mzdách zaměstnanců v důsledku pandemie v zásadě nedošlo. Postiženi však byli ostatní příjemci odměn za práci. Celkové individuální ztráty za období 2020–2022 přesáhly 1,8 mld. Kč. Z toho pokles ostatních osobních

MIKROEKONOMICKÉ A OSOBNÍ ZTRÁTY V KULTUŘE (mil. Kč)

Zdroj: NIPOS

nákladů představoval 572,4 mil. Kč (z toho téměř 90 % připadalo na scénické umění). Pokles honorářů ve scénickém umění dosáhl 1,3 mld. Kč. K nejvyšším ztrátám došlo v prvním roce pandemie, v letech 2021 a 2022 se postupně snižovaly.

Co se týče podnikatelů (velkou část z nich tvoří OSVČ a malé podniky) v tradiční kultuře, z údajů za rok 2020 je zřejmé, že byli dopady pandemie postiženi podobně jako jiní provozovatelé kulturních zařízení (stát, církve, spolky aj.). Úroveň návštěvnosti jim však poklesla nejvíce (o 58,1 %), a jejich tržby z vlastní činnosti dosáhly jen 43,1 % úrovně roku 2019. Na druhé straně se jim nejvýrazněji zvýšil objem dotací z veřejných zdrojů. Současně měli možnost čerpat prostředky z programů vyhlášených v souvislosti s pandemií, a její dopady tak částečně kompenzovat. Skupina soukromých kulturních zařízení má v tradiční kultuře malou váhu – na počtu zaměstnanců se podílí zhruba 8 %, zatímco skupina státních zařízení až 85 %. Zbýlých 7 % tvoří ostatní zařízení.

NENÍ KRIZE JAKO KRIZE

Zajímavé je porovnání dopadů pandemické krize s krizemi předcházejícími. V období tzv. finančně ekonomické krize, která v kultuře proběhla až v letech 2011–2013 a zasáhla zejména její tržní část, poklesly finanční ukazatele v jednotkách procent, v letech 2020–2022 to bylo už v desítkách.

V návštěvnosti překonala pandemická krize i tzv. návštěvnickou krizi z poloviny devadesátých let. Zatímco pokles návštěvnosti tehdy dosahoval 30–40 %, v letech pandemické krize návštěvnost propadla o více než 60 %.

Finanční a jiné ekonomické ztráty lze považovat za přímé a více či méně vyčíslitelné. Tradiční kultura v pandemických letech však utrpěla i další, nepřímé a nemateriální ztráty. Mezi ně patří přerušení kontaktů s publikem, přerušení kontinuity aktivit, pokles motivace tvůrců či oslabení tradic apod. Se všemi se bude muset postupně vyrovnávat.

Pozn.: Text je pokračováním článku „Jaký účet vystavila pandemie naší kultuře“ z č. 11-12/2023 tohoto časopisu.

Polovina českých seniorů je online

Přestože se s internetem seznámili až v pozdějším věku, postupně se jej učí používat. Řadu funkcí však stále ovládat nedovedou nebo nechtějí.

LENKA WEICHETOVÁ
oddělení statistik
výzkumu, vývoje
a informační
společnosti

Vlastnictví a používání informačních technologií je ovlivněno především věkem. Zatímco z osob ve věku 16 až 65 let používá internet 97 %, mezi seniory nad 65 let je online jen každý druhý. Přitom nepoužívání internetu a chytrého telefonu může vést ke znemožnění přístupu k mnoha službám, které se jinak než na webu nebo přes aplikaci zařídit nedají.

PODÍL ONLINE SENIORŮ STOUPÁ

Na rozdíl od mladších generací, které používají informační technologie celý život, se k nim dnešní senioři dostali až v pozdějším věku. I přesto, že většinu života žili bez nich, postupně si tyto

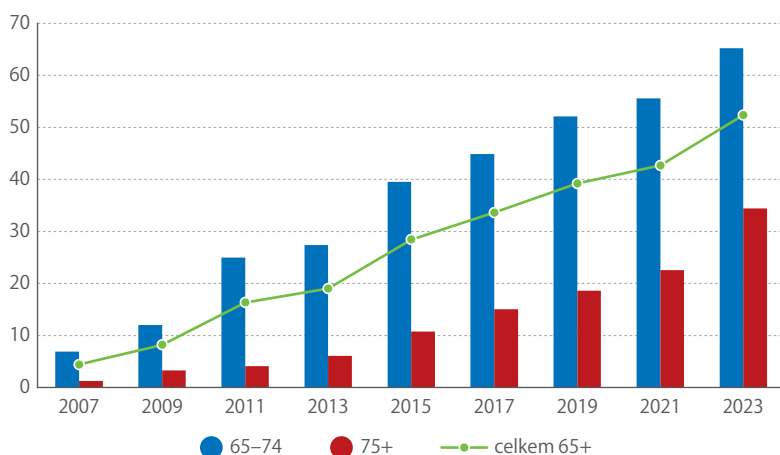
technologie osvojují a podíl osob v seniorském věku, které berou informační technologie jako běžnou součást svého života, se rok od roku zvyšuje. Zatímco u mladších generací již v posledních letech podíly uživatelů internetu dosahují těsně pod hranici 100 %, u starších ročníků je stále prostor pro další navyšování. Podíl osob starších 65 let, které používají internet, vzrostl z 19 % v roce 2013 na 52 % v roce 2023. Přitom dennodenně používá internet 35 % seniorů.

Velké rozdíly nalezneme také mezi mladšími a staršími seniory. V kategorii mladších seniorů (mezi 65 a 74 lety) nepanuje k internetu taková nedůvěra, používá ho 65 % osob. Tito uživatelé znají internet z práce či z dřívějšího života. Ve skupině nad 75 let naproti tomu používá internet 34 % osob.

Na základě vývoje z minulých let se dá předpokládat, že internet bude v příštích letech používat stále více českých seniorů. Příkladem nám mohou být také státy severní a západní Evropy, kde je již v současnosti podíl uživatelů internetu mezi seniory vysoký. Nejvíce uživatelů internetu mezi osobami ve věku 65–74 let mají v Norsku. Internet tam používá 98 % osob tohoto věku. Ze zemí EU vykazuje nejvyšší podíl Nizozemsko (97 %). Naopak ve východní a jihovýchodní Evropě je používání internetu ještě méně rozšířené než v Česku. V rámci zemí EU jsou nejméně online senioři v Chorvatsku a v Bulharsku, kde si cestu k internetu našlo zatím 45 %, resp. 46 % osob ve věku 65–74 let.

Používání internetu je rozdílné také v jednotlivých regionech Česka v závislosti na stupni jejich

SENIOŘI V ČESKU POUŽÍVAJÍCÍ INTERNET, PODLE VĚKU (%)

Zdroj: ČSÚ

urbanizace. V hustě osídlených oblastech používá internet 64 % obyvatel starších 65 let, v oblastech se střední hustotou osídlení je to 51 % a ve venkovských oblastech pouze 46 %. V souladu s tím nejvíce seniorů, kteří nepoužili internet nikdy v životě, nalezneme na venkově (41 %). V oblastech se střední hustotou zalidnění je jich 33 % a ve městech 25 %.

MOBILNÍ TELEFON UŽ MAJÍ TĚMĚŘ VŠICHNI

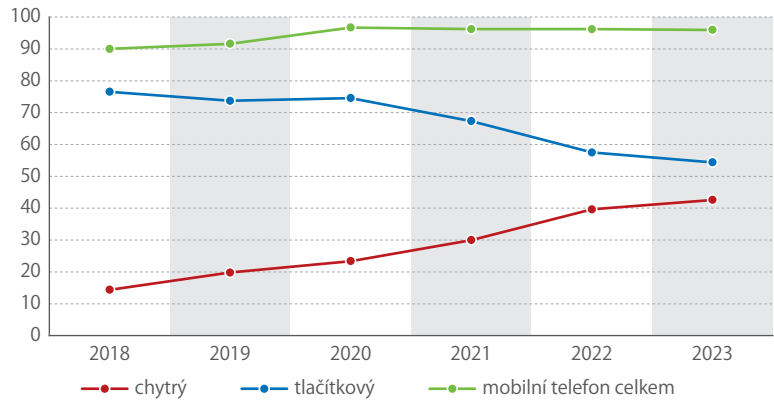
Technologií, kterou si na rozdíl od internetu osvojili již téměř všichni seniori, je mobilní telefon. V roce 2023 ho používalo 96 % osob starších 65 let, a tento podíl se v posledních letech již nemění. Více než polovina (54 %) osob v seniorském věku používala tlačítkový přístroj, k chytrému telefonu si našlo cestu 43 % seniorů. Je ovšem nutno dodat, že podíl seniorů s chytrým telefonem každým rokem stoupá, a to poměrně výrazným tempem.

V posledních letech se začíná hovořit o tzv. ageismu, tedy diskriminaci lidí na základě jejich věku. Právě k tomu dochází při dnešním dynamickém rozvoji informačních technologií. Lidé, kteří je nepoužívají, tedy převážně ti starší, bývají odříznuti od přístupu k některým službám. Problémem může být nepoužívání internetu, ale také nepoužívání chytrého telefonu a aplikací v něm. Chytrý telefon má v současnosti 43 % seniorů starších 65 let, ale pouze 13 % seniorů uvedlo, že si během sledovaných tří měsíců stáhli do svého telefonu aplikaci.

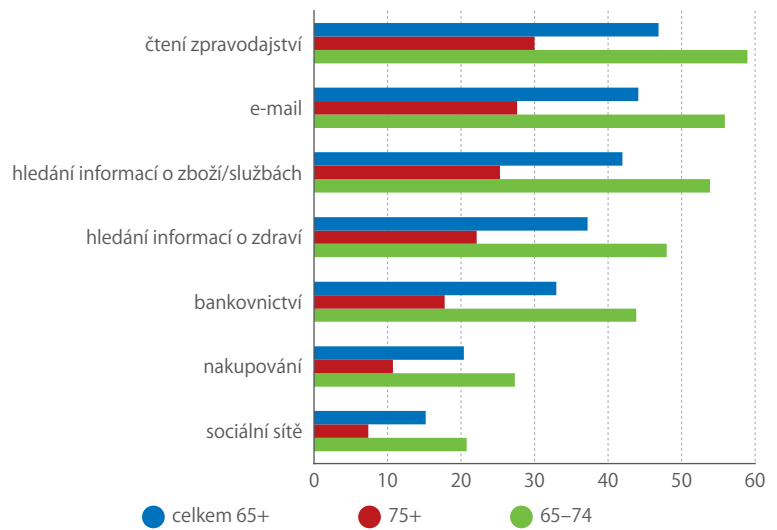
CO DĚLAJÍ SENIOŘI NA INTERNETU

Senioři používají internet nejčastěji ke čtení zpravodajství. Tuto činnost uvedlo 47 % seniorů starších 65 let. Zasilání nebo čtení e-mailů se věnuje 44 % seniorů. Senioři si také na internetu vyhledávají všemožné informace, např. informace o zboží či službách si hledalo 42 % dotázaných a informace o zdraví 37 %. Internetové bankovníctví obsluhuje třetina seniorů a 5 % seniorů dokonce použilo bankovní identitu pro elektronický přístup ke službám

SENIOŘI V ČESKU STARŠÍ 65 LET POUŽÍVAJÍCÍ MOBILNÍ TELEFON (%)

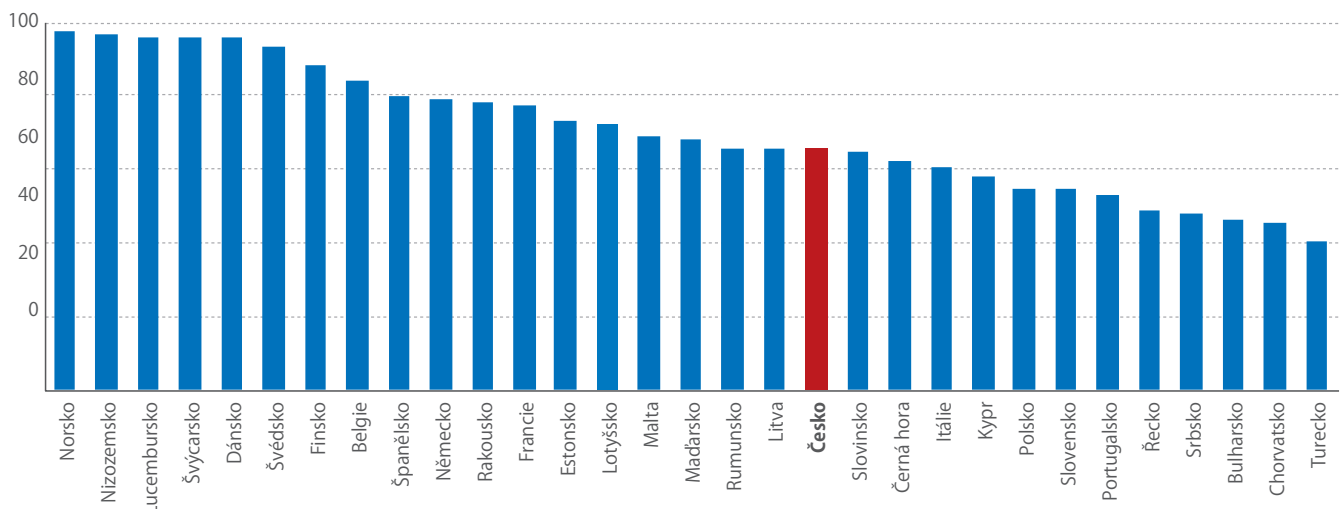
VYBRANÉ AKTIVITY SENIOŘŮ NA INTERNETU PODLE VĚKU (% , 2023)

Zdroj: ČSÚ

veřejné správy. Nákupy na internetu provádí 20 % seniorů. České seniory ale příliš neoslovuje brouzdání po sociálních sítích. Na rozdíl od mládeže, mezi níž používá sociální sítě 98 % osob, je to mezi seniory pouze 15 %.

SENIOŘI VE VĚKU 65–74 LET POUŽÍVAJÍCÍ INTERNET VE VYBRANÝCH STÁTECH EVROPY (% , 2023)

Zdroj: Eurostat

Ekonomický pokles ovlivnila domácí i zahraniční poptávka

Česká ekonomika po roce a půl stagnace ve třetí čtvrtině roku 2023 mezičtvrtletně klesla. Nižší byla spotřeba domácností, kapitálové výdaje i zahraniční poptávka.

KAROLÍNA ZÁBAJKOVÁ
analytička ČSÚ

Česká ekonomika v posledních dvou letech těžko odolávala vlivu prudkého růstu cen a geopolitické nestability, které dál otráasaly jistotou domácností i podniků. Až do poloviny loňského roku byl ve vývoji hrubého domácího produktu patrný negativní vliv domácí poptávky (zejména spotřeby domácností), který se dařilo vyvažovat díky příznivému vývoji bilance zahraničního obchodu. Česká ekonomika se tak v zásadě pohybovala v pásmu stagnace.

To se změnilo ve 3. čtvrtletí 2023, kdy HDP mezičtvrtletně klesl o 0,6 %. Ve směru poklesu působily zejména výdaje na tvorbu hrubého kapitálu – negativní příspěvek měla změna zásob i investice. Spotřeba domácností po přírůstku ze 2. kvartálu opět klesla. Mírně negativně se projevila rovněž zahraniční poptávka, která tak po více než roce přestala vyvažovat propad domácí poptávky. Jen spotřeba vládních institucí mezičtvrtletně rostla.

Meziročně hrubý domácí produkt ve 3. čtvrtletí zaostával o 0,8 %, a klesl tak potřetí v řadě. V sestupném směru působila zejména

změna zásob a spotřeba domácností. Naopak stabilní meziroční přírůstek si držela vládní spotřeba a rostly také investice. K meziročnímu růstu HDP stále mírně pozitivně přispívala i zahraniční poptávka, její vliv ale ve srovnání s předchozími čtyřmi kvartály výrazně oslabil.

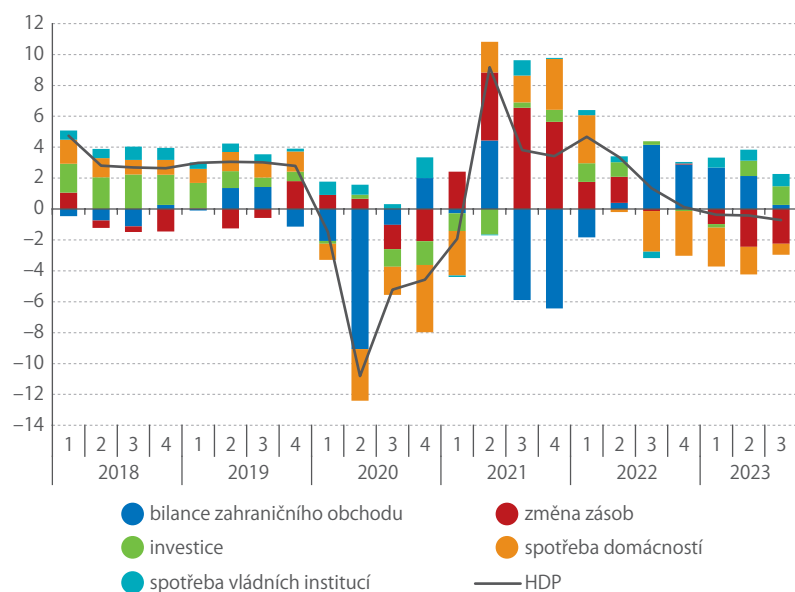
ČESKÁ EKONOMIKA ZAOSTÁVÁ

Údaje o HDP v cenách roku 2015 ukazují, že ve 3. čtvrtletí 2023 HDP nedokázal překonat úroveň stejného období roku 2019. Nejblíže k výstupu nad předpandemickou hodnotu měl HDP ve 2. čtvrtletí 2022, od té doby však česká ekonomika klesá. Poněkud nešťastnou situaci domácí ekonomiky dokládají rovněž údaje Eurostatu. Česko bylo jedinou zemí EU, kde HDP očištěný o vliv cen zaostával za úrovní 3. čtvrtletí předpandemického roku 2019, konkrétně o 1,0 %. Jen o 0,6 % překonal uvedenou hranici HDP v Německu a Rakousku. Přitom rozdíl mezi 3. čtvrtletím 2023 a 2019 v celé EU činil 3,6 %.

Nabídková strana ekonomiky reprezentovaná hrubou přidanou hodnotou ve 3. čtvrtletí u nás mezičtvrtletně klesla o 0,4 %. Nejvíce se propadla HPH ve stavebnictví, veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči. Oslabení zahraniční poptávky bylo patrné ve zpracovatelském průmyslu, té domácí naopak v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Mezičtvrtletně se snížila HPH také v informačních a komunikačních činnostech a v zemědělství, lesnictví a rybářství. Stagnovaly profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti a ostatní činnosti (zahrnují například služby osobní péče). Blízko stagnace se pohyboval mezičtvrtletní přírůstek HPH v činnostech v oblasti nemovitostí a v peněžnictví a pojišťovnictví.

Meziročně hrubá přidaná hodnota zaostávala o 0,1 %. Na této téměř stagnaci má podíl protichůdné působení služeb a průmyslu. Služby přispívaly celkově ve směru růstu HPH tím, že u nich převážil meziroční přírůstek HPH informačních a komunikačních činností, profesních, vědeckých, technických a administrativních činností a peněžnictví a pojišťovnictví. Naproti tomu k meziročnímu propadu došlo v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství a poprvé po šesti čtvrtletích také meziročně klesla HPH průmyslu jako celku. Směr dolů totiž nabrala HPH zpracovatelského průmyslu, který předtím vyvažoval úpadek ostatních

PŘÍSPĚVKY VÝDAJOVÝCH SLOŽEK KE ZMĚNĚ HDP*
(stálé ceny, meziročně, příspěvky v p. b., HDP v %)

* příspěvky po vyloučení dovozu pro konečné užití

Zdroj: ČSÚ

průmyslových odvětví. Ve stavebnictví se série meziročních propadů HPH protáhla na celé dva roky.

SPOTŘEBA DOMÁCNOSTÍ SE PROPADLA

Na straně domácí poptávky spotřeba domácností ne navázala na přírůstek ze 2. čtvrtletí a ve 3. čtvrtletí se snížila o 0,4 %. Vládní spotřeba naopak rostla o 1,3 %. Dlouhá série předchozích poklesů znamenala, že spotřeba domácností ve 3. čtvrtletí reálně zaostávala za stejným obdobím let 2017–2022. Nejvíce se propadla spotřeba střednědobých statků zahrnujících velkou část nepotravinářského zboží, mezi které patří oblečení, obuv, potřeby do domácnosti, vybavení pro sport nebo knihy. Nižší byla i spotřeba netrvanlivého zboží (potravin, léky) a služeb. U předmětů dlouhodobé spotřeby došlo naopak k navýšení.

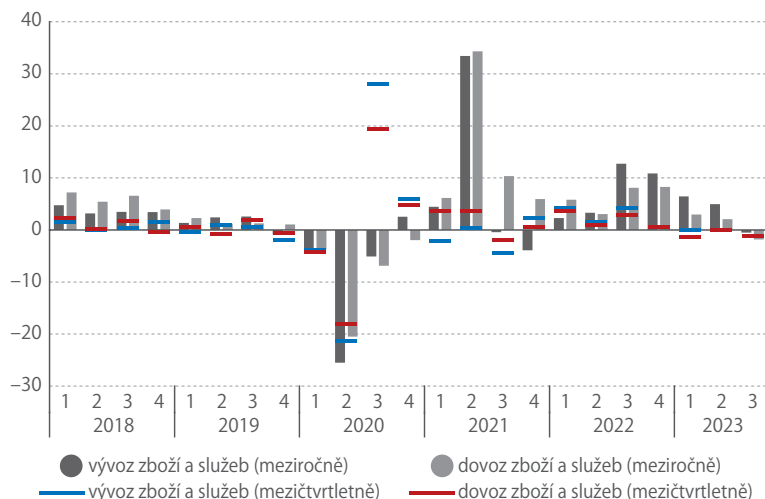
Spotřeba domácností stále čeká na oživení, což souvisí s pokračujícím reálným poklesem průměrných mezd zaměstnanců. Inflation během roku zvoľňovala (spotřebitelské ceny byly ve 3. čtvrtletí meziročně vyšší o 8,0 %, zatímco v 1. a 2. čtvrtletí vzrostly o 16,4 % a 11,1 %), ale nominální růst průměrné měsíční hrubé mzdy ji zatím nestačil překonat. Reálně ve 3. čtvrtletí klesla průměrná mzda o 0,8 % a pokles zasáhl odvětví zaměstnávající dohromady přibližně dvě třetiny zaměstnanců v ekonomice.

Kapitálové výdaje ve 3. čtvrtletí mezičtvrtletně klesly o 2,1 %. Přispívala k tomu změna zásob i oslabení samotné investiční aktivity o 0,6 %. Mezičtvrtletně se prudce propadly investice do obydlí, které z většiny financují domácnosti. Snížily se také výdaje na předměty duševního vlastnictví (licence, programové vybavení a podobně). Oproti tomu rostly investice do dopravních prostředků a zařízení a do ICT a ostatních strojů a zařízení. Mírně mezičtvrtletně rostly také výdaje na ostatní budovy a stavby.

VÝVOZ ZBOŽÍ REÁLNĚ KLESÁ

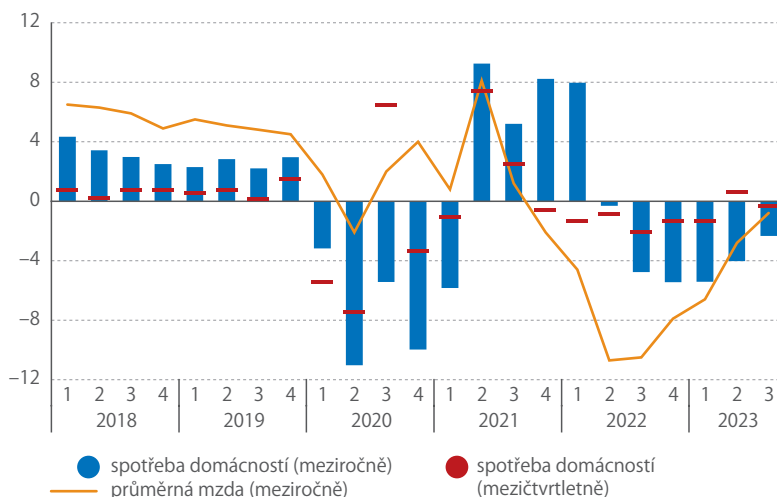
Příznivý příspěvek zahraniční poptávky k celkovému růstu HDP byl od konce roku 2021 až do poloviny

RŮST VÝVOZU A DOVOZU ZBOŽÍ A SLUŽEB (reálně, %)

Zdroj: ČSÚ

RŮST SPOTŘEBY DOMÁCNOSTÍ A PRŮMĚRNÝCH MEZD (reálně, %)

Zdroj: ČSÚ

roku 2023 dán rychlejší reálnou dynamikou vývozu zboží a služeb v porovnání s dovozem. To se změnilo právě ve 3. čtvrtletí 2023, kdy se export zboží a služeb reálně mezičtvrtletně snížil o 1,2 %, zatímco dovoz o 1,1 %. Tento drobný rozdíl v dynamice způsobil, že zahraniční poptávka přispěla k mezičtvrtletnímu růstu HDP negativně. Vývoz zboží mezičtvrtletně klesl o 2,2 %, zatímco export služeb vzrostl o 4,0 %. Dovoz zboží byl mezičtvrtletně nižší o 1,9 % a služeb o 3,3 %.

Meziroční dynamika vývozu ve 3. čtvrtletí také narazila na jistý zlom. Export zboží a služeb se reálně meziročně snížil o 0,6 %, poprvé po šesti čtvrtletích nárůstů. Klesal vývoz zboží (-1,5 %), zatímco u služeb pokračoval růst (5,0 %). Dovoz zboží a služeb se ale zatím meziročně propadal výrazněji než vývoz (-1,8 %), takže mírně pozitivní příspěvek zahraniční poptávky k meziročnímu růstu HDP se udržel. Hluboký pokles se týkal importu zboží (-4,1 %), zatímco u služeb dovoz silně rostl (12,4 %).

Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách ve 3. čtvrtletí dosáhla 91,5 mld. Kč. Meziročně tedy došlo ke zlepšení o 59,9 mld. Kč. Z toho přebytek obchodu se zbožím vykázal meziroční růst o 66,1 mld. Kč, zatímco bilance služeb se o 6,3 mld. Kč zhoršila. Meziroční zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím ovlivnilo zejména zmírnění deficitu u ropy a zemního plynu. Zlepšení salda u ostatních druhů zboží bylo méně výrazné. Mírně se zlepšila bilance obchodu s motorovými vozidly, se základními kovy, s elektrickými zařízeními nebo s chemickými látkami a přípravky. Je vidět, že ve změnách bilance figurují suroviny, u kterých meziročně výrazně klesaly ceny. Na druhé straně tak ve 3. čtvrtletí vykázal největší meziroční zhoršení bilance obchod s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem.

Mezičtvrtletně se bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami téměř nezměnila. Poklesl ale přebytek zahraničního obchodu se zbožím, což bylo zcela vykompenzováno zlepšením přebytku obchodu se službami.

Pracovat v ICT se vyplatí

Odborníci v oblasti ICT mají nadprůměrné příjmy, převážnou většinu z nich u nás tvoří muži.

MARTIN MANA

ředitel odboru statistik rozvoje společnosti

V Česku je na pozicích odborníků v informačních a komunikačních technologiích (ICT) zaměstnáno téměř 230 tisíc osob, což odpovídá 4,5 % pracujících celkem. Průměr v zemích EU je přitom 4,6 %.

NEJVÍC BEROU SPECIALISTÉ

Mezi ICT odborníky hrají klíčovou roli specialisté v oblasti ICT, kteří vyvíjejí, analyzují, testují či výrazně vylepšují stávající informační technologie, software a související aplikace (dále jen ICT specialisté). V roce 2021 (průměr za roky 2020 až 2022) působilo v Česku 110 tisíc těchto specialistů, tj. o téměř dvě třetiny více než v roce 2015. Na celkové zaměstnané populaci se podíleli 2,1 %.

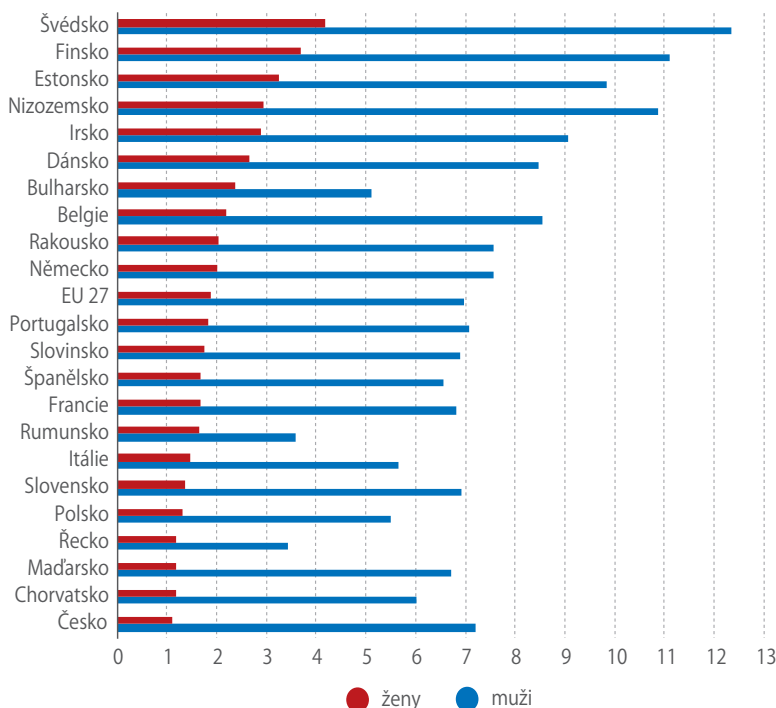
V Česku je (spolu s Maďarskem) dlouhodobě nejnižší podíl žen na pozici ICT specialistů ze všech zemí EU. Na deset těchto specialistů u nás připadá v průměru jen jedna žena a v čase se tento poměr výrazně nemění. V zemích EU představovaly ženy v průměru pětinu ICT specialistů. V Estonsku, Finsku či Švédsku to byla zhruba čtvrtina. I když je Česko v počtu ICT odborníků na 1 000 zaměstnaných osob jen těsně pod průměrem EU, v případě žen se řadíme až na samý konec evropského žebříčku. V roce 2022 v Česku na 1 000 zaměstnaných žen připadalo pouze 11 ICT odborníků. Ve Švédsku

Podrobné informace o digitalizaci v ČR najdete na:

bit.ly/3GQ3TCp

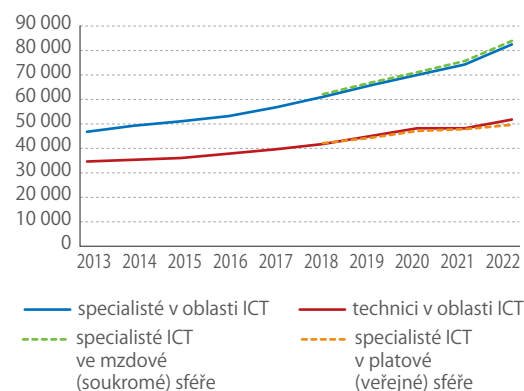
bit.ly/3Tx9yox

PODÍL ICT ODBORNÍKŮ NA ZAMĚSTNANÉ POPULACI ŽEN A MUŽŮ V ROCE 2022 (%)

Zdroj: Eurostat

PRŮMĚRNÁ HRUBÁ MĚSÍČNÍ MZDA (Kč)

Zdroj: Eurostat

to bylo téměř čtyřikrát více. Z 1 000 zaměstnaných mužů v Česku pracovalo jako ICT odborník 72, tedy o něco více než unijní průměr.

Průměrná hrubá měsíční mzda ICT specialistů v roce 2022 dosáhla 82 tis. Kč a meziročně vzrostla o 11 %. Nejvyšší průměrné výdělky měli ICT specialisté zaměstnaní v peněžnictví a pojišťovnictví, a to 86 tis. Kč. Ve veřejné správě či vzdělávání to bylo jen něco málo nad 50 tis. Kč. Nejlépe jsou odměňováni ICT specialisté v Praze, kde jejich průměrná mzda poprvé překonala 90 tis. Kč.

V čase se výrazně rozevírají nůžky ve výdělích ICT specialistů mezi mzdovou (soukromou) a platovou (veřejnou) sférou. V 2022 pobírali tito specialisté ve mzdové sféře 84 tis. Kč, tj. o 34 tis. Kč více než ve sféře platové. V soukromých firmách dokonce více než čtvrtina (27 %) ICT specialistů vydělávala více než 100 tis. Kč. Ve veřejné správě to nebylo ani procento.

ZÁJEM ŽEN O STUDIUM ROSTE

Obory v oblasti informačních a komunikačních technologií studovalo na vysokých školách v Česku v roce 2022 celkem 23,5 tisíce osob, které tvořily 7,7 % všech vysokoškolských studentů. Mezi nimi se postupně zvyšuje zastoupení žen. Až do roku 2010 bylo mezi studenty oborů ICT zhruba 12 % žen, ale v posledních pěti letech se jejich podíl pohybuje kolem 17 %. Téměř každý třetí student ICT oborů v roce 2022 měl u nás jiné než české občanství. V roce 2012 to bylo 15 %.

V roce 2022 absolvovalo ICT obory na českých vysokých školách celkem 3 584 studentů, 2 578 z nich bylo občanů České republiky a 1 006 cizinců. Jednoznačně nejvíce z absolventů cizinců ICT oborů pocházelo ze Slovenska (683), následovali občané Ruské federace (111) a Ukrajinci (58).

Trh práce v EU je zatím stabilní

V EU zůstává relativně nízká nezaměstnanost i velký počet neobsazených pracovních míst.

KAROLÍNA ZÁBOJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

Pozorovaná ekonomická stagnace až zpomalení v EU zatím není doprovázena problémy na trhu práce. Míra nezaměstnanosti v EU setrvává několik měsíců na rekordně nízké úrovni. S výjimkou květnových 5,9 % se míra od února do září 2023 nezměnila a dosahovala 6,0 % a celková zaměstnanost se ve 3. čtvrtletí 2023 podle předběžného odhadu v EU zvýšila meziročně o 1,3 % a mezičtvrtletně o 0,2 %. Odolnost trhu práce souvisí i s relativně vysokou mírou volných pracovních míst, tedy podílu neobsazených pracovních míst na celkové zásobě pracovních míst v ekonomice (součet obsazených a neobsazených míst).

Ve 2. čtvrtletí 2023 míra volných pracovních míst dosáhla

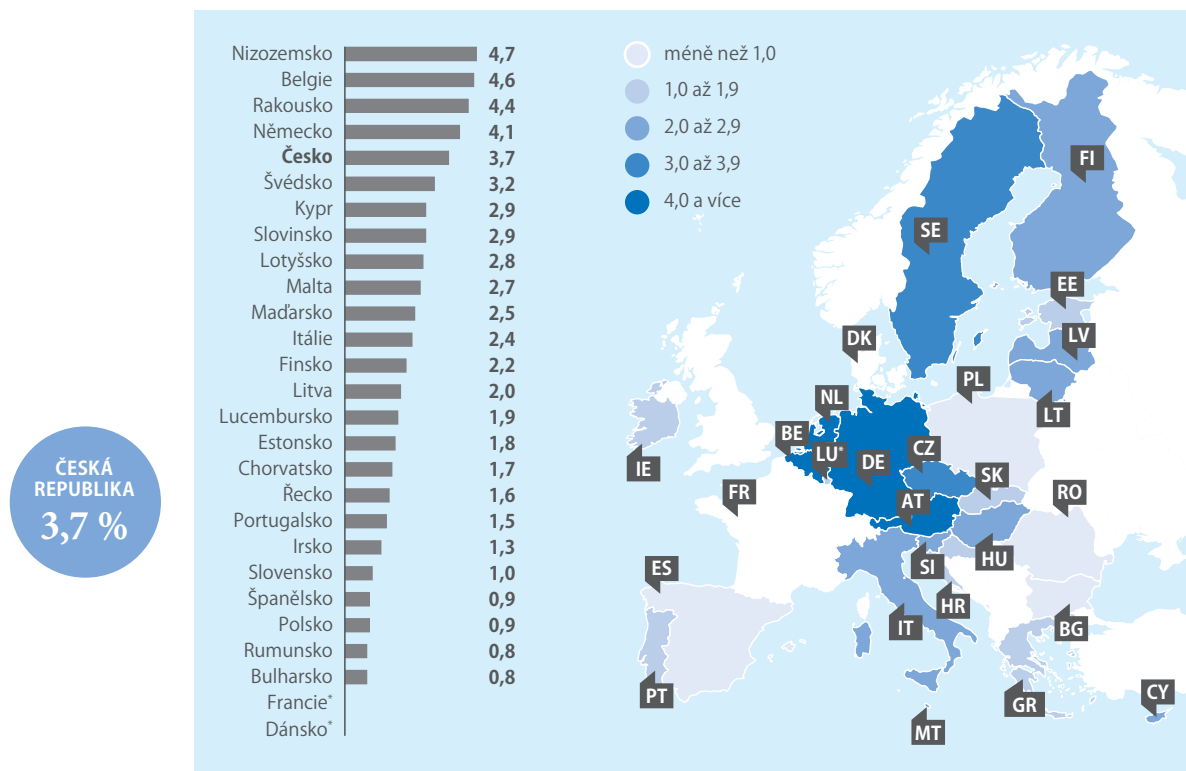
2,7 % a předběžný odhad za 3. kvartál ukazuje na drobný pokles na 2,6 %. Míra volných pracovních míst se výrazně navýšila po odeznění akutních dopadů pandemie a vrcholu (3,0 %) dosáhla ve 2. čtvrtletí 2022. Od té doby mírně klesá, stále však zůstává vysoko nad úroveň posledního předpandemického vrcholu z 1. čtvrtletí 2019, kdy dosahovala 2,3 %.

Podrobnější rozklad podle odvětví ukazuje, že nejvíce volných míst bylo ve 2. čtvrtletí v EU dostupných v administrativních a podpůrných činnostech (4,3 %), které zahrnují i agenturní pracovníky. Hodnoty 3,7 % dosáhla míra volných pracovních míst shodně v profesních, vědeckých a technických činnostech a v ubytování

a pohostinství, na 3,6 % se dostala ve stavebnictví. Relativně méně volných pracovních míst bylo v těžbě a dobývání (1,1 %) a ve výrobě elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (1,7 %).

Nejvyšší míru volných pracovních míst měly ve 2. čtvrtletí 2023 Nizozemsko (4,7 %), Belgie (4,6 %) a Rakousko (4,4 %). Naproti tomu nejnižší míru volných pracovních míst (0,8 %) zaznamenaly shodně Rumunsko a Bulharsko a 0,9 % Polsko a Španělsko. V Česku, které až do 1. čtvrtletí 2022 vykazovalo nejvyšší míru volných pracovních míst v EU, se tento ukazatel ve 2. čtvrtletí 2023 dostal na 3,7 % a meziročně byl nižší o 1,2 p. b, což představovalo nejvýraznější pokles v EU.

MÍRA VOLNÝCH PRACOVNÍCH MÍST V ZEMÍCH EU VE 2. ČTVRTLETÍ 2023 (%)

* údaje za Dánsko a Francii nejsou dostupné

Zdroj: Eurostat

Cesta do hlubin študákovy duše z první republiky

Mezi lety 1934 a 1937 výrazně vzrostl zájem maturantů o další studium vojenské školy a o technické obory.

PAVEL HORTIG
oddělení
marketingu a PR

Ve 30. letech minulého století se Státní úřad statistický (SÚS) zapojil do sociologických šetření zaměřených na zjištění přání a postojů k jednotlivým druhům studia a zaměstnání u studentů maturitních ročníků klasických a reálných gymnázií. Výsledky zanalyzoval a uveřejnil Zdeněk Ullrich ve studii nazvané „Životní plány našich abiturientů v letech 1934 až 1937“ vydané v roce 1937 v časopise *Statistický obzor*.

Na organizaci šetření spolupracoval SÚS s Ústředním psychotechnickým ústavem v Praze. Na rozdíl od filmu *Vrať se do hrobu!* se zjišťování nekonalo prostřednictvím tajné infiltrace sociologů mezi maturanty, ale prostřednictvím standardních dotazníků. Sledovalo se v nich místo narození studenta, povolání a školní vzdělání jeho otce, zaměstnání matky, počet sourozenců, jejich pohlaví, věk a druh studia a zaměstnání, bydliště abiturienta a známky na maturitním vysvědčení. Nechyběly ani otázky na to, co dotazovaný zamýšlí dělat po maturitě a jaké jsou jeho kariérní plány po dokončení navazujícího studia. Šetření proběhla v letech 1934, 1936 a 1937 a organizátorům se podařilo získat celkem 9 837 vyplněných dotazníků od zhruba 90 % všech tehdejších maturantů. Konkrétně v roce 1937 obdrželi odpovědi od 3 379 respondentů. Přestože byla oslovena pouze gymnázia s českým vyučovacím jazykem v českých zemích, nízký počet maturantů v porovnání se současností dokládá, jak elitní v té době bylo úplné středoškolské vzdělání zakončené maturitou, opravňující k vysokoškolskému studiu.

Foto: Bejvavalo.cz
Za první republiky bylo studium na vysoké škole dostupné jen pro malou část mladých lidí.

POKLES ZÁJMU O PRÁVA

Z téměř 10 tisíc zúčastněných abiturientů bylo ohledně dalšího studia 8,2 % nerozhodnutých a dalších 3,5 % sice rozhodnutých studovat bylo, ale nevěděli ještě kde. Zcela jasno mělo 8 685 dotazovaných. Na čtyř až pětileté vysoké školy chtělo nastoupit 50,7 % z rozhodnutých maturantů, z toho 77,2 % mužů a 22,8 % žen. Na jedno až dvouleté odborné školy mířilo 39,0 % studentů a do praktického života se plánovalo ihned zapojit 10,3 % dotázaných.

Mezi abiturienty, kteří se nemohli rozhodnout, kam po maturitě, převažovaly dívky. Těch bylo 11,1 %, kdežto chlapců 7,0 %. Rozdíl bylo možno podle autora studie přičíst především sociálním tlakům. „Ženské studium, zvláště vysokoškolské, jest ještě dnes pokládáno mnohými za potřebu do značné míry zbytečnou, k níž se rodiče odhodlávají obtížněji, nežli u svých synů. Ženy nemají také tak bohaté možnosti volby jako muži, ježto mnohá zaměstnání jsou jim vůbec uzavřena (theologie, vojenská dráha) a mnohé druhy studií (zvláště technických) jsou pro ženy dosud neobvyklé. A konečně u mnoha dívek má rozhodnutí pro určitý druh studia a případně pro určitou výdělečnou dráhu ráz jakéhosi provisoria než se provádí, což je obvykle jejich konečným životním cílem,“ vysvětloval Ullrich.

Největší změnou mezi výsledky z let 1934 a 1937 byl odklon od univerzitních studií a značný nárůst zájmu o technické obory a vojenství. V případě mužů významně ubylo těch, kteří se rozhodli pro studia právnická a lékařská, kdežto obliba studií teologických, filozofických a přírodovědných zůstala téměř konstantní. U dívek se zvýšila popularita filozofické fakulty, která se v roce 1937 stala nejpočetnějším voleným směrem v případě univerzitního studia. V tomto roce se „fildu“ chystalo studovat 78 mužů a 147 žen. Počet abiturientek volících filozofické obory stoupl ve sledovaném období o téměř 130 %. Na učitelské ústavy pak plánovalo zaměřit dalších 329 žen a jen 140 mužů. „Dráha vychovatelská se stává pomalu doménou žen: v roce 1937 plná polovina všech dívek mínila se věnovat studiím vedoucím buď k profesuře na středních školách, nebo k učitelství,“ uvedl Ullrich. Dalším oblíbeným zaměřením u žen byla farmaceutická studia.

Téměř o 17 % poklesl mezi roky 1934 a 1937 zájem o studia právnická. Důvodem měla být tehdejší personální a mzdová omezení ve státní službě, v níž právníci nalézali nejčastěji uplatnění. Vlivem

hospodářské krize bylo utlumeny přijímání nových úředníků a zhoršily se i možnosti jejich karierního postupu. Státních zaměstnanců se týkaly mzdové restrikce a na nováčky čekala neplacená práce na zkušební dobu. „Jistě k tomu také přispěly zprávy o velkém počtu advokátů a nesnadnosti uplatnit se v tomto oboru, spolu s prodloužením advokátní praxe na 6 let,“ připomenul Ullrich. Na studia práv se v roce 1937 chystalo celkem 311 maturantů, z toho 281 mužů a 30 žen.

Počet abiturientů rozhodnutých stát se lékaři poklesl absolutně o více než 10%, přesto si však studia medicíny vedla lépe než práva. V roce 1937 chtělo medicínu studovat celkem 347 maturantů, z toho 251 mužů a 96 žen. „I pokles oblíbenosti studií lékařských lze přičíst pravděpodobně zprávám o příliš velkém počtu lékařů a obtížnosti dosáhnouti rychlých úspěchů v tomto oboru,“ vysvětloval Ullrich.

Poměrně konstantní bylo rozhodování abiturientů v případě teologie a přírodovědy. Bohoslovectví plánovalo v roce 1937 studovat 88 mužů a přírodní vědy celkem 46 studentů, z toho 28 mužů a 18 žen.

Počet abiturientů rozhodnutých nastoupit na technické školy vzrostl mezi lety 1934 a 1937 absolutně o 58%. V případě chemie se zvýšil zájem dokonce o 450% a u strojínského inženýrství o 245%. Důvodem měl být rozvoj československého zbrojního průmyslu, který v době krátce před vypuknutím 2. světové války zažíval nebývalou prosperitu. Chemii chtělo v roce 1937 studovat 74 a strojírenství 93 maturantů. Počet budoucích studentů elektrotechnického, zemědělského a lesního inženýrství zůstával stabilní. V roce 1937 zvolilo elektrotechniku 20 a zemědělství s lesnictvím 49 zájemců. Po těžké hospodářské krizi z počátku třicátých let se v letech 1936 a 1937 již pozitivně projevil nástup hospodářské konjunktury, díky níž se měla zvýšit oblíbenost Vysoké školy obchodní. V roce 1937 na ní chtělo studovat celkem 75 osob, z toho 16 žen.

Zcela mimořádným fenoménem pomaturitního rozhodování studentů byl trvalý a rychlý vzestup zájmu mladých mužů o vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. I přes omezený počet míst sem v roce 1937 plánovalo nastoupit 536 uchazečů. Absolutně jich mezi lety 1934 a 1937 přibýlo 62%. Příčinou podle Ullricha byla především stoupající obava společnosti z vypuknutí nového válečného konfliktu v souvislosti s děním v sousedním Německu, kde v roce 1933 převzal vládu Adolf Hitler. Vojenská akademie navíc nabízela nejen bezplatné studium, ale i zajištěné místo po jeho úspěšném ukončení. Kariéru v armádě proto volili převážně méně majetní zájemci z venkovských oblastí.

SAMOSTATNÉ PODNIKÁNÍ NETÁHLO

Více než třetina abiturientů, kteří vyplnili dotazník v roce 1937, přiznala, že dosud neví, co po dokončení svého navazujícího vzdělávání dále podnikne. Nerozhodnutí byli především zájemci o výuku technických oborů a práv. „Z toho můžeme soudit, že

Foto: Bejvavalo.cz

V roce 1937 se plná polovina všech dívek míněla věnovat studium vedoucím buď k profesuře na středních školách, nebo k učitelství.

studia technická a právnická mají v tomto směru nejneurčitější profesionální determinaci a že se posluchači rozhodují až po skončení svých studií o tom, jak si budou vydělávat,“ poznamenal autor studie.

Jen menší skupina studentů byla rozhodnuta po ukončení dalšího studia stát se samostatnými podnikateli. Tvořila jí pětina všech mužů a čtvrtina dívek. Mimořádné postavení zde měla lékařská fakulta, kde si vlastní lékařskou praxi chtěla vybudovat naprostá většina uchazečů. Avšak ani budoucí technici, zájemci o pomaturitní kurzy ani ti, kteří chtěli ihned vstoupit do praxe, většinou netoužili založit si vlastní podnik.

Třetina abiturientů, kteří měli nějaký definitivní životní plán, se chtěla stát zaměstnanci, ať už ve státních službách, nebo u soukromých podnikatelů. U právníků převažoval zájem o státní služby, u techniků a studentů pomaturitních kurzů o služby soukromé. „V tom jest jistě nápadný rozdíl k hodnotám světa anglosaského, kde samostatná podnikavost hraje mnohem větší úlohu. Tento fakt souvisí však i se skutečností, že samostatného podnikání, především většího rozsahu, nejen u nás, nýbrž ve všech industrializovaných státech rychle ubývá a množí se naopak rychle počet zaměstnanců ve vyšších službách, zaměstnáváných masově ve velkých anonymních kolektivech. Jest to tedy také všeobecný směr proudění sociálního života, který vede k tomu, že naprostá většina abiturientů vidí svoje konečné uplatnění v poměru zaměstnaneckém, který se tím stává téměř výlučným způsobem výdělků naší inteligence,“ vysvětlil malou atraktivitu práce na „vlastní pěst“ Ullrich. Kariéru v armádě pak plánovalo 4,0% mladých mužů z maturitních ročníků a 1,6% dívek se po dokončení dalších studií pouze chtělo provdat.

62 %

**zájemců o studium
vojenské akademie
přibýlo mezi lety
1934 a 1937.**

Krajské analýzy výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Vydavatel: Český statistický úřad

Krajské správy ČSÚ v nové publikaci zaměřují pozornost na regionální výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2021. Navazují tak na obdobné materiály z předchozích sčítání. Na rozdíl od dosud zveřejněných rozsáhlých souborů dat ze SLDB 2021 přináší tyto publikace analytický pohled na výsledky vždy v příslušném kraji. Ve všech krajích mají jednotnou strukturu, aby se s nimi uživateli lépe pracovalo.

Analýzy obsahují informace o struktuře obyvatelstva podle věku, vzdělání, ekonomické aktivity, údaje o skladbě a velikosti domácností, struktuře domovního a bytového fondu a řadu dalších pohledů. Najdete zde i dojížďku do zaměstnání a školy, její četnost a použité dopravní prostředky. Všechny údaje jsou zobrazeny za celý kraj i jeho dílčí celky spolu s vyhodnocením vývoje v posledních deseti letech, v některých ukazatelích i od roku 1980. Publikace jsou doplněny mezikrajským srovnáním, grafy, kartogramy a metodickými vysvětlivkami. V elektronické podobě jsou k dispozici v Katalogu produktů ČSÚ.

VYBRANÉ VÝSLEDKY

Ve všech krajích pokračoval proces stárnutí populace, zvýšila se vzdělanost, vzrostl podíl svobodných osob i domácností jednotlivců. Nejvíce obyvatel mělo obvyklé bydliště ve Středočeském kraji, kde byl zaznamenán i nejvyšší podíl dětí do 14 let. Naproti tomu nejvyšším podílem osob ve věku 65 a více let se vyznačoval Královéhradecký kraj. Hlavní město Praha mělo nejnížší průměrný věk obyvatel (41,4 roku) a nejvyšší podíl cizinců (14%). Rodáci, tedy osoby, které v době sčítání žily v obci, v níž bydlely těsně po narození, byli nejvíce zastoupeni v Moravskoslezském kraji (56%). K víře se přihlásila největší část obyvatel Zlínského kraje (55%).

Jako hlavní dopravní prostředek k cestě do zaměstnání označili nejčastěji automobil lidé v Karlovarském kraji (61%), MHD v Praze (55%), kolo v Pardubickém kraji (7%) a pěšky se nejvíce chodilo v Libereckém kraji (17%). Do zahraničí vyjžděla největší část zaměstnaných z Karlovarského kraje (9%). Počet obydlených bytů v posledních 10 letech nejvíce vzrostl ve Středočeském kraji (o 16%), nejméně v Kraji Vysočina (o 4%). Největší podíl neobydlených bytů byl zaznamenán v Jihočeském kraji (22%).

ŽENY A MUŽI V SR 2023

Vydavatel:
Statistický úřad
SR

Komplexní přehled statistických informací o postavení žen a mužů ve slovenské společnosti za posledních pět let. Nechybí ani mezinárodní srovnání.

bit.ly/3GGgcRY

REGIONÁLNÍ ROČENKA EUROSTATU 2023

Vydavatel:
Eurostat

Podrobné srovnání rozsáhlé řady statistických údajů o členských zemích EU, kandidátských zemích a zemích sdružení EFTA. Publikace je rozdělena do 13 tematických kapitol a doplněna přehlednými tabulkami a grafy.

bit.ly/3RCEJgN

VODOVODY A KANALIZACE ČR 2022

Vydavatel:
Ministerstvo
zemědělství

Údaje ekonomického charakteru, které tvoří základ pro porovnání hospodaření vlastníků a provozovatelů vodovodů a kanalizací v České republice. Doplněny jsou i souhrnné informace o kvalitě vody.

bit.ly/3v1p1le

V PŘÍŠTÍM VYDÁNÍ:

Zdravotnictví v Česku

Nemoci a doby léčení
Výdaje zdravotních pojišťoven
Veřejné zdroje financování zdravotnictví
Data o úrazech

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 01/2024
ROČNÍK 14, vychází 10x ročně

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Eva Henzlerová, Karolína Zábajníková, Jan Cieslar, Jan Ernest, Dalibor Holý, Pavel Hortig, Jiří Kamenický, Petr Musil, Jaroslav Sixta

REDAKČNÍ RADA: Ing. Marek Rojíček, Ph.D. (předseda RR), Ing. Bc. Eva Krumpová, MBA, doc. Ing. Jaroslav Sixta, Ph.D., Ing. Pavla Trendová, Ing. Petr Musil, Ph.D., Ing. Jan Ernest, Ing. Mgr. Martin Zelený, Ph.D., Ing. Petr Böhm, Ph.D., Ing. Petra Kuncová, Egor Sidorov, Ph.D., JUDr. Veronika Zavoralová, MBA, Ing. Jaromír Makovec, Mgr. Jana Nechvátalová, Mgr. Marcela Ernest Jindrová, B.A., Ing. Michal Novotný, Mgr. Jan Cieslar

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta, Veronika Wölfelová
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Tamara Wölfelová, Erika Hanáčková
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká, freepik.com

TISK: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, www.statistikaamy.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ
Z ČASOPISU STATISTIKA & MY:
bit.ly/3ddicBp

KALENDÁŘ: Rychlé informace

ÚNOR
2024

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

1 ČT

Míry zaměstnanosti,
nezaměstnanosti
a ekonomické aktivity
(12/2023)

6 ÚT

Zahraniční obchod
se zbožím
(12/2023)
Průmysl
(12/2023)

Stavebnictví
(12/2023)

7 ST

Maloobchod
(12/2023)

8 ČT

Služby
(4. Q 2023)
Cestovní ruch
(4. Q 2023)
Živočišná výroba
(4. Q 2023)

12 PO

Indexy cen vývozu
a dovozu zboží
(12/2023)

15 ČT

Indexy
spotřebitelských cen
– inflace
(1/2024)

23 PÁ

Konjunkturální
průzkumy
(2/2024)

28 ST

Indexy cen výrobců
(1/2024)

STATISTIKY O ČSÚ

01

HLAVNÍ ODVĚTVÍ STATISTIKY ČSÚ

PRODUKČNÍ

zemědělství, průmysl, cestovní ruch,
věda a výzkum, IT, životní prostředí

SOCIÁLNÍ A DEMOGRAFIE

obyvatelstvo, nezaměstnanost,
příjmy a výdaje

MAKROEKONOMICKÉ

HDP, zahraniční
obchod, inflace

02

NAŠI ZAMĚŠTNANCI

60 %

zaměstnanců ČSÚ
má vysokoškolské
vzdělání, 2022

Počet zaměstnanců ČSÚ, 2023

605

zaměstnanců
ústředí Praha

316

muži

957

ženy

1 273
celkem

668

zaměstnanců
krajské správy

4,7 %

míra
dobrovolné
fluktuace
zaměstnanců,
2022

03

SBĚR DAT

312

kmenových
tazatelů ČSÚ

109

využívaných
administrativních
zdrojů dat,
2022

25 %

elektronicky
sebraných výkazů
u domácností,
2022

496,6 tis.

zpracovaných
výkazů od
respondentů, 2022

61 %

elektronicky
sebraných výkazů
u podniků, 2022

04

VOLBY OD ROKU 1990

14 733

volebních komisí
k proškolení a převzetí
dat (volby prezidenta
republiky, 2023)

142

mimořádných
voleb do
zastupitelstev
obcí

do Senátu Parlamentu ČR

14x

do krajských
zastupitelstev

6x

do zastupitelstev
obcí

9x

do Evropského
parlamentu

4x

do Poslanecké
sněmovny
Parlamentu ČR

8x

prezidenta
republiky

3x

referendum
(o vstupu ČR do EU)

1x

05

POSKYTOVÁNÍ DAT

1 341

statistických výstupů
(publikace, datové
sady, tiskové zprávy,
analýzy), 2022

851

zveřejněných sad ve
formě otevřených dat,
2022

Mobilní aplikace
ČSÚ, září 2023

1 438

aktivních
uživatelů

2 503

stažení mobilní
aplikace

Sledující na
sociálních sítích
ČSÚ, září 2023

27 344

X

5 167

Instagram

2 274

LinkedIn

779

YouTube

12,1 tis.

citací zaměstnanců
v médiích,
2022

9,2 tis.

dotazů
zodpovězených
Informačními
službami ČSÚ,
2022

